

ПОЛИТИКИН

САБАВНИК

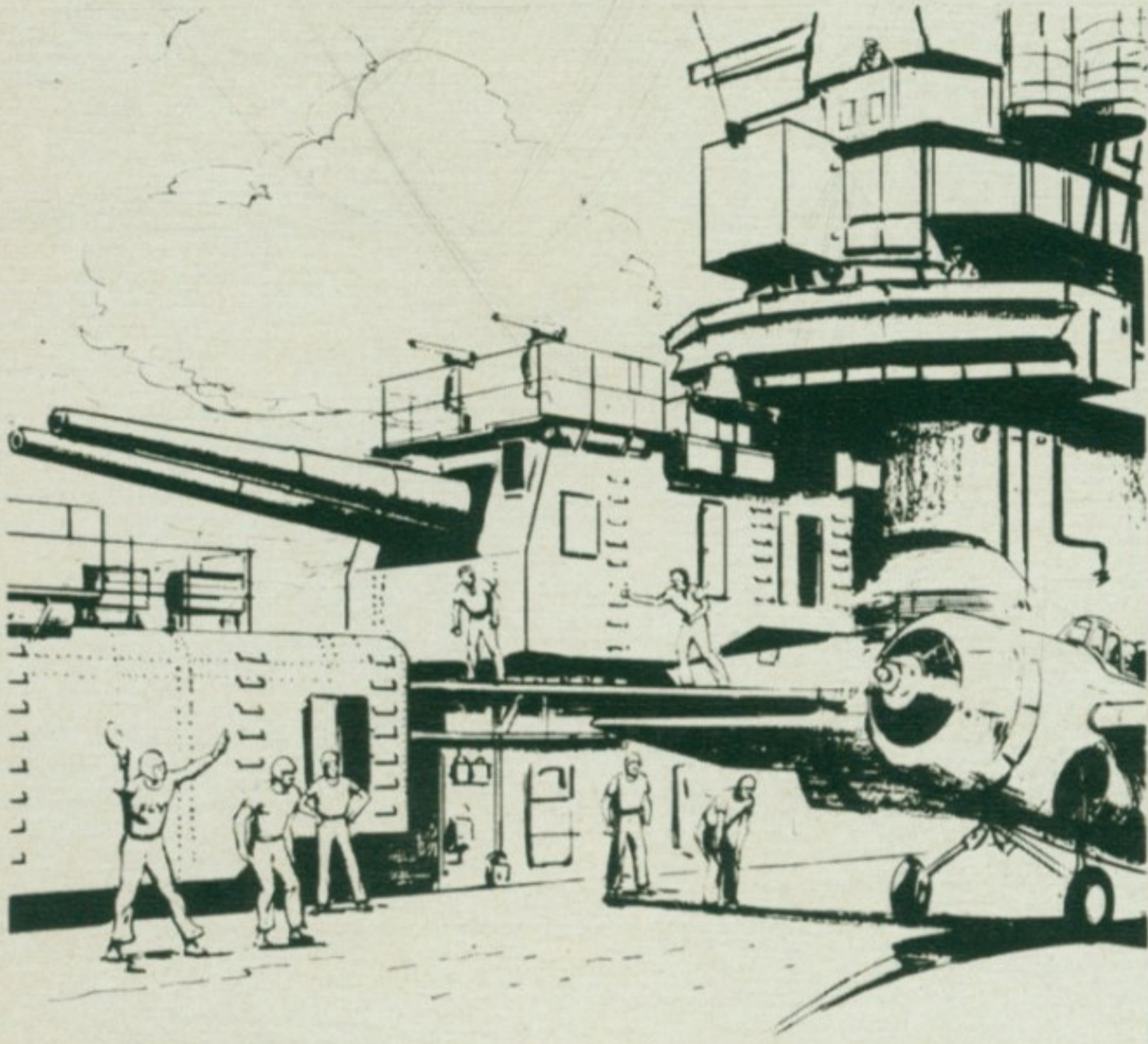
8. I 1988. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА L • 400 ДИН. • БРОЈ 1880

ОД ИДУЋЕГ БРОЈА:

MASTERS OF THE UNIVERSE

ГОСПОДАРИ СВЕМИРА

ПРВИ АМЕРИЧКИ НОСАЧ АВИОНА

ПОТОПИЛА ЈЕ АПРИЛА 1943. ЈЕДНА НЕМАЧКА ПОДМОРНИЦА. ТАКО ЈЕ, БАР, ИЗВЕСТИО НЕМЦЕ КОМАНДАНТ ПОДМОРНИЦЕ. ЗБОГ ТОГ ПОДВИГА, ХИТЛЕР ГА ЈЕ ОДЛИКОВАО. МЕЂУТИМ, ОД ТАДА ПА ДО ФЕБРУАРА 1944. АВИОНИ КОЈИ СУ ПОЛЕТАЛИ СА „УНИШТЕНОГ“ НОСАЧА, ПОТОПИЛИ СУ УКУПНО 40 000 ТОНА НЕМАЧКОГ БРОДОВА.

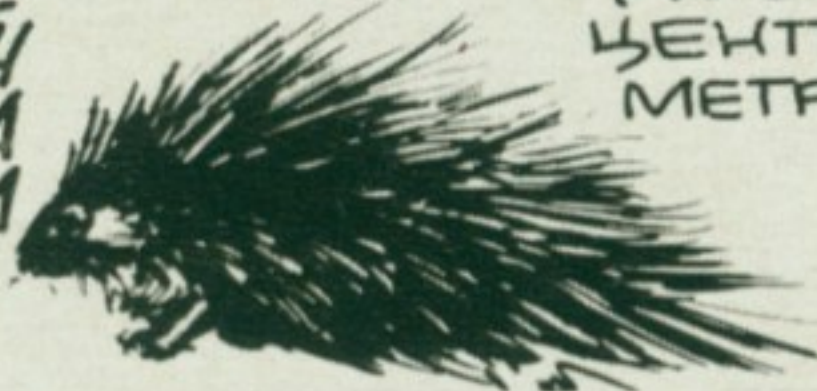

Близанце

МАРКА ХАМЕРА И ШЕРИЈА ЛИВЕЈА УСВОЈИЛЕ СУ 1954. ГОДИНЕ, ПЕТ ДАНА ПОСЛЕ РОЂЕЊА, ДВЕ ПОРОДИЦЕ ИЗ РАЗЛИЧИТИХ ГРАДОВА. НА ЈЕДНОМ СКУПУ 1986. ГДЕ СУ ОБОЈИЦА УМЕСТОВАЛИ КАО ВАТРОГАСЦИ, ПРИЈАТЕЉИ СУ ПРИМЕТИЛИ НЕВЕРОВАТНУ СЛИЧНОСТ ОВА ДВА МЛАДИЋА. МАРК И ШЕРИ НИСУ СЕ СРЕЛИ ПУНЕ 32 ГОДИНЕ.

Арсенал

БОДЉИКАВОГ ПРАСЕТА САСТОЈИ СЕ ОД ОКО 30 000 ОШТРИХ БОДЉИ ДУГАЧКИХ ОД 1 ДО 3 ЦЕНТИМЕТРА.

САНТО ДОМИНГО

У ДОМИНИКАНСКОЈ РЕПУБЛИЦИ ОСНОВАН ЈЕ 1496. ГОДИНЕ И ПРВИ ЈЕ ШПАНСКИ ГРАД У НОВОМ СВЕТУ. ТВРЂАВА ОВОГ ГРАДА НАЈСТАРИЈА ЈЕ НА АМЕРИЧКОМ КОНТИНЕНТУ, А ЊЕНА ГРАДЊА ЗАПОЧЕТА ЈЕ 1503. ГОДИНЕ.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

● ● ● на острву Борнеу живи верица која са затвореним очима види добро као и са отвореним. Кроз затворене плавичасте капке она је способна да уочи опасност која јој прети. Јапански зоолози покушавају да објасне ову појаву.

● ● ● ускоро ће се на енглеском тржишту, како су најавиле фирме Фергусон и Сеико, појавити цепни телевизори. Биће велики као „вокмен“ и имаће екран од 6,35 cm. Међутим, овај сићушни телевизор има доста мана: не може да ради у аутомобилу или метроу, а онај ко га гледа мора да стоји непомично јер и најмање померање доводи до нестанка слике са екрана.

● ● ● лифт је „пронађен“ још пре близу 2000 година. Познато је, наиме, да се римски цар Нерон, који је живео у 1. веку наше ере, подизао са спрата на спрат нарочитим лифтом који се покретао помоћу великих чекрка.

● ● ● Бангладеш је нешто већи од пола Југославије (има 143 998 km²), а број становника премашује 100 милиона. У овој земљи три стотине беба роди се сваког сата, односно пет сваког минута.

● ● ● чобани са Хомолских планина од коре липе праве неку врсту цинковске фруле дугачке неколико метара и тешке десетак килограма. Овај народни инструмент који се зове бушем, због велике тежине не може да се држи у руци, па се зато ставља у ракле неког дрвета и тако свира.

● ● ● научници су у експерименталне сврхе пренели читав мравињак тропских мравца из екваторијалне Африке на Аљаску. За веома кратко време мрави су се прилагодили новој околини јер је њихов организам почео да излучује неку материју која им штити тело од мрза.

● ● ● у Енглеској је обичај да жена прва поздравља мушкарца.

● ● ● стари Римљани употребљавали су само седам знакова за бројање а то су: 1, 5, 10, 50, 100, 500 и 1000.

● ● ● један пар пацова за три године добије породицу од 250.000 чланова.

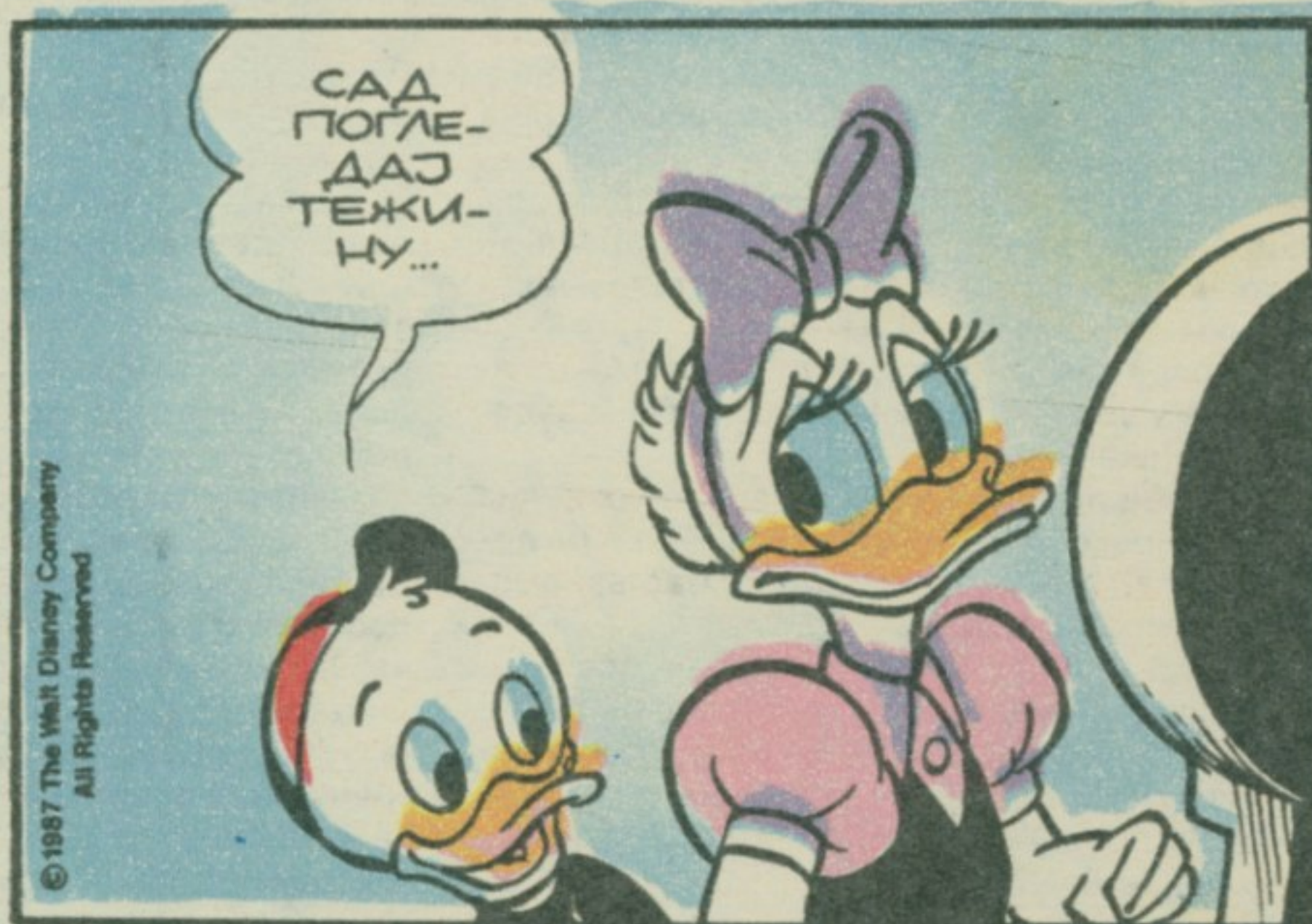
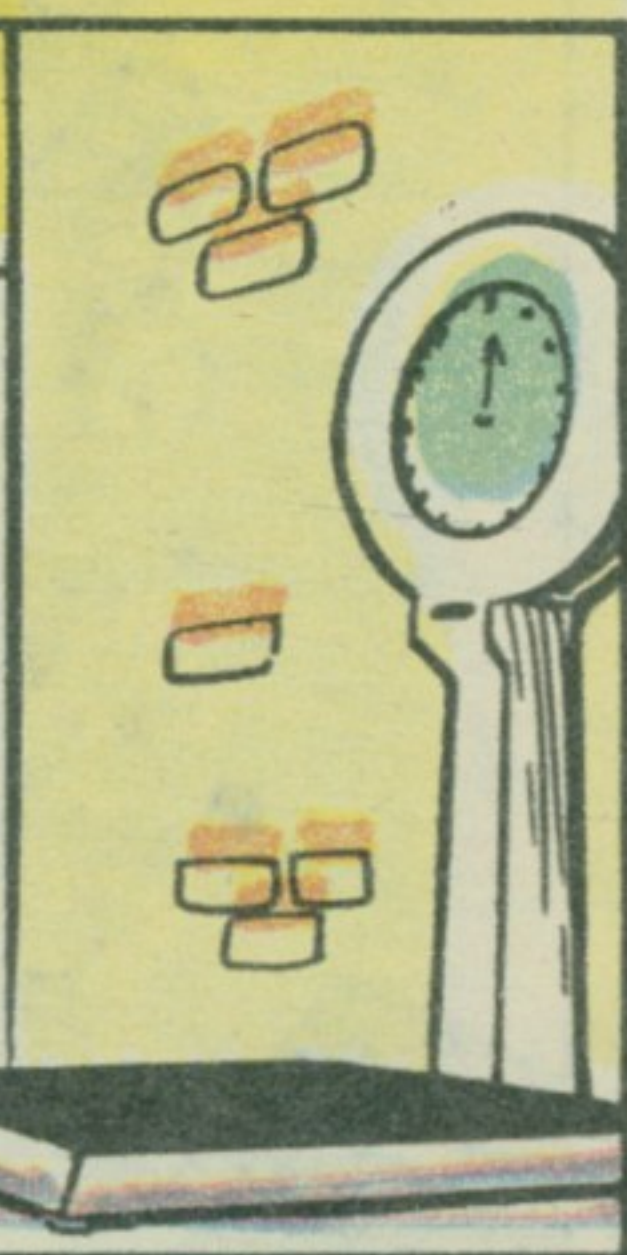
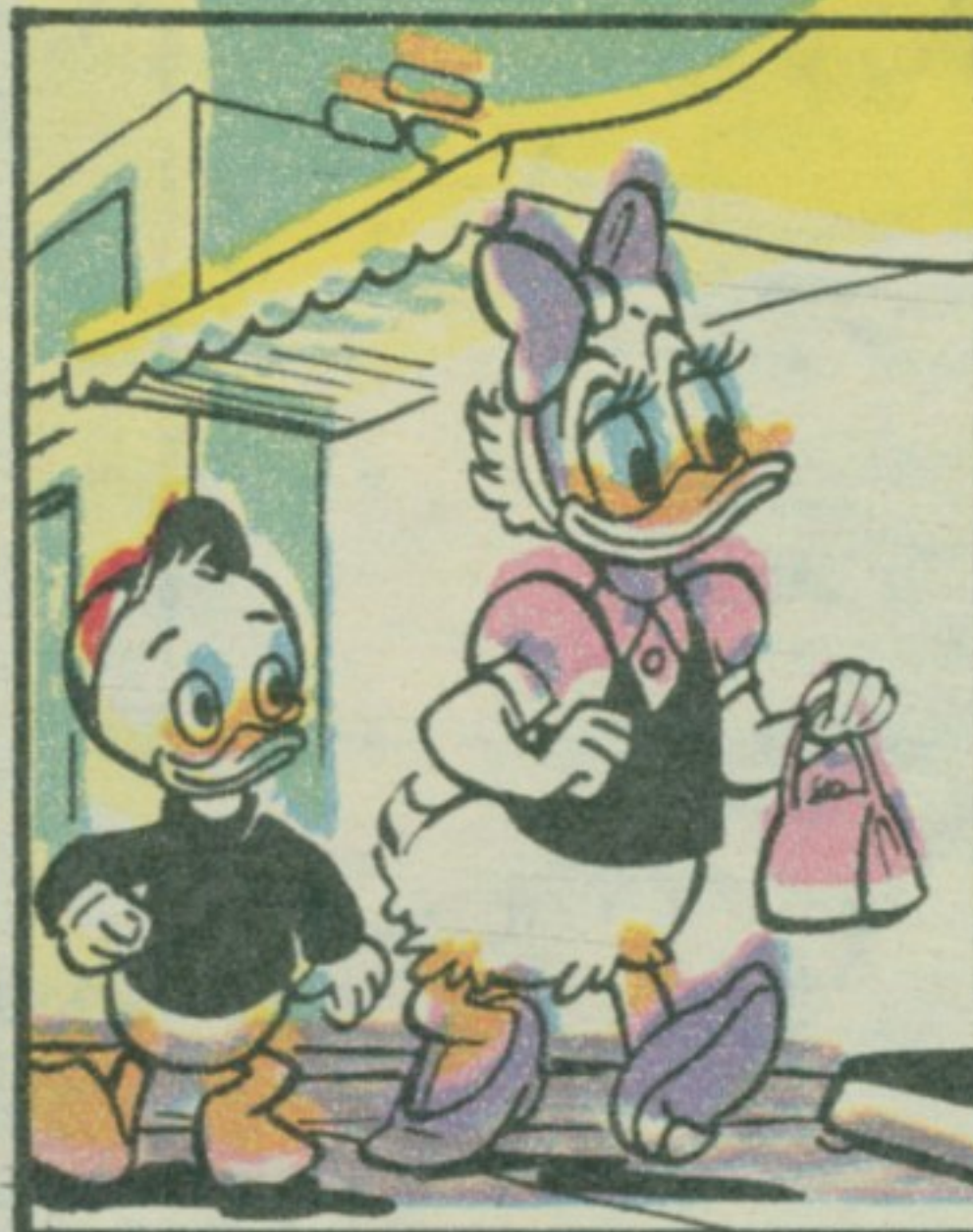

● ● ● укупна дужина живаца код одраслог човека износи 480.000 километара.

WALT
DISNEY

ПАЈА ПАТАК

КАД СУ ТУГОВАЛЕ ЗВЕЗДЕ

Прошло је двадесет година од погибије Јурија Гагарина. Званично саопштење о узроку катастрофе није објављено што је, разумљиво, изазвало низ претпоставки. О томе шта се стварно догодило пишу професор Сергеј Белоцерковски и Алексеј Леонов, космонаут

Јуриј Гагарин и Владимир Серегин: гудбај, срећо!

ЗА ДВЕ СЕКУНДЕ НАДЕ

Двадесет седмог марта 1986. у 10,19h са аеродрома у Подмосковљу полетео је школски ловац „миг-15“. За његовим командама налазио се Јуриј Гагарин, први космонаут света. Била је то последња контрола пред његов самостални лет јер од завршетка ваздухопловне академије није имао практичног искуства на тзв. ловцима-пресретачима. У кабини иза Гагарина седео је Владимир Серегин, инструктор.

Радио-веза између 625 (позив Гагарина) и контролног торња текла је шкртим речима уобичајеним за такву врсту летења:

...625 спреман за старт... Одобравамо... Налазимо се у зони 20, висина 4200, тражим задатак... Извршавам...

И тако, све до последњих Гагаринових речи: – 625 извршио задатак у зони 20. Тражим дозволу за повратак на курс 320... Дозвољавамо, 625... Разумео, извршавам...

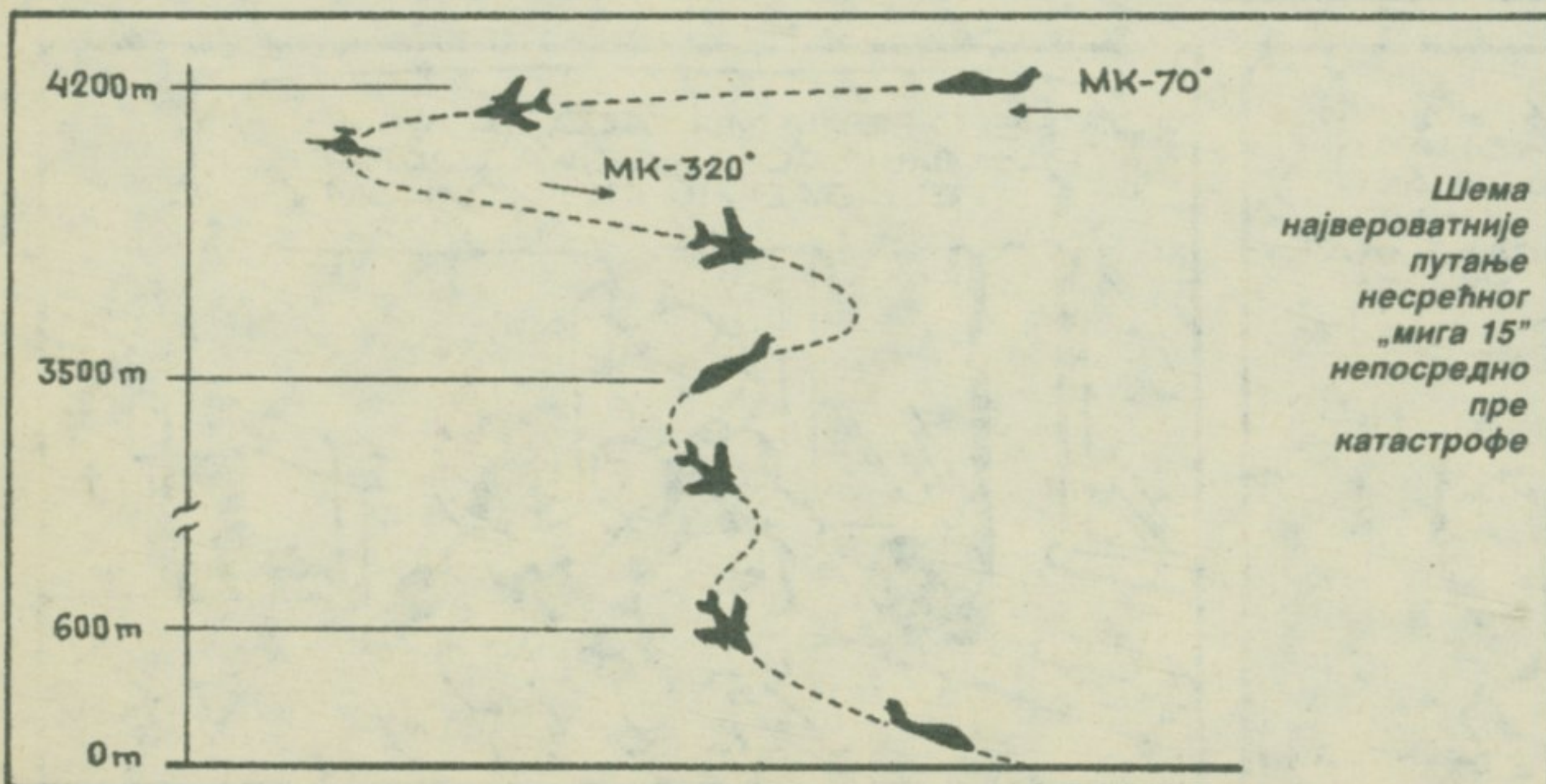
После тога, у 10,30h, радио-веза је прекинута, 625 више није одговорио ни на један позив. Судећи по материјалима до којих је дошла истрага, минут касније авион је ударио о тло. Човек који је први у историји облетео Земљу погинуо је на Земљи.

Како је уобичајено у таквим приликама, одмах је формирана државна комисија са задатком да утврди узроке несреће. Резултати истраживања похрањени су у 30 свезака.

Невидљив видик

Да читаоце не би замарали мноштвом техничких детаља, само податак да је комисија закључила да је летелица била исправна, организација лета беспрекорна а пилоти у форми. Утврђено је, такође, да није било квара у току лета, нити су пронађени трагови пожара или експлозије у авиону.

Нешто се, ипак, морало догодити. Само, шта? Одбачене су претпоставке о судару с другим авионом, балоном или јатом птица из простог разлога што није пронађен ниједан доказ да се тако нешто догодило. До прекида радио-везе оба пилота била су спокојна и касније је установљено да је Гагарин до последњег тренутка левом руком држао палицу управљача с ногама на педалама. Нису откривени ни трагови отровног гаса.

МОЖЕ ЛИ ДА ТУГУЈЕ ЗВЕЗДА

Текст на вест о смрти Јурија Гагарина два пута је објављен у „Забавнику“, 6. априла 1968. и у тзв. прекоредном, рођенданском броју „Срце од лубенице“ од уторка 24. априла 1984. Оба пута без потписа аутора. Човек који га је написао у „Забавнику“ се, једно време, потписао као главни и одговорни уредник. Био је то – Влада Булатовић Виб.

„Уме ли звезда да буде тужна? Уме. Погинуо је њен пријатељ Јуриј. Људина и јуначина. Оставио је блиску Земљу због ње, далеке звезде, због другарства, попео се на небо да је пита:

– Како ти је, звездо? Да ли би хтела са мном, звездо, на Земљу? Дођи, да погледаш дечје очи. И видећеш како и на нашој планети има пуно звезде.

Уме звезда да буде и те како тужна.

Умро је товаришч Гагарин који јој је 12. IV 1961. године дошао на ноге и лепо јој се представио.

Сада њега нема. И звезди се чини да је сама. Она је далеко. Она не види да у свакој улици има бар један Гагарин, да се у њиховим дневницима може прочитати: „Налазимо се изнад Африке, лет је нормалан. Добро подносим бестежинско стање“.

И зато главу горе, мали Гагарино! Не будите тужни! Јуриј Алексејевич Гагарин, ваш друг из историје, легенде, маште и свемира, није волео тугу.

Кад се спусти вече на кремаљске зидине и сви одете да спавате, на Гагаринов гроб спустиће се звезда.

Живи Гагарин је одлазио звезди. Мртвом Гагарину сама звезда долази. Јунак никад није сам“.

Није поткрепљена ни верзија да су пилоти пијани сели у авион. Анализа крви је показала да су то биле празне приче.

Ипак, за време лета нешто се морало догодити што је довело до катастрофе. Да би одговорили на то питање, стручњаци су, окупљени у две групе, независно једни од других и уз помоћ компјутера, покушали да реконструишу последње тренутке лета „мига-15“.

Ваља, пре свега, знати да је лет извршен у тзв. сложеним метеоролошким условима и да пилоти нису видели природни хоризонт. Облачност је била готово потпуна. Нижи слој облака простирао се од 500–600 до, отприлике, 1500 метара, а горњи између 4500 и 5500 метара. Добивши из базе наређење за повратак, Гагарин је с курса 70 кренуо у понижање, према курсу 320. И тада се збило оно што је довело до катастрофе.

Авион, балон или птица

Људи задужени за испитивање узрока несреће претпостављају три могуће варијанте које су коштале главе Јурија Гагарина и Владимира Серегина.

Спуштајући се према врховима нижег слоја облачности пилоти су за „језичак“ облака могли да помисле да је неочекивана препрека: авион или балон. Не може се искључити ни могућност да се у том простору тада нашло јато птица. Пошто је истрага утврдила да никаквог судара није било, врло је вероватно да је таква изненадна препрека довела до оштрог маневра, заокрета, авиона који се показао кобан.

Други могући кривац за удес „мига-15“ могао је бити упад у траг авиона који тек што је прелетео. Пилоти добро знају да кад лете у групи морају да се чувају ваздушног вртлога који за собом оставља први авион. Ако се неопрезно и ненадано упадне у ту снажну ваздушну струју, последице могу да буду трагичне, посебно ако је земља близу.

Могућ је још један кривац смрти Гагарина и Серегина: судар две струје. Оне коју ствара авион који пикира и бочног хоризонталног ветра, још горе кад је хладан. А двадесет седмог марта 1968. у околини Москве било је јако хладно.

До несреће је могла да доведе свака од ових појава или, чак, све три заједно. Када се

не види природни хоризонт, пилоти се оријентишу помоћу авио-хоризонта. Међутим, оштар маневар, посебно у готово вертикалном пикирању, може да изазове грешку на авио-хоризонту. То је, несумњиво, даље искомпликовало ситуацију. Свој положај у простору пилоти су могли да у тврде тек кад су изишли из облака, значи на висини од 500–600 метара. Прекасно за извлачење авиона за обрнување, оптерећеног још додатним танковима горива испод крила.

У таквој ситуацији, или приближно таквој, утврђено је да се пилоти нису успаничили, да су покушали све што је било у њиховој моћи. А ње је било мало с обзиром да су у тим последњим тренуцима трпели стравично оптерећење од 10–11 јединица. Горња граница издржљивости за здраве људе износи тзв. 8 јединица. Кад је „миг-15“ ударио о тло, оптерећење у авиону попело се на 12 јединица.

Ипак, Јурију Гагарину и Владимиру Серегину за живот је фалило само 200–300 метара висине или, свега, две секунде лета.

П. М.

ЕНЦИКЛОПЕДИЈА ЗА РАДОЗНАЛЕ

ЈУГОСЛОВЕНСКЕ

НАЈ

РЕКЕ

НАЈМАЊА РЕКА

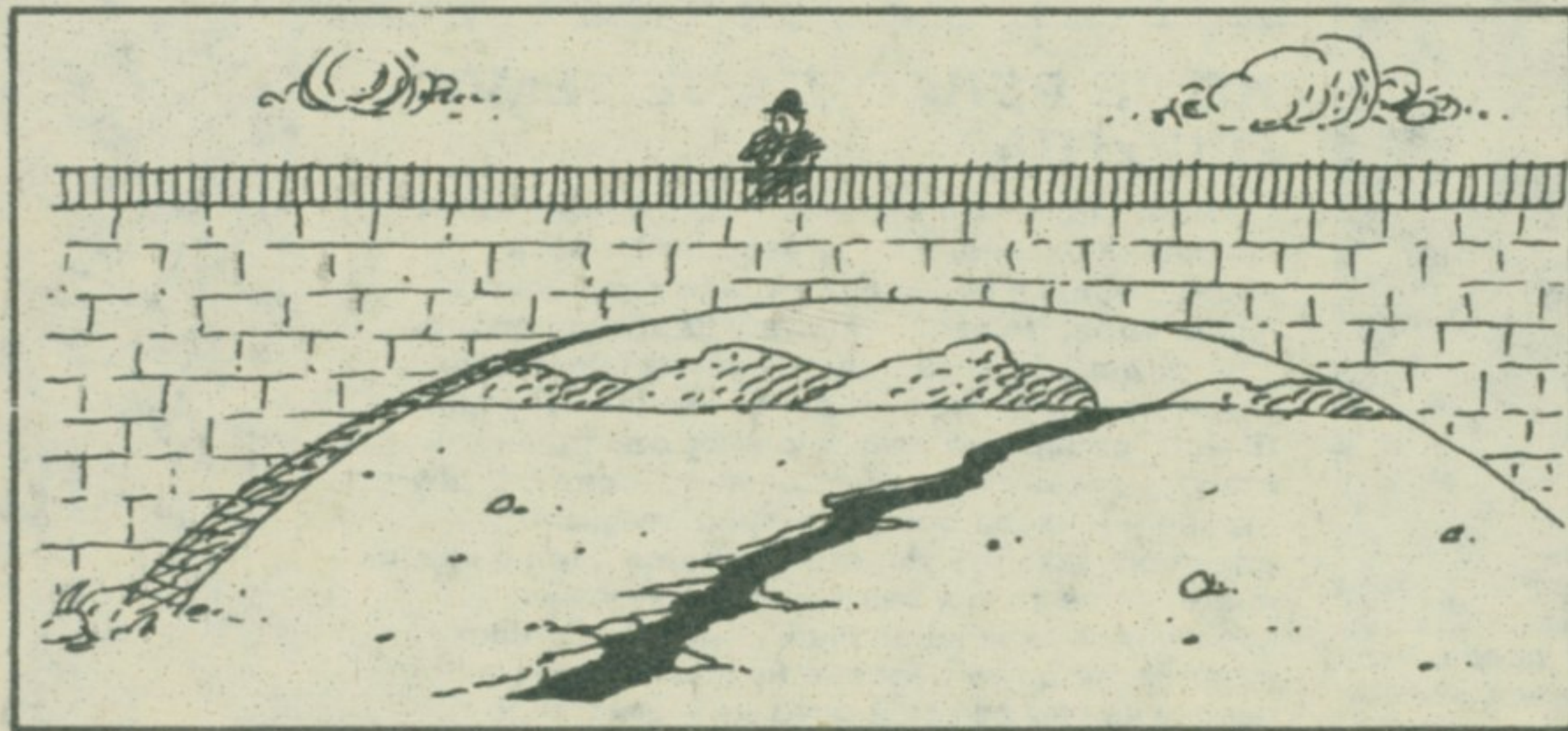
Тринаест километара од Бајине Баште из једне стене избија снажно Перућачко врело од којег настаје најкраћа и најмања река у нашој земљи, дугачка свега 300 метара.

Речица тече брзим и немирним током а затим се у водопаду сурвава у дубоке воде реке Дрине. Иако је кратка, на њој је збијено неколико воденица за које тврде да мељу најфиније брашно а рибарско газдинство из Бајине Баште овде одгаја најквалитетније калифорнијске пастрмке.

Тек су испитивања у нашем веку утврдила да добар део воде ове реке избија код Дубровника, као Дубровачка река, а стручњаци претпостављају да су и неки подземни извори – вруће у околини Стона пореклом из Требишнице.

НАЈКРИВУДАВИЈА РЕКА

Кроз пространо Купрешко поље кривуда – меандрира живописна речица Милача, па туристи који овуда пролазе често застану код малог каменог турског моста да је сли-

НАЈДУЖА РЕКА ПОНОРИЦА

Река Требишница – која кривуда, 94 километра, тече изнад па испод земље – наша је најдужа река понорница. У исто време она је река са највише имена у Југославији.

Извире под именом Мушница, тече неколико километара па понире у Гатачком пољу. Поново се јавља као Кључка река у Церничком пољу и ту поново нестаје, да би 17 километара текла испод земље и поново се јавила у Фатничком пољу као Фатничка река. У истом пољу опет одлази под земљу и најзад избија код Билеће у неколико јаким извора који се сједињују у Требишницу. И то није све, Требишница и даље не мирује него понире у још 23 понора, од којих су најпознатији у Дољашници и Поповом пољу.

Одавно је познато да један део ове реке отиче у Неретву али се није тачно знало где одлази остали подземни део Требишнице.

кају. Милача иначе понире у Купрешком пољу, па се појављује у Шујачком и Дувањском као Шујица, затим као Врлика у Имотском пољу и коначно излази као река Требижат.

НАЈТОПЛИЈА И НАЈХЛАДНИЈА РЕКА

Према годишњем просеку, најхладнија река у нашој земљи је Дрина код Бајине Баште са 9 степени. Вардар је просечно хладан или топао – 10,7 степени код Скопља. Наша најтоплија река по годишњем просечном мерењу је Сава код Славонског Брода са 11,9 степени Целзијусових. Занимљиво је да Сава у току лета достигне температуру до 25 степени и да није загађена била би идеална за купање.

НАЈМЛАЂА ПОНОРНИЦА

Најмлађа и најновија понорница настала је 1985. у близини Рожаја у Црној Гори, када је речица Црња нагло пропала односећи читаву шуму и пут који је од села Калуђерски лаз водио за Рожаје.

Нестала је пред очима сељака који је водио болесно дете у Рожаје. По његовом исказу, најпре се чула страшна тутњава, па је на педесет метара пред њим земља почела да пропада у велику јаму од чега се човек страшно уплашио и вратио у село.

НАЈВЕЋА РЕЧНА ДУБИНА

Највећа европска река Дунав, пробијајући се кроз Ђердап, гради изузетно дубоко корито па је тако на једном месту забележена дубина од 82 метра. То је највећа речна дубина у Европи и једна од највећих у свету.

НАЈВЕЋА КЛИСУРА

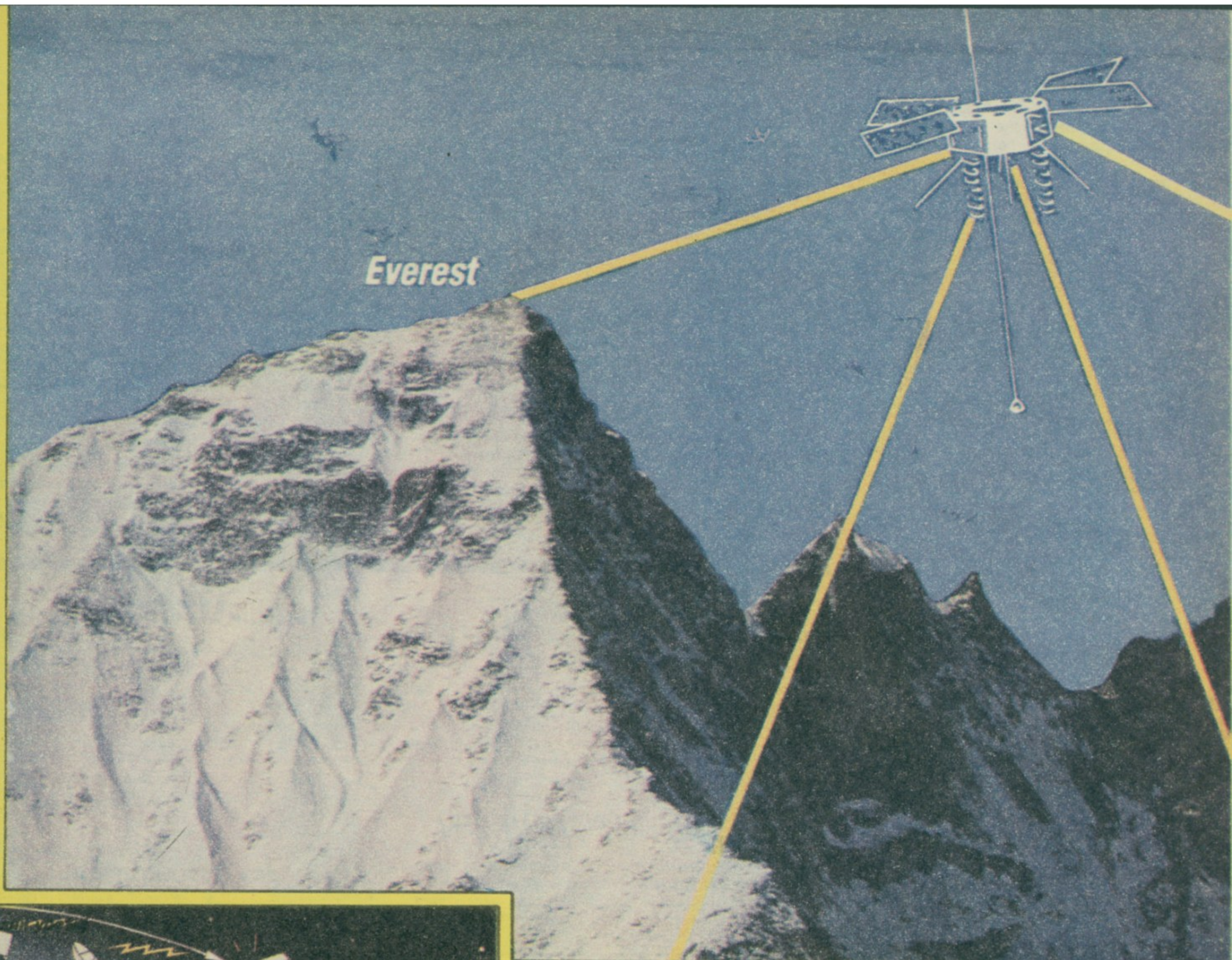
Ђердап је највећа клисура Европе. Ту Дунав пробија масиве Карпата у дужини од 130 километара, достиже дубину од сто метара, ширину од 350 метара, да би се између Текије и Оршаве у Румунији раширио на више километара, тако да изгледа као велики морски залив.

Ђердап је турски назив за брзак или вир, што јасно говори да је некада Дунав у клисури био брз, вировит и опасан за бродове. Заиста, у прошлости је много бродова остало овде заувек, поготову код најопаснијих места – Гвоздене капије, где су бродове морали некада да вуку робови, касније бурлаци, па онда специјално за то изграђена железница са јаким локомотивама. На уласку у клисуру капетани бродова уступали су места „лоцима“ или пилотима, матрозима из Текије, Кладова, Милановца и других места дуж обале, који су најбоље познавали људи клисуре, гребене и брзаке.

Изградњом највеће хидроелектране у нашој земљи Ђердапска клисура има виши ниво воде па је пловидба много безбеднија.

НАЈВЕЋА РЕЧНА ОСТРВА

Највећа речна острва у нашој земљи налазе се на Дунаву. Зову се Острво и Острво, налазе се близу Рама и једине су настањене дунавске аде. Становници се баве земљорадњом, сточарством, пчеларством и рибарењем по Дунаву. Миодраг Зупанц

Everest

Сателити повезани са Земљом мере стварну висину површине мора (геоида) изнад референтне равни, такозване „елипсоиде“

Радар са сателита Сисет први је открио да површина Тихог океана верно пресликава и најмању неравнину на морском дну!

КО ЈЕ РЕКАО ДА ЈЕ ЗЕМЉА ОКРУГЛА?

Ништа на први поглед није тако правилно као површина океана. У то су веровали и први картографи, па су висину мерили полазећи од нивоа мора. Појава сателита у Земљиној орбити који су донели нове податке унела је потпуну пометњу у ову област и донела многа изненађења. Помоћу радарских таласа они су одредили стварну висину површине океана, геоиду. С друге стране и њихова орбита је врло прецизно одређена захваљујући станицама са Земље које их прате, па се тако у сваком тренутку може израчунати на којој се висини налази сателит изнад једне друге референтне равни (раван у односу на коју се врше мерења) – елипсоиде.

Показало се, наиме, да је море врло „криво“, пуно цомба и рупа од којих неке достижу дубину, односно висину и до 200 метара! Нови снимци из ваздуха дали су драгоцену сазнања о подморском рељефу наше планете. Јер, захваљујући све прецизнијим мерењима као и научним прорачунима којима су потпуно искључени таласи, плима и осека, утврђено је да геоида савршено и до најситнијих детаља пресликава морско дно: удубљење на дну океана, на дубини од 10.000 метара појављује се као рупа од 20 метара на његовој површини, док подводни гребени стварају узвишење на површини мора, неку нову врсту „таласа“. После ових открића може се лакше схватити како су стари картографи, полазећи од тако неправилне референтне равни као што је морска површина, могли да дођу само до приближно тачних мера.

K2 ПРОТИВ ЕВЕРЕСТА

K2

Изгледа да Монт Еверест није највиша тачка наше планете већ један други врх – и то за више од 20 метара. У овом рату за прво место између два гребена улогу судија одиграће сателити

Монт Еверест (тибетански Чомолунгма), највиша тачка на Земљиној кугли, (8 848 м) у планинском венцу Хималаја. Тако кажу све енциклопедије и атласи света. А шта ако греше? А да греше тврди Џорџ Волерстајн, астрофизичар с универзитета у Сиетлу, уз то и искусни планинар. По њему, највиши на свету је K2, врх Каракорума, за који се досад сматрало да има „свега“ 8.611 метара.

Ако је Волерстајн у праву, срушиће се читав један мит створен око Монт Евереста. Новозеланђанин Хилари и његов славни водич Тенсинг у ствари су 1953. освојили тек други по реду врх, а све због грешке Индијске картографске управе, геодезијске службе Њеног величанства, које је средином прошлог века добило налог да направи карту Индије и Хималаја. Ова организација била је чувена по прецизности својих мерења, а по њеном шефу Џорџу Евересту, истина мимо његове воље, добио је и име „други по реду“ врх на свету. Па ипак, може ли само једно мерење са сателита да измени редослед и натера енциклопедије да име Хилари замене Италијанима Лаћеделијем и Компањонијем који су 1954. освојили K2?

Катастрофалне непрецизности

– Догодило се то у јуну 1986. – прича Џорџ Волерстајн – у забаченом логору Сугет-Јангал, на граници Пакистана и Кине. Био

сам члан америчке експедиције која се спрема да освоји K2 и морам да признам да нам морал није био баш на висини. Снежна олуја беснела је већ неколико дана и врх „Чогори“, како Пакистанци зову K2, („Велика планина“) безнадежно се губио у магли. Имао сам доста времена да се бавим својим радио-пријемником Транзит који је у стању да одреди свој положај у метар тачно на основу радио-сигнала што их емитују сателити за навигацију лансирани у орбиту изнад Земље. Ухватио сам један који је баш пролазио управо према K2 и он ми је с максималном прецизношћу одредио висину на којој сам се налазио: 4 164 метра, значи 250 метара више него што је стајало на нашој карти. А то није мала разлика. Ако се на основу овог податка изврши исправка, врх K2 виши је од Монт Евереста преко 20 метара!

Новост се брзо прочула и изазвала праву буру протеста међу картографима. „Волерстајн је само једном мерио, уз то још и посредно јер се није попео на врх... Он говори о надморској висини не наводећи уопште како је тај ниво одређен!“

И заиста, измерити висину једне планине није нимало једноставно, првенствено зато што у свету не постоји утврђен стандард (референтна равна) према којем се мери, већ је свака земља слободна да изабере своју „елипсоиду“. (Отуд је, рецимо, Французима Мон Блан виши за метар него Италијанима!) Ова

ПРОТИВ ЕВЕРЕСТА

благо поравната сферна површина служи као основа од које се одређује висина објекта на нашој планети. Наравно, свака земља узима елипсоиду која је прилагођена њеном рељефу. Често висина неког врха зависи и од ветра ако је тако постављен да се сметови снега гомилају на њему...

Можда је и код К2 у питању нешто слично, али ипак то никако не може да објасни оних 250 метара које је забележио Волерстајн. Много је вероватније да је у питању несавршеност инструмената за мерење пре појаве сателита. Ниво мора мерио се све донедавно помоћу теодолита (апарат с дурбином за мерење углова) који се ослањао на карактеристичне тачке у простору удаљене и по неколико десетина километара. Преношењем на карту измерених углова и нађених удаљености, одређивана је позиција и висина једне тачке у односу на координате оне већ познате тачке. Непрецизност је била утолико већа што су ове две тачке биле међусобно удаљеније, а постајала катастрофална код тешко приступачних места. Код планина се јављао и додатни неповољан фактор: овде температура има веће осцилације него у равници, па светлосни зраци између подножја и врха хоће да се криве тако да врх планине може бити час виши а час нижи јер се не види реално. Резултат: Индијска картографска управа сматрала је да је К2 висок 8.479 метара, а једна друга геодезијска експедиција, педесет година касније, „додала“ му је 132 метра!

К2 је зато што се налази у срцу Каракорума, једног од највећих планинских ланаца света (пружа се између Хималаја и Памира, а наставља у Рини, у дужини од 800 km), дуго остао недоступан. Данас је израђен прилазни пут који умногоме олакшава приступ. То је у исто време јединствен планински венац који је сав начичкан врховима од преко „осам километара“. Зато за многе алпинисте није ни чудо што се управо К2 „уздигао“ изнад Евереста. Улогу судије одиграће вештачки сателити за навигацију, који се већ петнаестак година користе у геодезији, али зна се да су првенствено постављени у војне сврхе. Тако Транзит припада Америчкој морнарици, баш као и Невстар, сто пута прецизнији. Ови скупови инструмената имају задатак да прате авионе, подморнице и ракете... Рецимо, да не би била откривена на радару, ракета мора да лети што ниже изнад земље и, наравно, при том мора да „познаје“ одлично топографију земљишта које надлеће.

Цејлон у рупи од 100 метара

Да би одредио своју позицију у подножју К2, радио-пријемник Транзит дешифровао је 156 коди-

раних сигнала које свака два минута емитује сателит изнад њега на висини од 1000 километара. Из овог мноштва информација извучена је географска ширина, дужина и висина, са тачношћу од 10-20 метара.

Систем Невстар дао је исте податке, али у центиметар тачне. Његових седам сателита круже на висини од 20.000 километара, а опремљени су атомским часовницима који рачунају до милијардитог (!) дела секунде и са више предајника који раде истовремено на различитим фреквенцама, а уз то их непрекидно „коригују“ и станице за праћење са Земље. Три сателита су у стању да одједном дају податке о географској ширини, други о дужини а трећи о висини. То објашњава зашто је Невстар најмоћнији систем те врсте, у исто време и најскупљи. Само један пријемник на Земљи кошта преко 30 старих милијарди, а потребна су два да би се постигла максимална прецизност!

Последњи дани славе

Ако се покаже да је К2 виши од Монт Евереста, биће то још само једно изненађење које су нам сателити приредили. Они су заслужни и за истину о нивоу мора, површини која се доскора узимала као основа за сва мерења. Испоставило се, међутим, да је у односу на правилну геометријску елипсоиду, површина океана пуна рупа и узвишења која достиже и до 200 метара. Тако се острво Цејлон налази на дну једне јаме од - 100 метара, док се Нова Гвинеја „уздиже“ на + 82 метра. Кад се посматра карта геоида, са свим могућим рељефним изненађењима, тешко би се могло рећи да је Земља округла!

Утврди ли се да је висина коју сам „ухватио“ – каже Волерстајн – у ствари изазвана „новом“ висином геоида, можда ће се испоставити и да је и Монт Еверест виши за 250 метара него што се сада мисли... – Међутим, Еверест, објективно, има мале шансе да „порасте“ јер су на њему већ извршена најновија мерења: постављен је алуминијумски рефлектор према коме су ласерске зраке упутиле две независне екипе, кинеска и индијска, и добиле резултате који се готово у центиметар поклапају.

Мистерија К2 остаје отворена и остаће то само до идућег лета кад на овај врх креће једна америчка експедиција. „Три одвојене станице око К2 наизменично ће бити опремљене пријемницима Невстар, каже Ленс Овенс, шеф експедиције, а једна екипа алпиниста покушаће да на врх постави ласерски рефлектор. Једино чега се плашимо – наставља Овенс у шали – јесте да се не покаже како Еверест и К2 имају тачно исту висину! Али, цео овај „судар“ ће се исплатити. Знаће се ко је највиши од највиших на свету.

В. Милићевић

АУТОМОБИЛ НА ВОДУ НАПОКОН!

Сан сваког просечног Југословена је – аутомобил који не троши бензин. Научници у СР Немачкој успели су да за четири године, и уз 500 хиљада марака, усаврше процес добијања погонске енергије из кисеоника и водоника, и тако је добијен први аутомобил у коме су за кретање потребна само ова два гаса. Максимална брзина коју ово чудо технике

може да постигне је 70 километара на сат, а према речима немачких научника, за десет година почеће и серијска производња.

САСВИМ НЕОБИЧАН ПРЕСТО

У августу месецу ове године у Цириху је одржана необичајна изложба: „Тоалет кроз векове“. По замисли швајцарског историчара Мартина Илија и циришког инжењера Хансруеди Штај-

нера на археолошком институту посетиоци су могли да виде како су изгледале просторије „у које је и цар ишао пешке“, на пример, у 16. веку пре наше ере. У то древно време у палати у Кнососу на

острву Криту WC ништа није заостајао за осталим просторијама. Био је простран, шоља (условно речено) направљена од финог камена а даска од меког дрвета, да би седење било што угодније. Древни Египћани су одређивали место за тоалет и у гробницама фараона, да човек има где да то обави и „на оном свету“. А у старом Риму собе са WC-има су биле изузетно велике, у њима је било смештено по неколико шоља. Мартин Или и Хансруеди Штајнер тврде да су Римљани волели да проћаскају о догађајима дана седећи баш на WC шољи.

САМО МОЈА МРЕЖЊАЧА

Донедавно се мислило да се људи стопостотно разликују по отisku прста. Постоји, међутим, и поузданији начин, без прљања руку, за утврђивање идентитета: на основу снимка мрежњаче ока који се добија сасвим безболно. Љубитељима филмова о Џејмсу Бонду овај начин је познат, али се мислило да је, попут многих научних достигнућа приказаних у филмовима о агенту 007, само плод бујне маште. Недавно је, међутим, откривена и тајна да се овај начин идентификације примењивао у многим пројектима америчке владе.

ДОГОДИЛО СЕ У...

...Кентакију. Као новчану казну за саобраћајни прекршај неки Фред Хејл послао је полицији чек који је био потписан отиском псеће шапе. Банка за коју је чек испостављен потврдила је полицији да је документ у реду и да керуша Фреда Хејла има код ње сопствени рачун с депонованим потписом, односно отиском десне шапе.

...Филаделфији. Два петнаестогодишњака у мини-хаљинама и перикама на глави стопирала су једног аутомобилисту и он их је примио у кола. Тек што је аутомобил кренуо, лажне девојке су ударцем онесвестили возача, узеле му новчаник са око хиљаду долара, избациле га на друм и одвезле се његовим колима. Полиција је успела да их пронађе.

...Оукленду. Од девет могућих награда додељених на једном конкурс за најбоље спремљене домаће џемове, шест су добила два средовечна нежењена мушкарца, иначе присни пријатељи. Послужили су се преваром: стаклене тегле с патент-затварачем какве употребљавају искусне домаћице напунили су разним фабричким џемовима увезеним из Енглеске у конзервама.

...Харлему. Приликом званичног обиласка града председник општине Линдсеј подигао је са улице комадић папира и пружио га свом првом пратиоцу. Овај се збуњен обазрео и додао је првом до себе. Тако је хартија ишла од руке до руке док је последњи из председникове пратње није пружио неком дечаку који ју је опет бацио на тротоар.

...Калифорнији. Највећа фабрика обуће почела је однедавно да производи изношене ципеле. Наиме, муштерије су се све више жалиле да имају много муке да од нових ципела направе изношене и разгажене. Јер нова мода, коју није прихватила само омладина већ и старији, захтева да ципеле изгледају што похаба није.

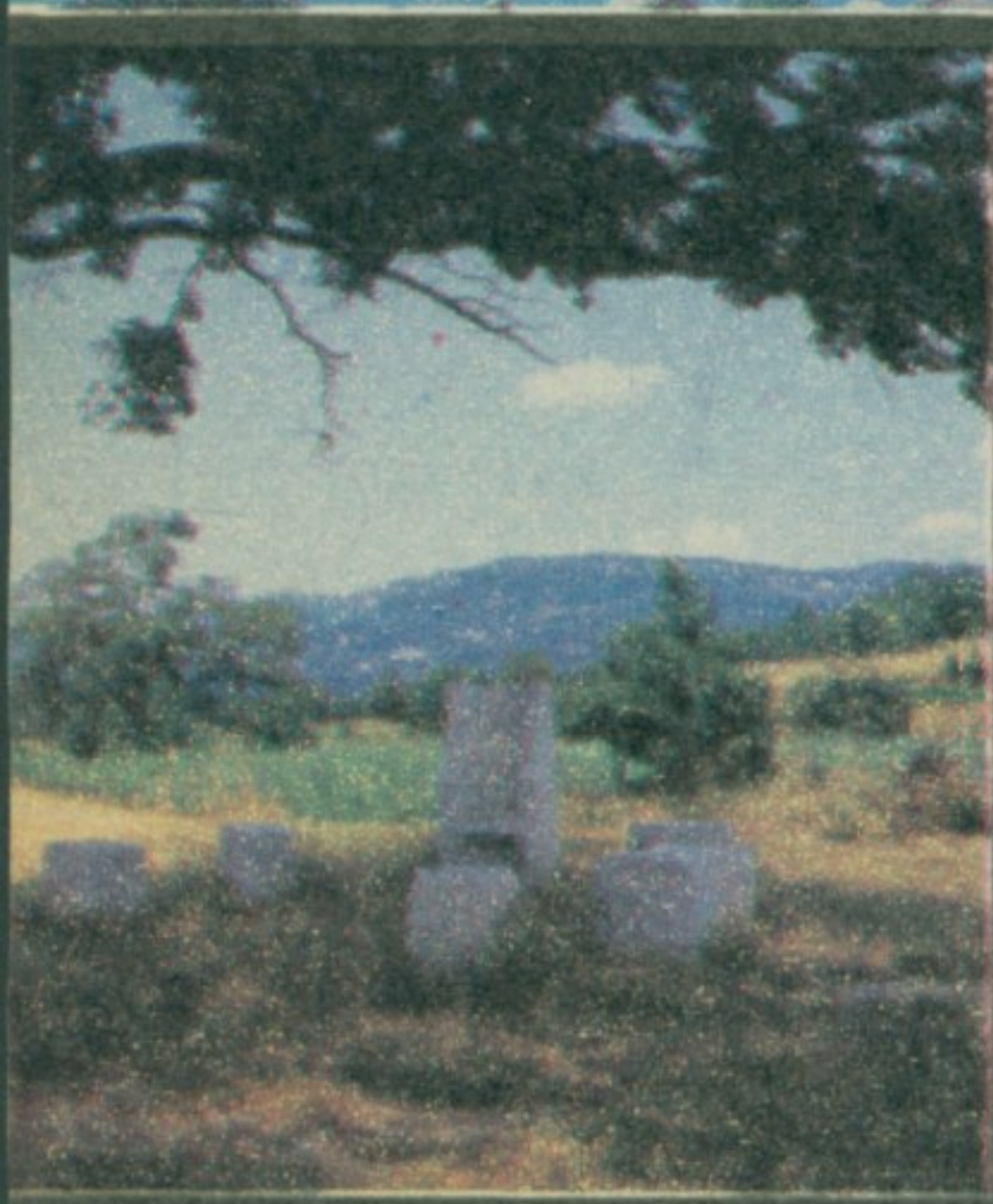
...Мајамију. Седамдесетшестогодишњи џепарош Томас Моран је и по 69 пут осуђен на затвор. На последњем суђењу изјавио је да се опет латио старог заната због тога што му је досадно, па је желео да крене на неко дуже путовање а за то његови редовни приходи од мале општинске потпоре нису били довољни.

...Енглеској. Вилијем Енгуд, становник малог британског острва Непал, није имао стрпљења да сачека одговор електричне централе којом му се одобрава да помери електрични стуб на свом имању. Оставио га је на истом месту где је и био и око њега – саградио кућу. Сад стуб вири кроз кров једне од двеју соба његове куће.

...Даласу. Извесна Клара Морејерно из Тексаса дала је оглас којим тражи стан за себе и своје дванаесторо деце пошто је после мужевљеве смрти морала да прода кућу. Ускоро је добила следећу понуду: „Ја, Александар Фрета, инжењер електроничар, желео бих да се оженим вама и примим у своју кућу и вас и ваше 12 деце. Разлог: порезници ме као нежењу тероришу већ десет година. Доста ми је”.

СПОМЕНИК ХИЉАДУГОДИШЊЕГ ТРАЈАЊА СЛОВЕНСКЕ ПИСМЕНОСТИ

ДОЛИНА

Широк асфалтни пут од Бузета, према Учки. Горе лево Роч, некада, после Бузета, најважнији кастел, данас градић који тек опстаје. Десно, зелена долина са неизораним стрњиштима и узан, кривудава пут који води до Хума. Између – алеја глагољаша. Истарски времеплов. Уобличен бели камен који као да је одувек ту, откад Земља постоји. И у том, некако нестварном и ванвременском простору, човеку не може а да се не учини да ће сваког часа из оближњег шумарка изронити веће стараца, заузети своја места и одлучивати о судбини свог племена.

Овде, у овој алеји, садашњост је на јединствен начин спојена са прошлошћу. То се ваљда и хтело: да се приближи време Ћирила и Методија, да се сачува успомена на писмо које је трајало хиљаду година. Јер, глагољица, старо словенско писмо, тачно толико се и одржала. Настала као последица једне политичко-верске мисије, поверене ученом Грку из Солуна, глагољица је међу Словене стигла 863. године. Најстарији записи су записи на зиду Симеонове округле цркве у Преславу (Бугарска) и у румунском селу Бесараб. У јужним деловима наше земље, одакле је и почела да се шири, глагољица је нађена само у цркви Св. Наума у Охриду, дакле споменику из 12. века. То и

У КОЈОЈ ВРЕМЕ СТОЈИ

није чудно: у овим крајевима глагољицу је релативно брзо потиснула ћирилица. У другима није. У Хрватској, глагољица је оставила свој најдубљи и најтрајнији корен: срећемо је на Крку и Цресу, у Истри, Хрватском приморју. Најстарији записи, они из 11. века, налазе се у Пломину, Валуњу и граду Крку. Само столеће касније има их већ у Рочу и Хуму. Готово двеста година глагољица се не шири да би онда, готово одједном, преплавил унутрашњи део Хрватске, подручје Задра, Бихаћку крајину, средњу Истру и зауставила се код Копра. Из тог периода остали су многобројни клесани споменици али и глагољица урезана у литургијско посуђе, писане поруке настале као одушак срца, непосредна реакција на локални догађај или само одјек нечега што се дешава тамо негде у свету, љутња због страшног скока цене жита, јадиковка због суше и неродне године, ратова и епидемије. Писали су их скрибомани, путници, редовници... Зато су ти глагољски

„графити“ тако драгоцен извор наше историје.

И опет је прошло двеста година а онда глагољица почиње да се повлачи: задржава се још у источној Истри, Кварнерским острвима и на задарском подручју. Последњи запис настао је 1864. у фрањевачком манастиру на Главотоку на Крку. Отада више нико не пише овим писмом али се оно још дуго чита у обредним књигама, све до 1927. године када је коначно избачено и из словенске литургије католичке цркве. Заборављено није. Захваљујући књижевнику Звану Чрњи, Истранину, који је и дошао на идеју да се алејом глагољаша подсети на културну прошлост једног народа, наслеђе солунског Грка и хиљадугодишње трајање словенске писмености. Пројекат алеје је идејно разрадио и његово остварење до 1977. водио проф. др Јосип Братулић, такође Истранин а уметнички га обликовао и поставио академски вајар, професор Желимир Јанеш.

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

Шта се крије у светским каљугама

НАУЧНИЦИ ПРАТЕ

ОТКУД
НАГЛИ
ЗАМАХ
МОЧВАРСКЕ
АРХЕОЛОГИЈЕ?

МОКАР ТРАГ

Један кратак напис о људском мозгу очуваном кроз ни више ни мање него 8 хиљада година, о чему смо писали у Забавнику број 1782, изазвао је велико занимање наших читалаца. Како и не би! Заиста звучи задивљујуће да је ишта, а поготово тај најосетљивији део људског тела, могао да остане нетакнут миленијумима.

Али, могуће је, јер је лобања с мозгом лежала у мочвари заштићена од кисеоника из ваздуха. Због тога се нису могле развити бактерије и гљиве које би је уништиле.

Неслућено много остатака из времена кад се човек тек усправио лежи у мочварама на свих пет континената и представља право археолошко благо. Тога је чак толико да се развила посебна грана археологије – мочварска. У мочварама не само да се очувало више трагова о животу и активностима наших прадаваких предака, него су остаци и у много бољем стању од оних који се могу наћи на сувом тлу.

Становници мочварних и језерских предела, мада нама на прагу 21. века то звучи помало смешно, водили су уобичајен и богат живот! Имали су оруђе и оружје, одећу, накит, посуђе, чешљеве. Чак се понегде нашло и остатака хране, као у неолитском насељу Шаравин у источној Француској где су археолози „мочварци“ прикупили семенке мака и лана, затим јабуке, лешнике, жирове и глогње – све старо преко пет хиљада година. Научници претпостављају да је нађено семење служило не само за исхрану него и као лек или средство за боје-

ње, што сведочи о томе да су становници тог дела света имали своју цивилизацију.

Баснословно богатство за језерски муљ

У мочварама Сомерсет Левелса у Енглеској лежали су дивно очувани точкови као и други делови кола што значи да је туда водио прастари пут којим се возило и размењивала се добра.

Најзад, оно најужбудљивије: очувана људска тела! Откривена су у мочварама северне Европе, попут оног несрећника из Линдоуа који је у праисторији убијен ударцем у главу, затим прободен ножем и још – задављен. Да ли је ово био злочин или део неког суровог ритуала?

Очувани људски мозгови, као и онај о којем смо писали, „специјалитет“ су мочварних делова Флориде. Тако их је у Виндоверу, у „базенима“ где су сахрањивани мртви, нађено више, а ниједан није млађи од пет миленијума. Сви су очувани.

Земља која највише полаже на истраживање својих мочвара је Швајцарска. Швајцарци воле своја праисторијска села са језерских обала толико да и деца у

основним школама уче о њима. А имају шта и да сазнају пошто се у археолошка истраживања улажу суме од којих се добија вртоглавица. Ево само једног примера: тим од 55 археолога добио је 12 милиона швајцарских франака за истраживања, у заливу Отрив близу Нешатела, а сви грађевински и други радови на том месту заустављени су седам година како би археолози несметано обављали свој посао.

Можда све то и није чудно када се зна да је оснивач археологије мочвара управо био Швајцарац Јохан Аепли, учитељ, који је у зиму 1854. године схватио значај налаза извучених из блата.

Злочин из неолита

А значај је огроман, нарочито данас кад постоје нове методе – као што је одређивање старости помоћу радиоактивног угљеника – да се са великом тачношћу одреди од када потичу налази.

Колико се само тога може сазнати из једног јединог дрвета извученог из воде! Дендохронологија, то јест одређивање старости дрвета према годовима унеће, веле поборници мочварне археологије, праву револуцију у ову науку баш зато што су примерци изванредно очувани. Они су уверени да ћемо тек имати шта да сазнамо о праисторијским насељима,

о изгледу природе и како су је људи мењали – па и уништавали – о томе шта су радили, куда су се селили и кретали. Све то са много већом тачношћу него до сада.

Са мало „детективског“ талента они што изучавају живот крај воде откривају и тамне стране људског карактера из давних времена: на налазишту Тибринд Виг у Данској, поред остатака хране у лонцу старом 6.000 година, откривено је сечиво од кремена са остацима крви. Наравно, много више задивљују лепо обликоване чиније од јаворовог дрвета, па фино плетене корпе налик на оне које се и данас праве свуда по свету, ланене тканине...

Познато Боденско језеро открило је од када вуче порекло виртуозна обрада храстовог дрвета чиме се диче Немци са југа те земље. Остаци кућа од храстовине потичу из неолита, а старост им је утврђена немачки прецизно: година 3586. пре нове ере!

После свега треба рећи и то да вода одиста изванредно конзервира дрво и све остале материје. Али, само док су у њој, довољно је само неколико сати проведених на ваздуху па да се све распадне. Зато се предмети морају извлачити пажљиво и брзо препарирати. Али, то је друга прича.

О најновијем замаху „мочварске“ археологије сведочи и један велики пројекат који су покренули енглески научници са Екстерског универзитета и који треба да окупи археологе света. Новац је обезбеђен од конференција и за само годину дана пројекту се придружило 200 чланова из Европе, Северне и Јужне Америке, Аустралије, Јапана. Истраживачки полет је ту, каква нас открића чекају?

М. Крстуловић

ФОРМУЛОМ

DO

ОТКРИВЕНА ТАЈНА СТРАДИВАРИЈЕВЕ ВИОЛИНЕ

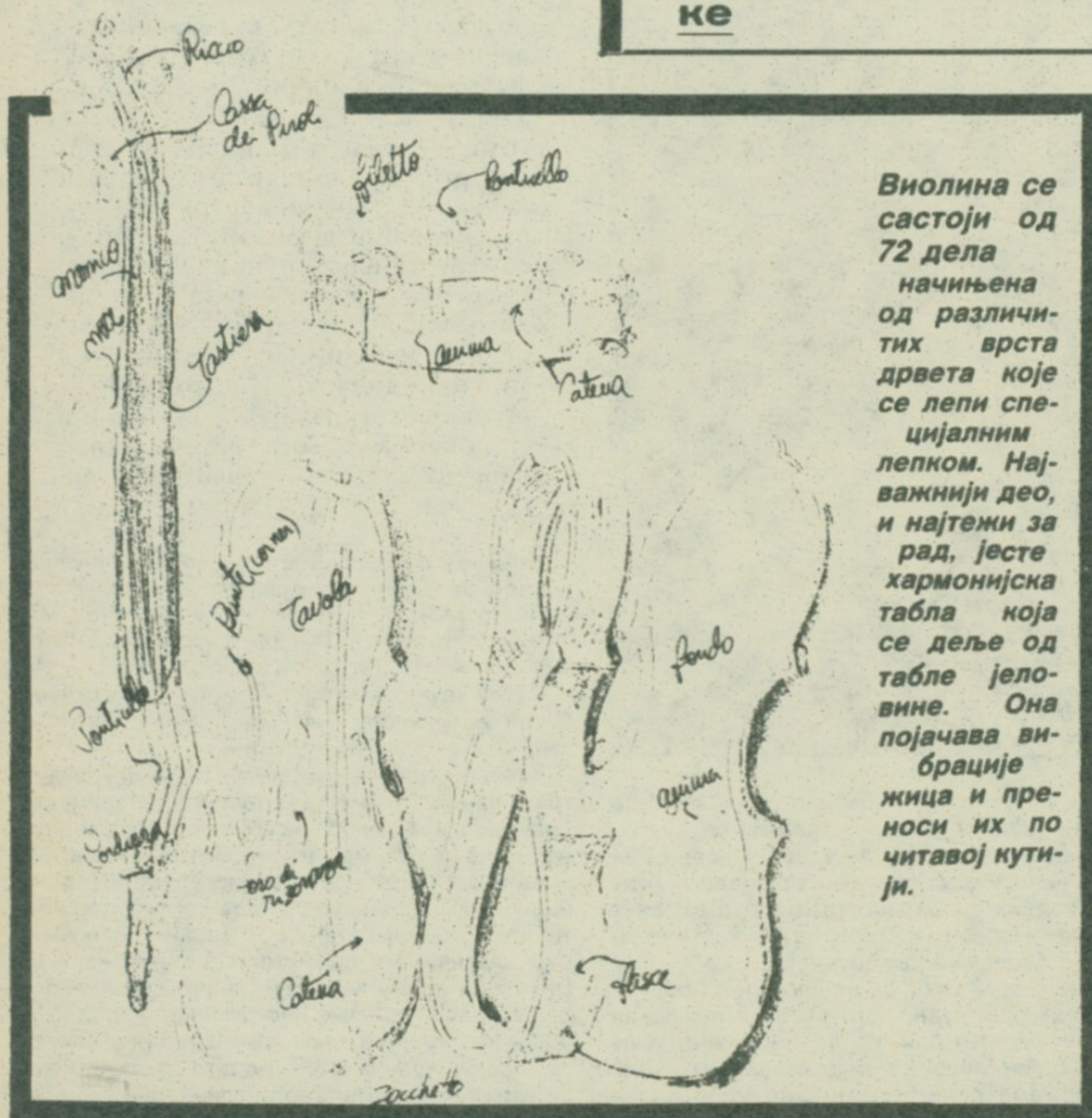
ДОБРОГ ЗВУКА

**Андреа
Москони,
кустос
музеја
у Кремони.**

Дрво је некад бирано с невероватном пажњом, техника израде остала је тајна, а коришћени су чудесни лакови и смоле. Такав је мит до сада пратио чувене виолине. Сада неки хоће да га оборе – и то инструментом начињеним од пластике

Виолина се састоји од 72 дела
начињена од различитих врста дрвета које се лепи специјалним лепком. Најважнији део, и најтежи за рад, јесте хармонијска табла која се деље од табле јеловине. Она појачава вибрације жица и преноси их по читавој кутији.

Страдивари је једно по једно бирао стабла од којих ће правити своје виолине. За лак је користио чудесне оријенталне смоле, а тетиве малих животиња за справљање лепка. Гљиве које расту уз воду су на непоновљив начин омекшавале јеловину за израду инструмената. И све те тајне су са њим отишле у гроб. Није хтео да их пренесе чак ни својим синовима који су заправо били осредњи мајстори. Вековима су љубитељи музике потхраћивали мит о Страдиваријевим тајнама, јер је само тако могла да

се објасни неупоређива јачина звука који су давале виолине овог генија из Кремоне. Али, сасвим је јасно: по свему што се о Страдиварију прича такву виолину било би готово немогуће направити, а причама се не праве ремек-дела.

Данас, 250 година после Страдиваријеве смрти, читав класичан начин израде жичаних инструмената доведен је у питање. Иако је у Италији тренутно велики процват старих заната, по угледу на велике мајсторе какав је био и Страдивари, отворен је и други фронт на којем

раде математичари и физичари који проучavaju понашање жица, динамику резонancije, зракаста својства простирања звука. Ти истраживачи користе компликоване електронске инструменте да би открили и оне невидљиве дрхтаје виолине које производи гудало уметника. Они чак предлажу и технолошка решења из којих, како се надају, може да се изроди један нови Страдивари будућности: Страдивари од пластике, који ће се производити у серији.

Тако нешто је немогуће, тврде традиционалисти.

– Све osobine koje ima stara violina ne mogu se jednostavno prenети у компјутер – каже маестро Андреа Москони, виолиниста и чувар блага из Кремоне. Нити се могу пренети подаци из једног компјутера у виолину. То није успео чак ни Алберт Ајнштајн који је био исто тако добар виолиниста као што је био и физичар. Свака се виолина разликује, па ни све Страдиваријеве нису биле исте.

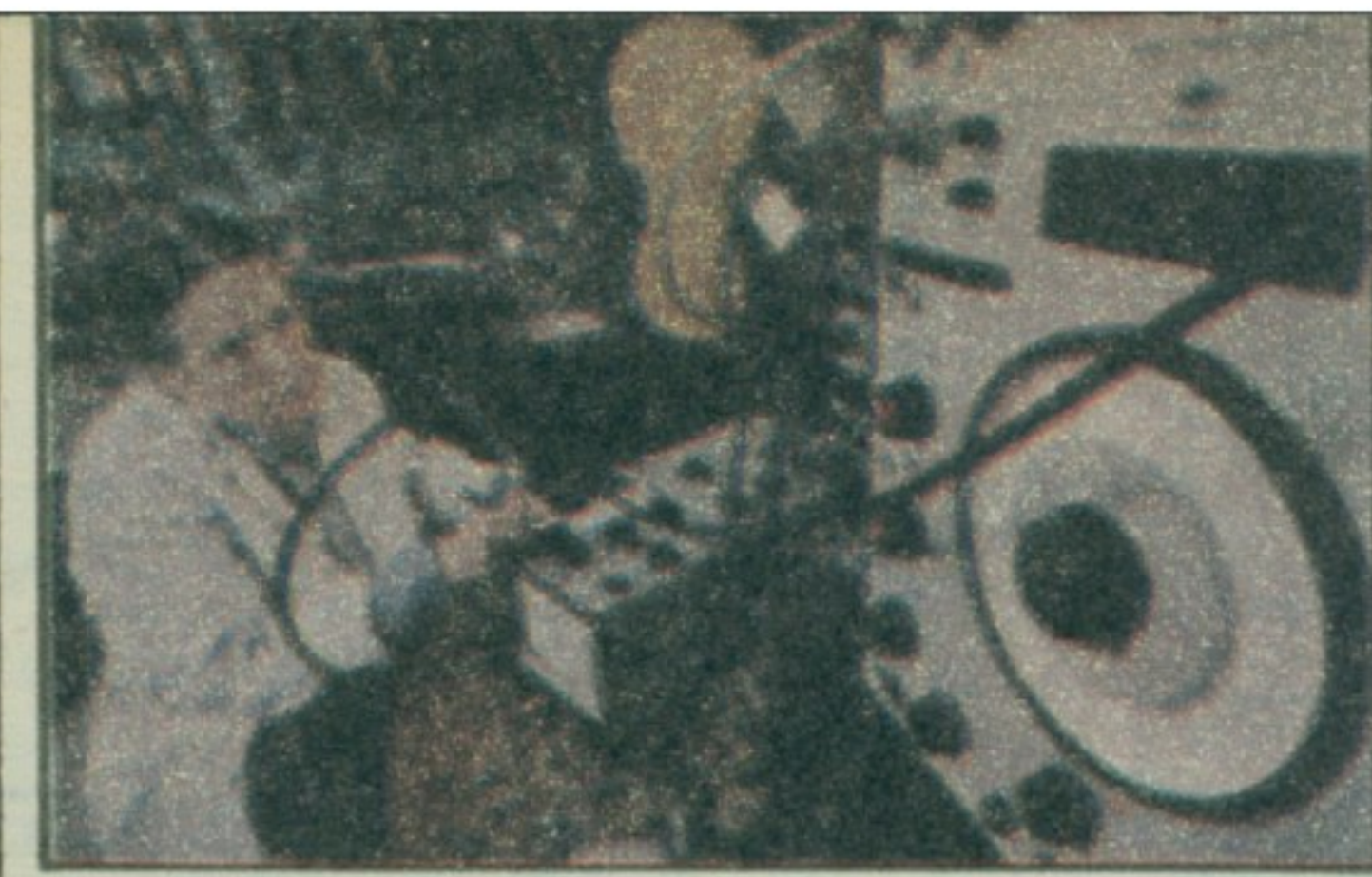
После Страдиварија, који је израду овог инструмента довео до савршенства, мајстори су безуспешно покушавали да јој нешто додају или одузму и отада, од 17. века, овај занат се заправо полако гаси.

Све се зна, па ипак...

Тек је у нашем веку Симон Фернандо Сакони, Италијан настањен у САД, отпочео прво систематично изучавање о виолинама из прошлости и покушао да проникне у тајне великих мајстора.

Сакони је имао прилику да расклопи и рестаурира 80 класичних виолина из Кремоне и измери им све унутрашње димензије. Проучио је лакове и све остале смесе које су коришћене за дрво. Читав свој радни век овај научник је посветио Страдиваријевој „тајни“. У чему се она састоји?

— У суштини не постоји ништа толико мистериозно — објашњава Франческо Бисолоти, један од највећих мајстора данас и Саконијев дугогодишњи ученик. — Знамо које дрво треба користити, које лепкове, које смоле и лакове, које су технике израде. Користимо исте методе, чак и исти алат као пре четири века. Али, то вам је исто као кад имате све састојке да бисте скували нешто по рецепту: само најбољи кувар може да направи ремек-дело.

Карлин Хатчинс у свом студију акустике

Франческо Бисолоти у радионици у Кремони где израђује инструменте

Виолина се састоји од 72 дела. Најважнији је квалитет хармонијске табле која се прави од црвене јеле (*Picea excelsa*) и то оне са мушким полним органима, како подвлачи Бисолоти, зато што „женска“ јела има за 20 одсто мању акустичност. И данас, као и у време Страдиварија, ове јеле се траже и секу по шумама Трентина и Алто Адиђа и остављају да одлеже најмање осам година.

Као и у 16. веку, јаворово дрво са шаром попут мрамора, који се користи за доњи део виолине, бочне странице и врат, набавља се на Балканском полуострву. Право дрво је тешко наћи, јер свега десет-петнаест стабала од хиљаду имају ону особиту шару и квалитет који је потребан за ове инструменте. Хармонијску таблу и доњи део виолине мајстор вади из само једног комада дрвета, дебљег од 15 милиметара. Затим га, да би му дебљину смањио на само неколико милиметара и да би му истовремено дао ону заобљену форму, дуби и споља и изнутра. Грешка од само једне десетине милиметра понекад поквари читав посао.

Кад је виолина једном завршена, превлачи се смесом гумарабике и беланцета да би била

отпорна. И на крају, примерци који ће бити продавани као најскупљи, стављају се да одлеже на ваздуху још најмање шест месеци. Тек онда се наноси десетак танких слојева лакова припремљених од биљних смола растворених у алкохолу. После много година стајања виолина добија своју најбољу звучност.

Толике године да би се дошло до доброг инструмента! Није чудно што су неки покушали да тај пут скрате. Али, не да тек смандрљају посао. Карлин Мелеј Хатчинс, стара 76 година, са дипломама педагогије и биологије, после толиких година држања наставе потпуно је променила област свог интересовања. Била је самоука у учењу вештине израде жичаних инструмената, а онда се обратила стручњацима из области физике, математике и електронике да би открила механику звука виолине и била у стању да га контролише не само слухом и интуицијом.

Време и љубав

Техника вибрирања жица и преношења звука је позната. Само што најбоље виолине вибрирају на нарочит начин, а Карлин Хатчинс је

то открила тако што је плоче посула металним прахом и подвргла их одређеним вибрацијама које је производио електронски инструмент. Пошто је добила специфичне кривуље по којима је виолина вибрирала, могла је да одреди и одређене основне карактеристике (дебљине и кривине) које су потребне да би виолина свирала на најбољи могући начин.

Ова упорна жена из Монтклера у држави Њу Џерси (САД), пошто је у Кремони дуго посматрала класичан начин израде, дошла је до закључка да је дрво сувише важан и несталан чинилац. Идеалан би био неки хомогенији и кохерентнији материјал као што је, на пример, месинг код дувачких инструмената. После година истраживања и испробавања Хатчинсова је направила виолину чија је резонантна табла на-

СТРАДИВАРИ У КАФАНИ

Американац Џулијен Алтман издржавао се свирајући на виолини по кафанама. Кад му је лекар 1985. године саопштио да има рак, позвао је супругу и рекао јој да дигне омот с унутрашње стране футроле за виолину. Указао се новински исечак из 1936. године у коме је писало о крађи једне Страдиваријеве виолине из Карнеги Хола. Алтман је инструмент купио на улици за само 100 долара и служио се њиме пуних 49 година! Експертиза је потврдила да се ради о оригиналу из 17. века и проценила виолину на вредност од милион долара. Инструмент је припао осигуравајућој компанији Лојд која је у своје време платила папрену одштету правом власнику.

прављена од картона са угљениковим влакнима која су натрпљена у синтетичку смолу.

Инструмент су затим испитали музичари, међу којима и солисти Филаделфијске филхармоније.

— Има звук праве виолине — рекао је Ирвинг Сегал, виолиниста. — Искрено речено, био сам запањен, звук је невероватан.

Карлин Хатчинс наставља са својим истраживањима и већ је остварила читаву једну нову серију гудачких инструмената различитих величина са истим квалитетом звука какав има виолина. А то отвара нове могућности компоновања. Наравно, ако се нађе композитор који ће хтети да прихвати све те новине. Конкуренција класичној виолини постаје све већа. Сам Бисолоти, који у Кремони са своја три сина и даље прави класичне инструменте, израдио је један нов који је веома изненадио оне који су га видели. Новина је у томе што дрво од којег се израђује највећи део виолине није више јавор, већ корен платана.

Дакле, и код класичне виолине има још доста тога што тек треба да се открије. То, уосталом, признаје и сама Карлин Хатчинс.

— Да би један инструмент добио најбољу пуноћу звука, потребно је на њему свирати деценијама — каже она. — Ништа не може заменити време, па ће се и за наше виолине можда тек кроз сто година знати да ли могу да конкуришу једном Страдиварију.

А ти инструменти траже и љубав и вештину великог извођача да би, кроз један век, и они могли да постану ремек-дела.

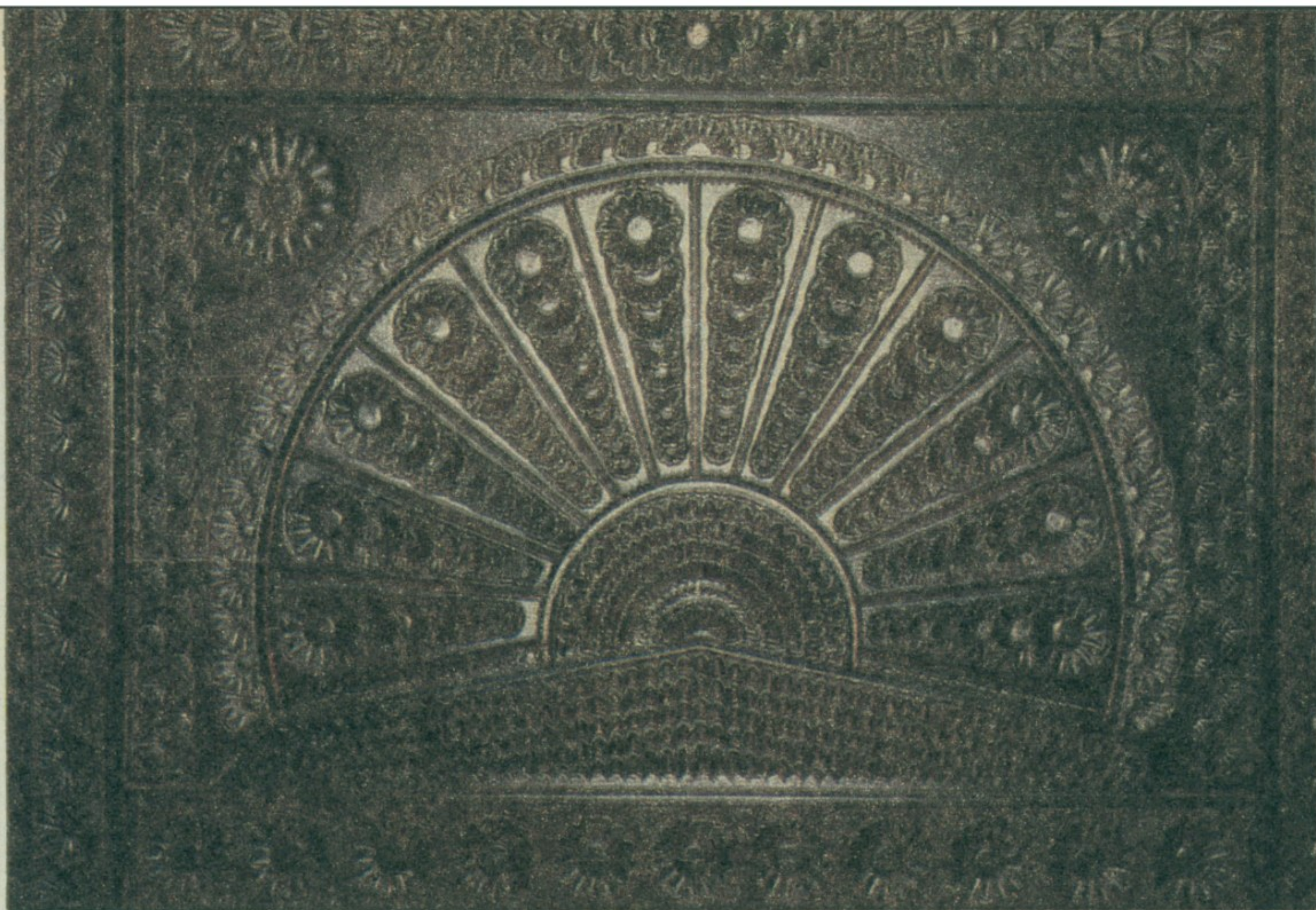
М. И. Ш.

У Коњицу дрво
двапут цвета

„Овај посао није
за свакога”,
напомиње Анђелко

Розета
на вратима
— рад Анђелка Станића

ДЛЕТО НЕЖНИЈЕ ОД БЕХАРА

Захваљујући
његовим једин-
ственим дрво-
резбарима, за
овај град се још
пре више од по-
ла века знало у
Бечу и Лос Ан-
ђелесу, Бриселу
и Сиднеју...

Приповеда се да је неки чобанин по имену Барчин, крочећи за овцама по сурим врлетима Прења, вешто и надахнуто резбарисао оштрим ножем преслице и свирала, кашике и гусле, вретена и кутије за дуван. У својој планинској осами и од дуга времена, он је само тим оштрим ножићем и радним прстима успевао да наоко мртав комад дрвета опет оживи, претвори га у маштовит и користан предмет, али захваљујући тим разиграним шармама и угодним за око. Ницале су испод оштрице Барчиновог ножића дрвене витице и змије, крстићи и цветови, птице и лептири, сићушна Сунца и крупне звезде...

С времена на време, Барчин би се спуштао у далеки Коњиц, где би на чаршијској пијаци продавао своје рукотворине варошанима и путницима намерницима, а затим се, с нешто новца у џепу,

враћао свом стаду и планини. Уместо њега, у свет су путовале његове разноврсне резбарије.

И други чобани на пашњацима изнад Коњица кратили би дуг дан дељући дрво, па би за те рукотворине на пазару, вашару или дернеку, узели и неку пару.

**Од мајстора се учи и
живот**

Вештина резбарске обраде дрвета спустила се тако с пашњака у коњичку касабу. У неким другим чаршијама, као у Мостару, на пример, она је живела већ вековима, од доласка Турака који су и донели источњачки начин дрворезбарства. Али, нигде у огромној Аустроугарској Царевини она није доживела такав процват и достигла ту лепоту као у Коњицу. Многи младићи изучавају резбарски занат и постају цењене (и, наравно, имућне) дограмације. А у време између два рата, кад у Коњицу раде чувени дрворезбар Суљо Хаџизукић и академски сликар Срето Домић, који су истовремено били и врсни мајстори и добри учитељи овог несвакидашњег заната, резбарство овде, на обалама Неретве, достиже врхунац. Пред други светски рат Коњиц има двадесетак дрворезбарских радњи, а свака од њих просечно пет радника. Пре пола века, дакле, овде је радило стотинак мајстора.

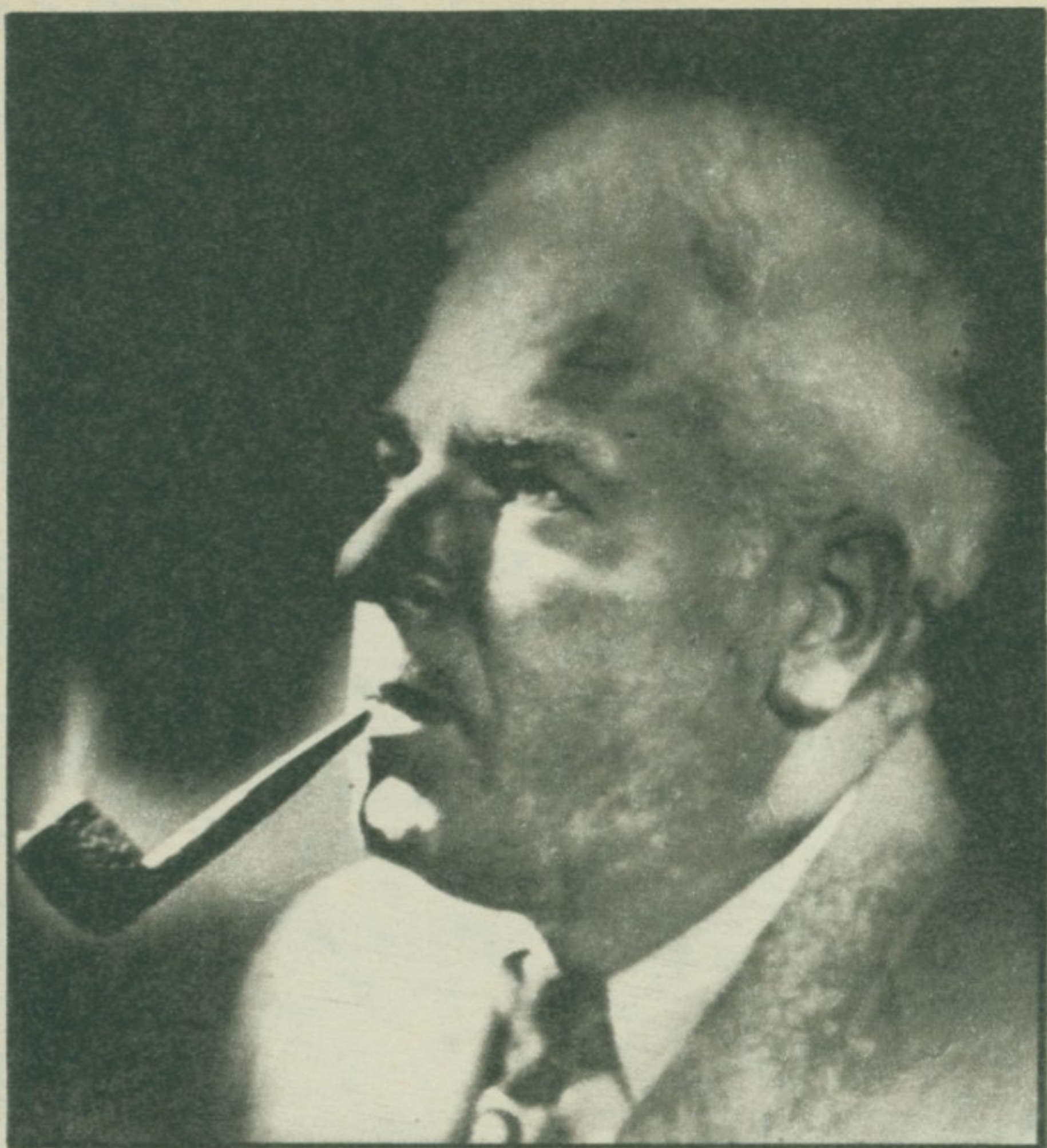
То златно, на жалост давно, доба коњичког дрворезбарства, кад је ситни вез длетом у дрвету одлазио у готово све европске

метрополе, путовао преко белосветских мора, проносећи тако глас о једној малој вароши на Неретви, остало је упамћено и по чувеним мајсторима, резбарима који су у суву ораховину унели више вештине и љубави, лепоте и духа него остали. Реч је, пре свих, о Исмаилу Хамиду Мулићу и Адему Никшићу. Радње које су основала ова два дрворезбара

Витрина
— руко-
творина
Смаје
Мулића

Снимио: Љубомир Патрговић

Исмаил Хамид Мулић – мајстор за причу и сећање

још раде, и оне су данас једине, последње...

Никшићи су нараштајима били резбари, преносећи ово умеће с колена на колено. Њихову радњу сада води Адемове најмлађи син, заљубљен у лепоту и вредност овог заната, па се верује да дрворезбарство неће доживети тужну судбину изумирања попут многих древних заната на нашем тлу.

Прича, међутим, о Смаји Мулићу, а под тим именом знају га генерације Коњичана, носи у себи и несрећу и врхунски занос истинског уметника. О свом мајстору, учитељу и поочиму смирено и с љубављу приповеда шездесет-једногодишњи Анђелко Станић, такође дрворезбар, који данас води радњу „Рекорд“, познатију као Мулића радњу.

И орах има душу

– Овде сам дошао као дечак – присећа се мајстор Анђелко свечано прекрстивши fine, светло-пуне руке које тако вешто и стрпљиво чипкају и најтврђе дрво. – И ето, у овој кући и овој радњи проведох готово сав живот, а све захваљујући мајстору Смаји.

Као младић, Смајо Мулић је похађао трговачку академију у Сарајеву. Враћајући се у зиму 1929. у родни Коњиц, двадесет-двогодишњи момак је доживео сву страхоту снежне мећаве у планини. Локомотива се заглавила у сметовима и група младића наставила је пут пешке. Залутали су. Промрзли, наомак смрти, људи су их нашли тек пред зору. Та стравична ноћ заувек ће обележити Смајин живот: прележао је тешку упалу мозга, једва остао жив, али потпуно глувонем.

У школу више није могао да иде. А како је у себи већ носио дар за цртање, одлази на занат код Суље Хаџизукића и Срете Домића. Ускоро се увидело да су искусни znalци добили у руке

племенит „материјал“ – младића који је учио брзо, одмах заволео дрворезбарство, унесећи у њега велику, искрену љубав и исту такву машту.

Само неколико година касније, већ 1934. на Београдском сајму задивљује све својим јединственим рукотворинама. Видело се да тај двадесетседмогодишњи мајстор није обичан занатлија, него истински уметник који познаје „душу дрвета“, како воле да кажу сами резбари.

Од тада његови радови, то заносно плетиво оплеменеог дрвета, путују у свет: Париз, Беч, Берлин, Лос Анђелес, Њујорк, Сиднеј – на готово све континенте. У његову кућу, на левој обали Неретве, стизала су највиша признања, дипломе, медаље, примерци страних новина с репортажама о његовим рукама и резбарству.

Умро је 1972. Коњичани, и не само они, упамтили су га као широкогрудог човека најплеменитијег кова. И данас његови суграђани причају да је „њихов“ чика-Смајо отварао и затварао сезону купања на студеној Неретви. Та река, и вода уопште, била је, наиме, још једна велика љубав овог уметника, који је својим рукотворинама украшавао резиденције многих владара и крунисаних глава. Његова кућа данас је јединствен музеј дрворезбарске вештине и умећа.

Поносан што му је живот подарио ту срећу да упозна Смају, проведе живот уз њега и научи занат за који је потребно толико знања, љубави и стрпљења, Анђелко Станић напомиње да је за само једну сехару, дрвену шкрињу за девојачко рухо, потребно преко 250 часова упорног и смиреног рада. Тај бехар расцветан у ораховини или јасеновини, те руже и вितिце лозе, још одлазе у свет. Увену ли с одласком искусних мајстора, опустеће и обале шумне Неретве.

Иван Лончар

ЗОВЕМ СЕ БОНД... ЦЕМС БОНД

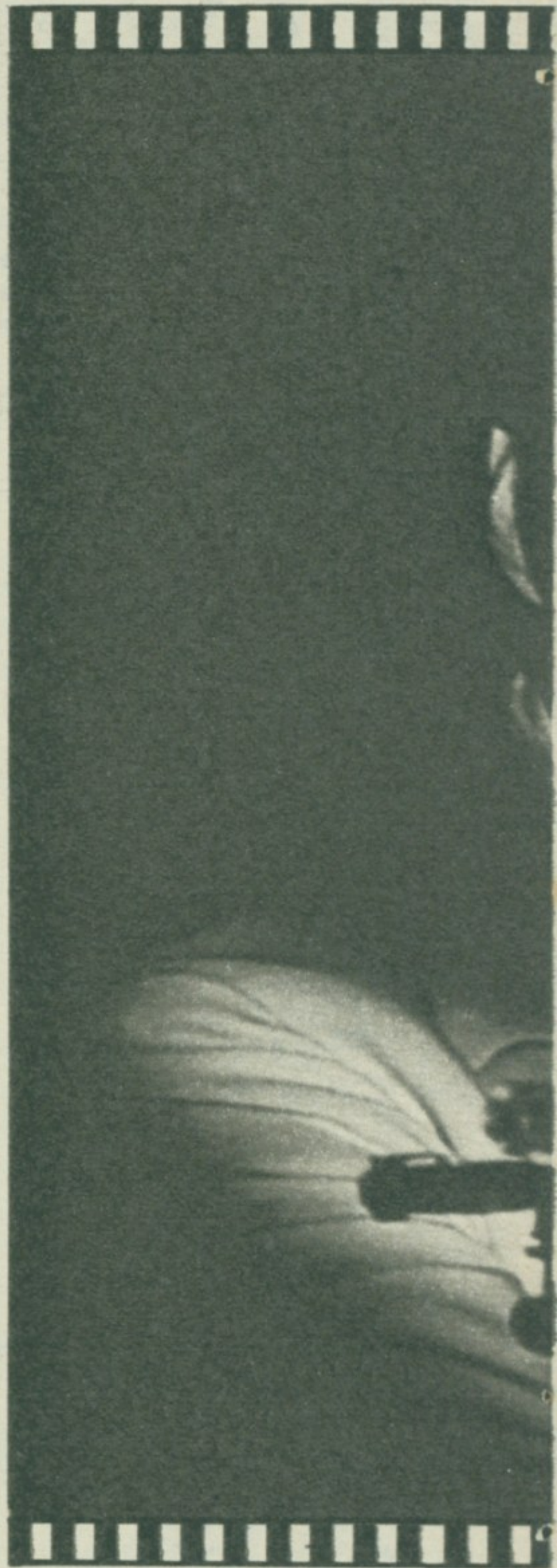
БРОЈ ДЕВЕТ

ЧОВЕК СА ЗЛАТНИМ ПИШТОЉЕМ

ПОГУБНА ИГРА МАЧКЕ И МИША КРОЗ НЕОБИЧАН ЛАВИРИНТ

Девети филм о Џејмсу Бонду „Човек са златним пиштољем“ одводи агента 007 у до тада најегзотичније крајеве – живописне пределе Далеког истока.

Сценарио овог филма тек овлаш одражава радњу Флеминговог романа и јасно указује на све веће удаљавање сценариста од изворних Флемингових дела, што ће нарочито доћи до изражаја у наредном филму „Шпијун који ме је волео“. „Човек са златним пиштољем“ почиње и завршава игром – погубном јурњавом мачке и миша кроз необичан лавиринт. Та је игра искоришћена као увод у главну радњу. Током целог филма, међутим, ни у једном тренутку није потпуно јасно ко је

мачка а ко миш. Бонд трага за Скарамангом, човеком са златним пиштољем, а овај, пак, жели да убије свог највећег супарника – Џејмса Бонда.

Уводна сцена одиграва се на Скарамангином острву, негде у близини кинеске обале. Са својим вулканским хридинама и песковитим плажама ово острво представља надамес необично место, чији изглед доприноси фантастичности будућих збивања. Плаћеник (игра га Марк Лоренс који се већ појавио у филму

„Дијаманти су вечни“) долази на острво да га Скараманга исплати, али овај га приморава да се у нарочито опремљеној одаји за забаву упусти у окршај на живот или смрт. Дизајнер продукције Питер Мартон вешто је користио оптичке илузије, огледала и обојено осветљење како би у тој одаји што верније дочарао атмосферу лавиринта.

Зли патуљак Ник Нек

Онај ко уђе у овај лавиринт мора да се пробије кроз салуне Дивљега запада, стрељане, да прође поред огледала које искривљује слику, да се суочи са луткама од воска које пуцају, као

У претходним филмовима 007 је увек решавао по један задатак, са изузетком једног у коме уопште није имао неко одређено задужење (У тајној служби њеног величанства). Током филма „Човек са златним пиштољем“, међутим, Бонд истовремено покушава да реши два испреплетена случаја.

Док је Бонд радио на случају несталиг научника за соларну енергију, у М-ову канцеларију је поштом стигао златни метак са угравираним бројкама 007. На основу тога М закључује да је Скараманга, врхунски плаћени убица, сазнао Бондов тајни број те захтева од Бода или да поднесе оставку или да сам крене у потра-

на пажњом коју јој Скараманга указује она најпре шаље златни метак М-у, а потом, када сретне Бонда, упадљиво флертује с њим, а све с намером да га наведе да убије њеног љубавника. Разуме се, чим Скараманга открије њену издају, намењује јој наредни златни метак.

Када се коначно укрсте путеви агента 007 и човека са златним пиштољем, испоставља се да је Скарамангин циљ у том часу не толико Бонд колико нестали стручњак за соларну енергију који је изумео уређај познат као солекс... соларни ласер целог формата кадар да претвара зрачење Сунца у чисту енергију. Како изгледа, Скараманга жели да се дочепа солекса за неке властите тајне науке и тако се Бондов претходни и нови задатак касније у филму спајају у један.

Што се тиче осталих техничких новаторија у овом филму, оне су углавном у Скарамангиним рукама. Једини Q-ов допринос у „Човеку са златним пиштољем“ јесте то што је Бонда снабдео лажном трећом брадавицом која је иначе Скарамангин особени знак. Из филма у филм Q све више изгледа и понаша се као расејани професор који иде на нерве својим сарадницима.

Углађени злочинац

И тако, док Бонд остаје без нових помагала, Скараманга може да се похвали пиштољем који сам склапа од кутије за цигарете, упалача, дугмета за манжетну и наливпера и из кога увек пуца златним мецима. Скараманга ужива у својим разноврсним техничким помагалима. Поседује чак и кола која могу да се претворе у авион. Када Q чује за то, сместа почне да тврди како и сам управо ради на сличном пројекту.

Франциска Скарамангу игра звезда хорор филмова Кристофер Ли. Његов Скараманга је углађен човек који користи своје злочиначке способности да обезбеди себи лагодан живот, на чему Бонд може само да му завиди. Његово острво је прави мали рај. 007 сазнаје да је Скараманга рођен у циркусу и да је већ са десет година био виртуоз са пиштољем.

Ипак, и он мора да заврши као сви злочинци који потцене Бонда. Послуживши се триком – претварајући се да је лутка са сопственим ликом – Бонд успева да изиђе као победник из Скарамангиног лавиринта.

Али, човек са златним пиштољем има наследника, кепеца Ник Нека високог нешто више од метра (кога игра француски глумац Жерв Вилшез). Он управља машинеријом у одаји за забаву, обавља дужност Скарамангиног келнера и куvara и наставља потеру за Бондом и после смрти свог господара. Појављује се на цунки којом Бонд и његова девојка, Мери Гуднајт, беже после експлозије са Скарамангиног острва према Хонгконгу. Борба између Бонда и Ник Нека је гротескна, јер агент 007 није навикао да се бори са противницима који беже под кревет и ударају га по листовима. Коначно налази решење... затвара га у кофер који потом качи на врх јарбола.

ЧОВЕК СА ЗЛАТНИМ ПИШТОЉЕМ (1974)

Продуценти:
Хари Салцман, Алберт Р. Броколи за Еон продукцију

Режисер:
Гај Хамилтон

Сценаристи:
Ричард Мејбаум, Том Манкјевит

Директор фотографије:
Тед Мур, Освалд Морис

Дизајнер продукције:
Питер Мартон

Специјални ефекти:
Џон Стирс

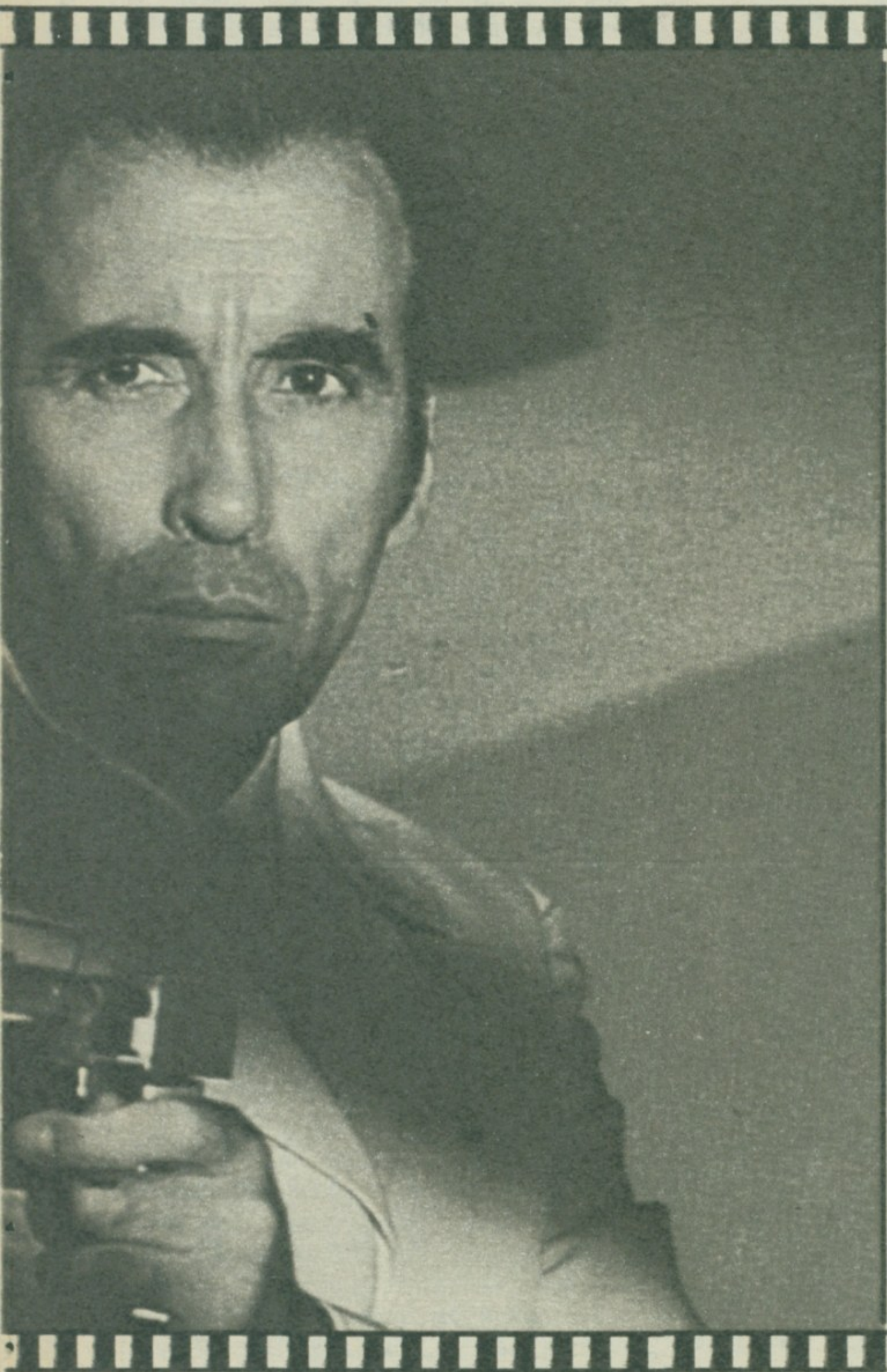
Дизајнер шпике:
Морис Биндер

Музика:
Џон Бари

Дистрибутер:
Уједињени артисти

Улоге:
Роџер Мур (Џејмс Бонд)
Кристофер Ли (Скараманга)
Брит Екланд (Мери Гуднајт)
Жерв Вилшез (Ник Нек)
Бернард Ли (М)
Луис Максвел (Мис Манипени)
Дезомонд Лејвелин (Q)

Места снимања:
Хонгконг, Макао, Тајланд и
Пајнвуд студио у Енглеској

и да на многе друге начине стави живот на коцку. Ко доспе у одају за забаву има само две могућности: да убије или да буде убијен. Целом игром управља патуљак Ник Нек који извикује упутства и храбри судионике док управља разним полугама и прекидачима. Разуме се да Скараманга побеђује, убивши противника једним прецизним хицем из свог златног пиштоља. Затим се окреће и разноси главу оближње лутке... начињене по лику Џејмса Бонда.

гу за Скарамангом. Прихвативши се овог задатка, Бонд је морао да напусти претходни. Једини траг, који потиче од пре неколико година, одводи Бонда прво у Бејрут где проналази златни метак којим је наводно убијен агент 002, а затим у Макао до извесног оружара који га је направио. На крају Бонд стиже у Хонгконг где ступа у везу са Скарамангином љубавницом Андреом Андерс коју игра Мод Адамс. Она ће се касније појавити у насловној улози у филму „Октопуси“. Незадовољ-

Мери Гуднајт, коју тумачи шведска глумица Брит Екланд, агент је британске тајне службе на Тајланду. Током целог филма она упада у непријатне ситуације за које је углавном сама крива. Брит Екланд ипак успева да овај лик финим хумором спасе од прозаичности која обично краси приглупе плавуше.

У филму „Човек са златним пиштољем“ присутни су сви кључни елементи серије о Џејмсу Бонду. Егзотична места, клубови, играчице и улице Макаоа, Хонгконга и Бангкока.

Врхунац филма „Човек са златним пиштољем“ без сумње је трка колима у којој Скараманга у једном тренутку успева да се пребаци на другу страну канала, а Бонду преостаје само да се залети на поломљени мост, прелети преко провалије (окренувши се притом за тринадесет степени) и доскочи на други крај поломљеног моста. Овај скок програмирао је компјутер, употребљена су нарочито подешена кола која су морала да слете на рампу при одређеној брзини и под одређеним углом. Покушај је из прве успео тако да је одушевљени продуцент Броколи на лицу места возачу Џеју Милигану исплатио додатних хиљаду долара. То је био једини пут у историји кинематографије да је изведен један такав скок.

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

ПРЕВАРИО САМ СМРТ

**МЕЛВИН ГАМБЕРТ
СЕ СТРМОГЛАВИО
С КРОВА ЈЕДНЕ
ПЕТОСПРАТНИЦЕ
У БОСТОНУ, АЛИ
НИЈЕ ПОГИНУО.
ДВАДЕСЕТ-
ТРОГОДИШЊИ
СТУДЕНТ ОПИСУЈЕ
ШТА ЈЕ ДОЖИВЕО
ДОК ЈЕ ЛЕТЕО
ПРЕМА
БЕТОНСКОМ
ПЛОЧНИКУ**

Безнадежно сам падао кроз празнину дивље машући рукама и ногама. Пет спратова наизглед није много, али делује као вечност. Био сам скамењен од страха и убеђен да ћу умрети. „Спасавај се! Спасавај се!“ – једино та порука пролазила ми је кроз мозак.

Али, како сам уопште могао да се спасем? Као да је то зависило од моје добре воље и жеље за животом?

Само који трен раније блажено сам лежао и сунчао се на крову изнад стана мојих колега с факултета Тома Мејфилда и Цефа Рајана, у близини Бостонског североисточног универзитета.

По средини крова пружао се зидић и моји другови су га прескакали као да је препона. Толико је, отприлике, и био висок. И ја сам пожелио да се поиграм, устао сам са лежаљке и коракнуо уназад да бих имао већи залет.

Али, док сам ишао унатрашке, спотакао сам се о празну боцу и посрнуо према ивици

парапета, ниског зидића који је ишао око крова. За тренутак сам се заљубљао и, на свој ужас, схватио да падам леђима према земљи.

Покушао сам, у очајању, да се ухватим за олук или димњак, више се не сећам шта је било, и промашио сам. Док сам падао, чуо сам како Том урла: „Мееееел!“

Мислио сам само на себе

„Господе, не дозволи да се то догоди баш мени, сувише сам млад да бих умро!“ помислио сам. Док сам гледао смрти у очи, снажно сам желео да живим.

Пет спратова је сасвим довољно да човек који пада има времена и за размишљање. Кунем се да сам, све време док сам падао, мислио само на себе. Нисам размишљао ни о прошлом животу, ни о мајци, ни о оцу, ни о девојци. Мислио сам само како да се спасем.

Месец дана раније почео сам да похађам курс из падобранства. Искуства нисам имао, али сам знао, то су нас одмах научили, да ћу, ако треснем о земљу леђима, или смрскати лобању и одмах умрети, или сломити врат од чега могу да останем на месту мртав или, што је далеко страшније, жив али парализован за сва времена.

Скупио сам се у лету, слично као што чине мачке, и то ме је спасло. Пао сам постранце.

Ударац о бетон одјекнуо ми је у ушима као гром. Мрак ми је експлодирао пред очима, али нисам изгубио свест.

Мозак ми у том тренутку шока није радио. А онда су ме зграбили ледени прсти страха: „Јесам ли читав? Могу ли да се крећем? Да нисам парализован?“

Сав изbezумљен с муком сам почео да пужим на рукама и коленима, а онда сам се, ко зна како, подигао на ноге. Трајало је читаву вечност и ужасно је болело.

Затим сам угледао човека који ми је кроз прозор аутомобила довикнуо: „Не мичи се, можда си повређен. Само лези, помоћ стиже!“

Као у биоскопу

Који минут касније појавили су се болничари и почели, пошто су ме положили на леђа, да ме „обрађују“. Док су они спретно и брзо радили, обузео ме је чудан осећај: као да то, у ствар, нисам ја већ гледам на филму неког другог коме се то догодило.

Бол ме је стигао тек у болничкој шок-соби. Оштар несносан бол ломио ми је цело тело, до последње најситније кошчице. Али, ни то није могло да траје вечно.

У болници сам провео тачно седам недеља од дана несреће, 21. маја 1987. године. Још се служим штапом због поломљене ноге и редовно идем на физиотерапију због лома ручног зглоба и лакта. Имао сам луду срећу да само то повредим. Лекари кажу да ћу ускоро бити као и пре, без икаквих последица.

Чим се сасвим опоравим, наставићу са часовима падобранства и надам се да ћу, кад завршим обуку, често скакати. Кладим се да ниједан падобранац није скочио с петог спрата без падобрана.

И сигуран сам да се више никада нећу лудирати по крововима. А ни моји другови Том и Цеф.

Б. Д

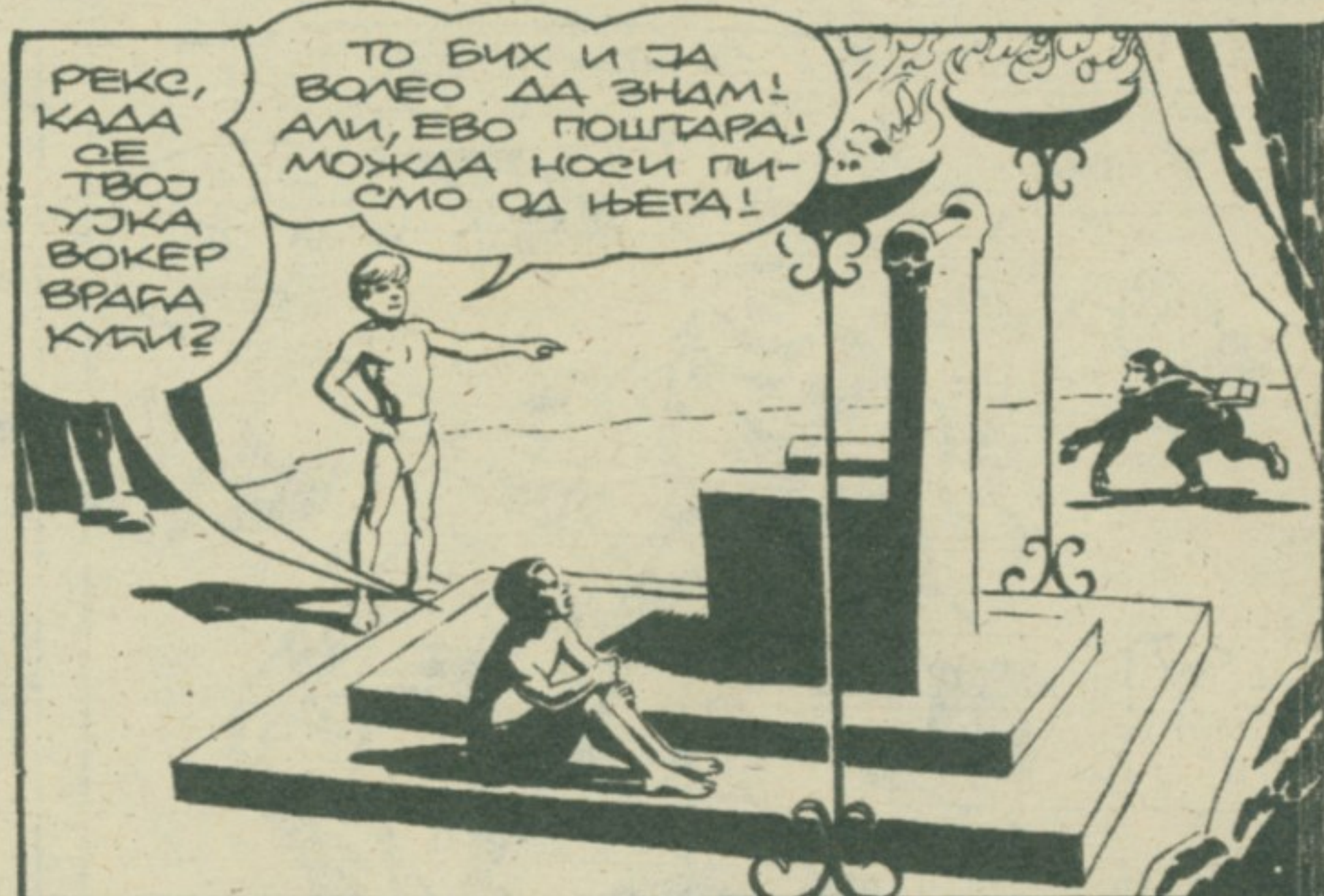
Илустровао: Драгун Њежић

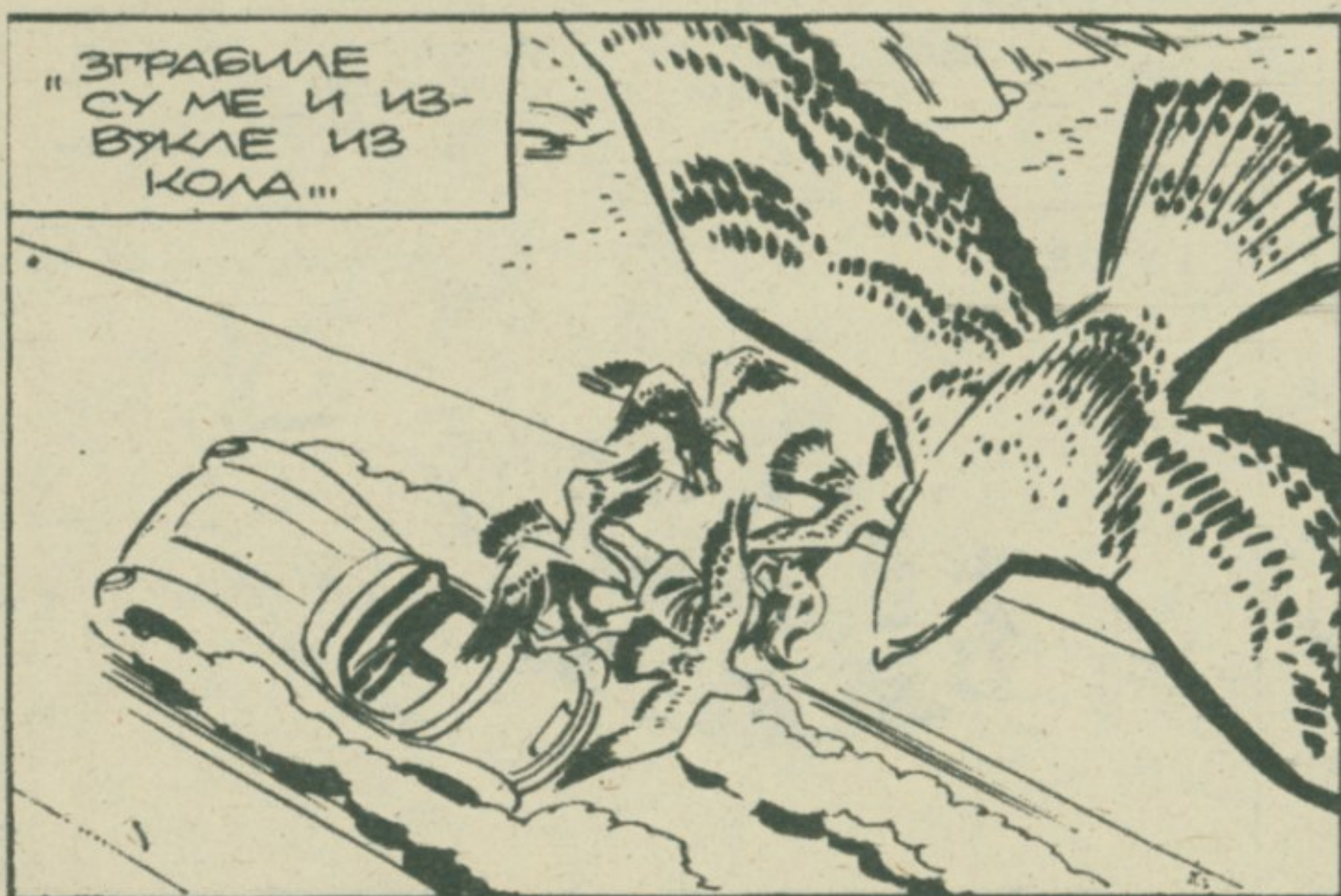
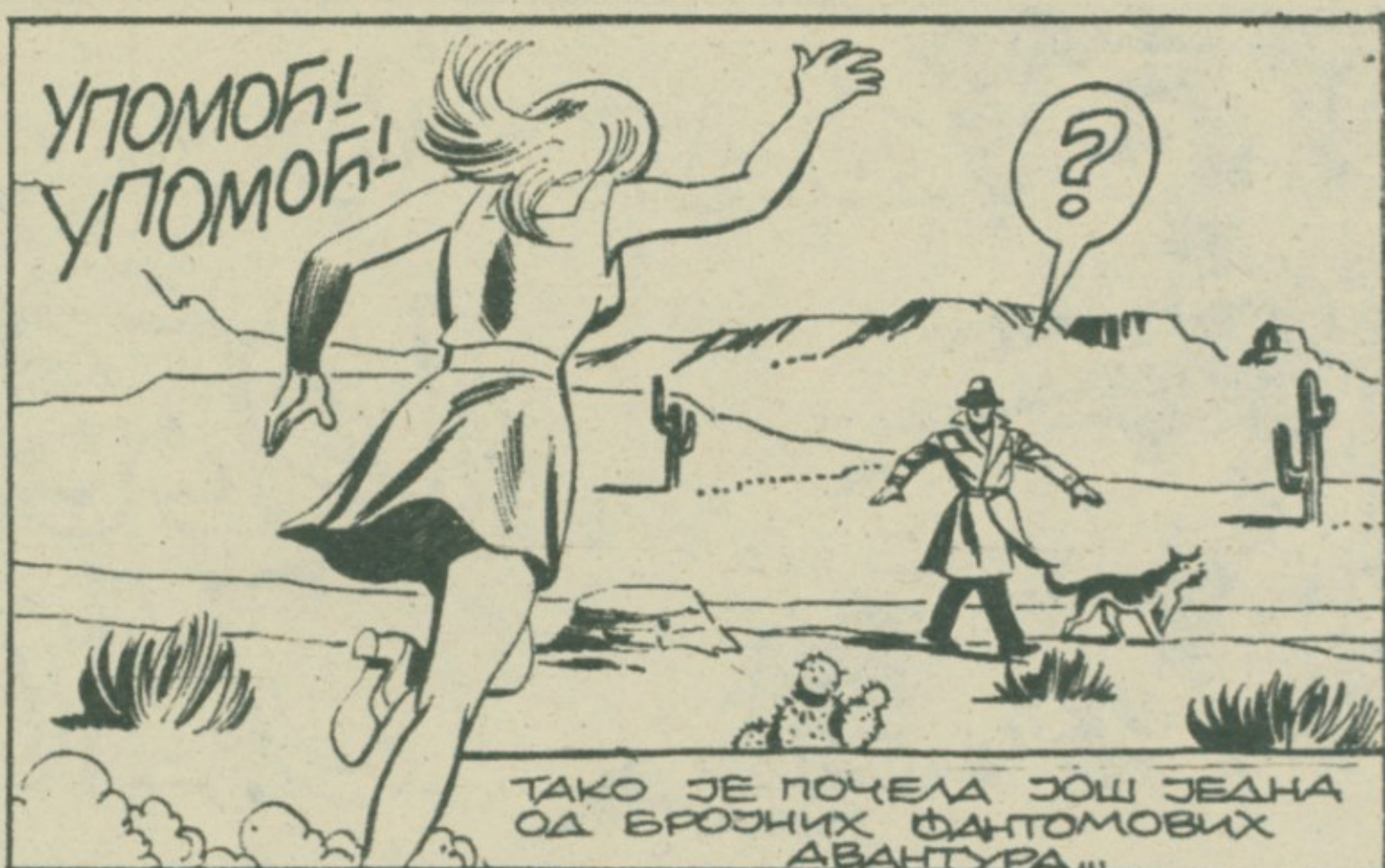

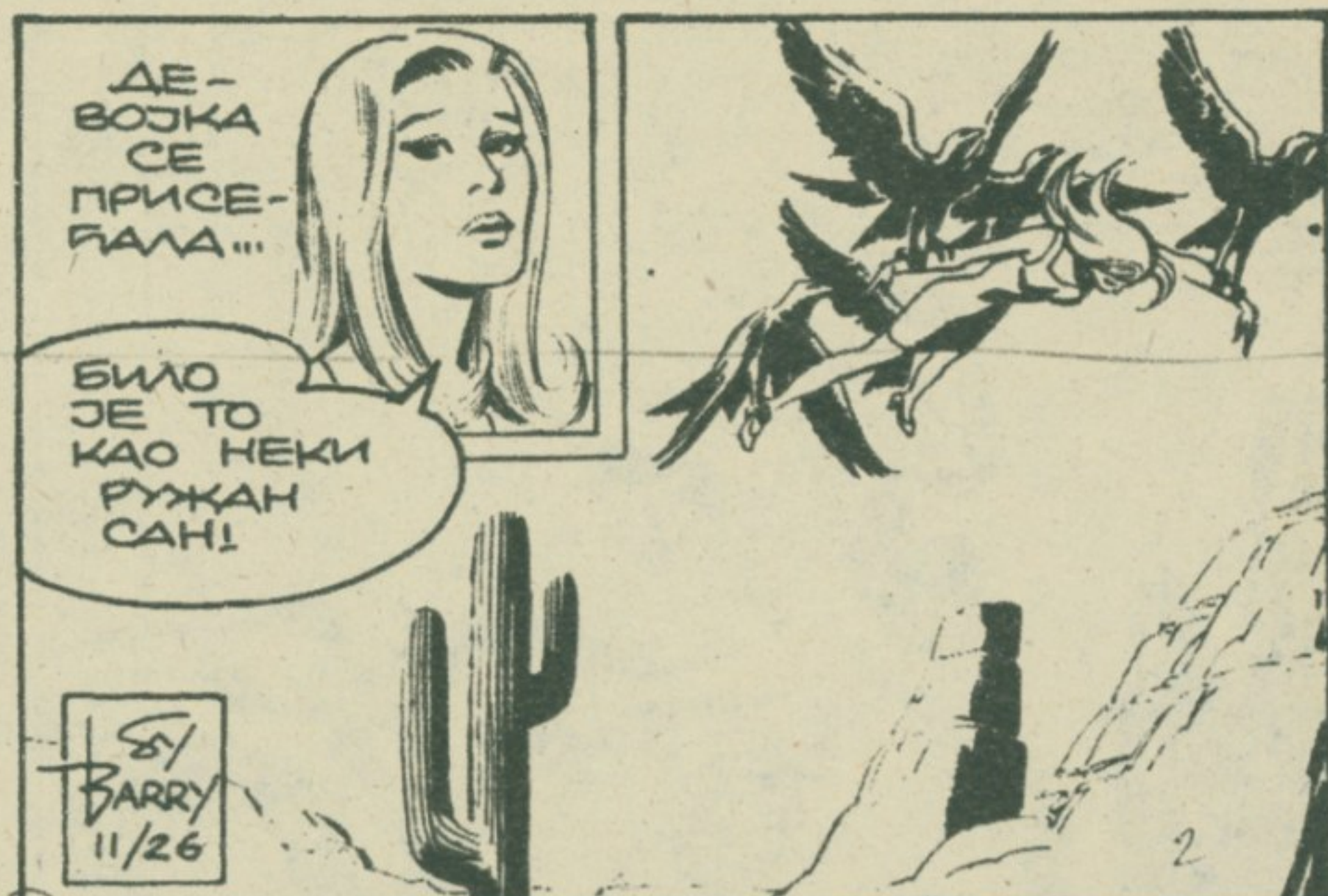
ФАНТОМ

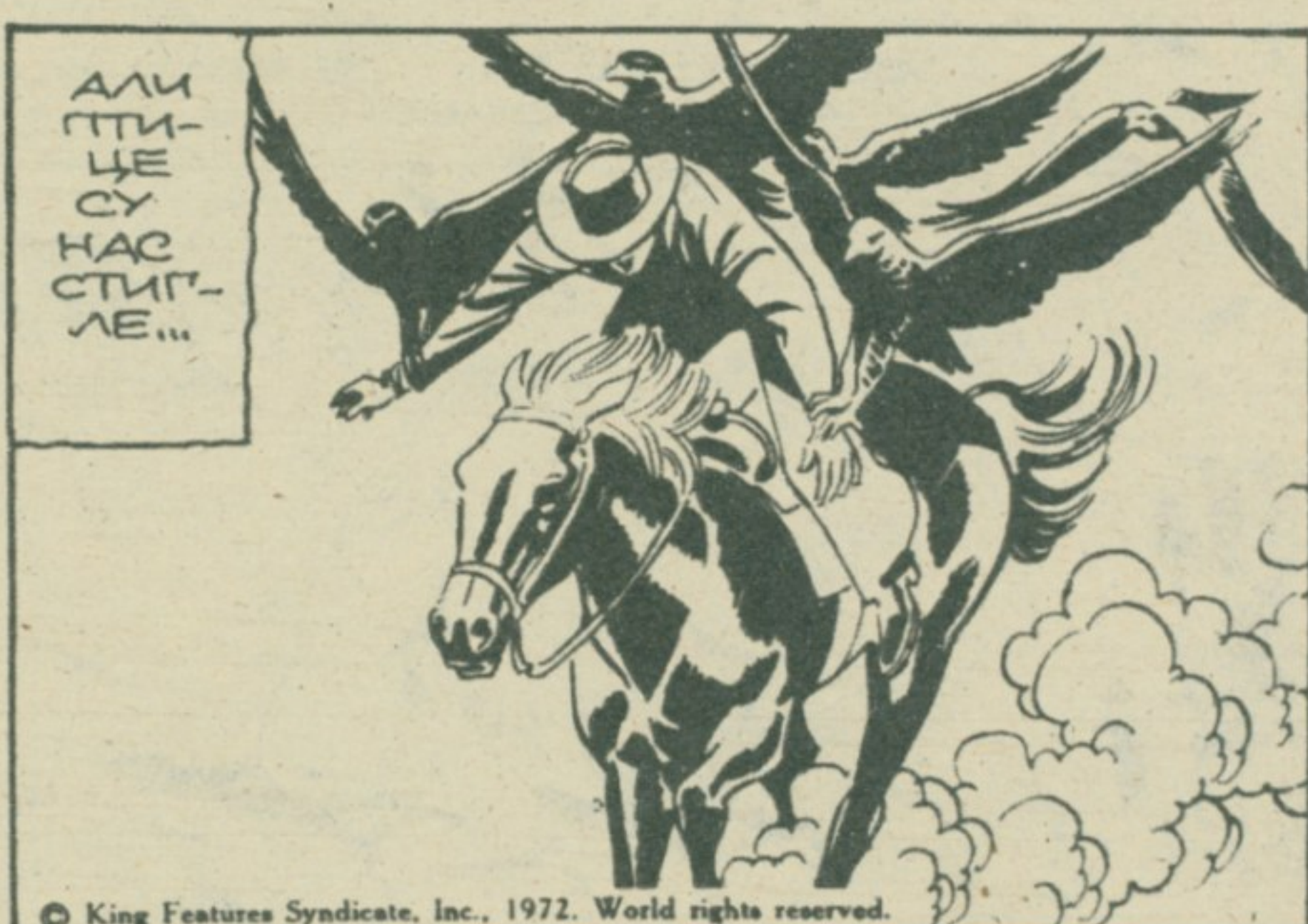
ДРЕСЕР

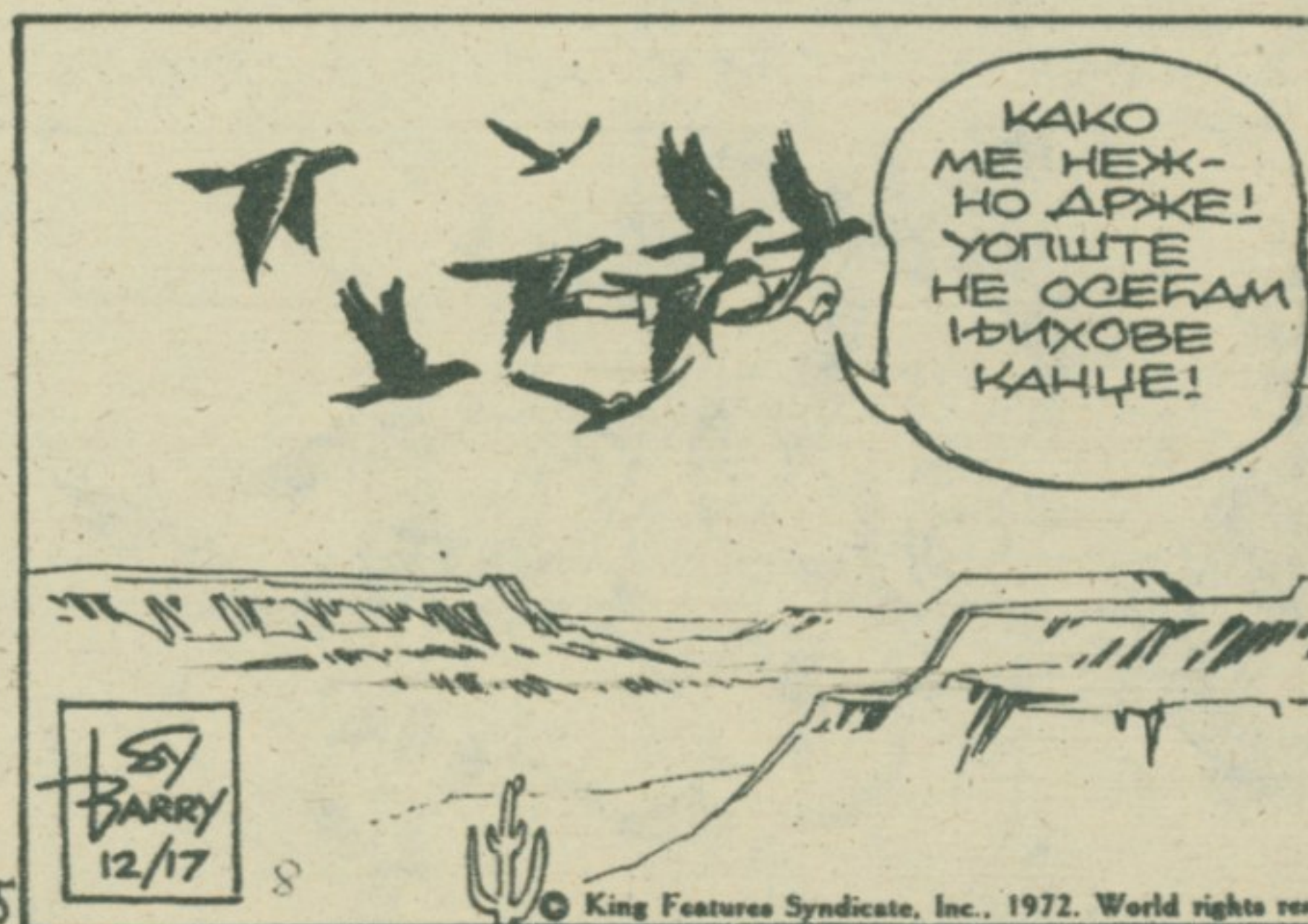
ЈАСТРЕБОВА

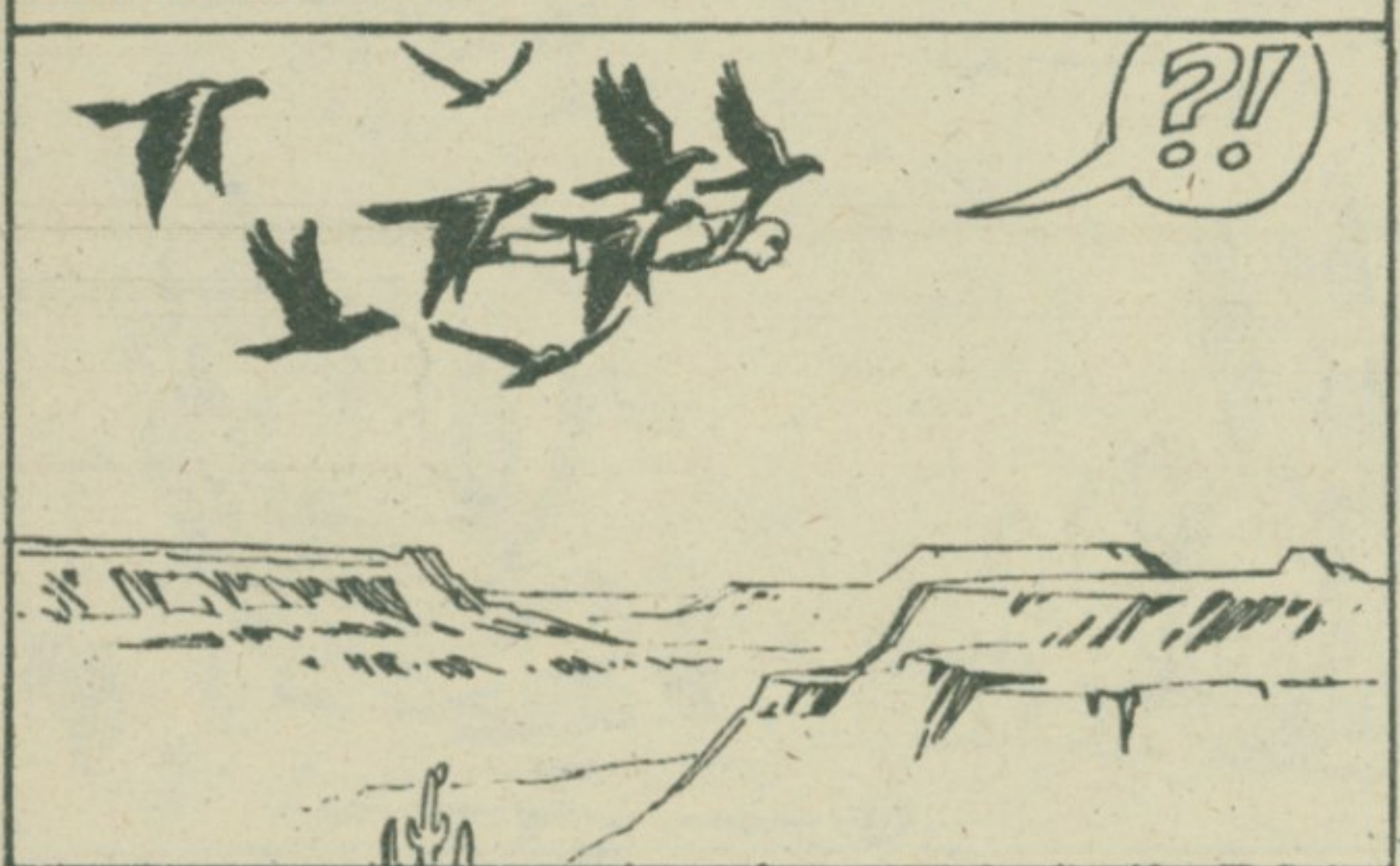

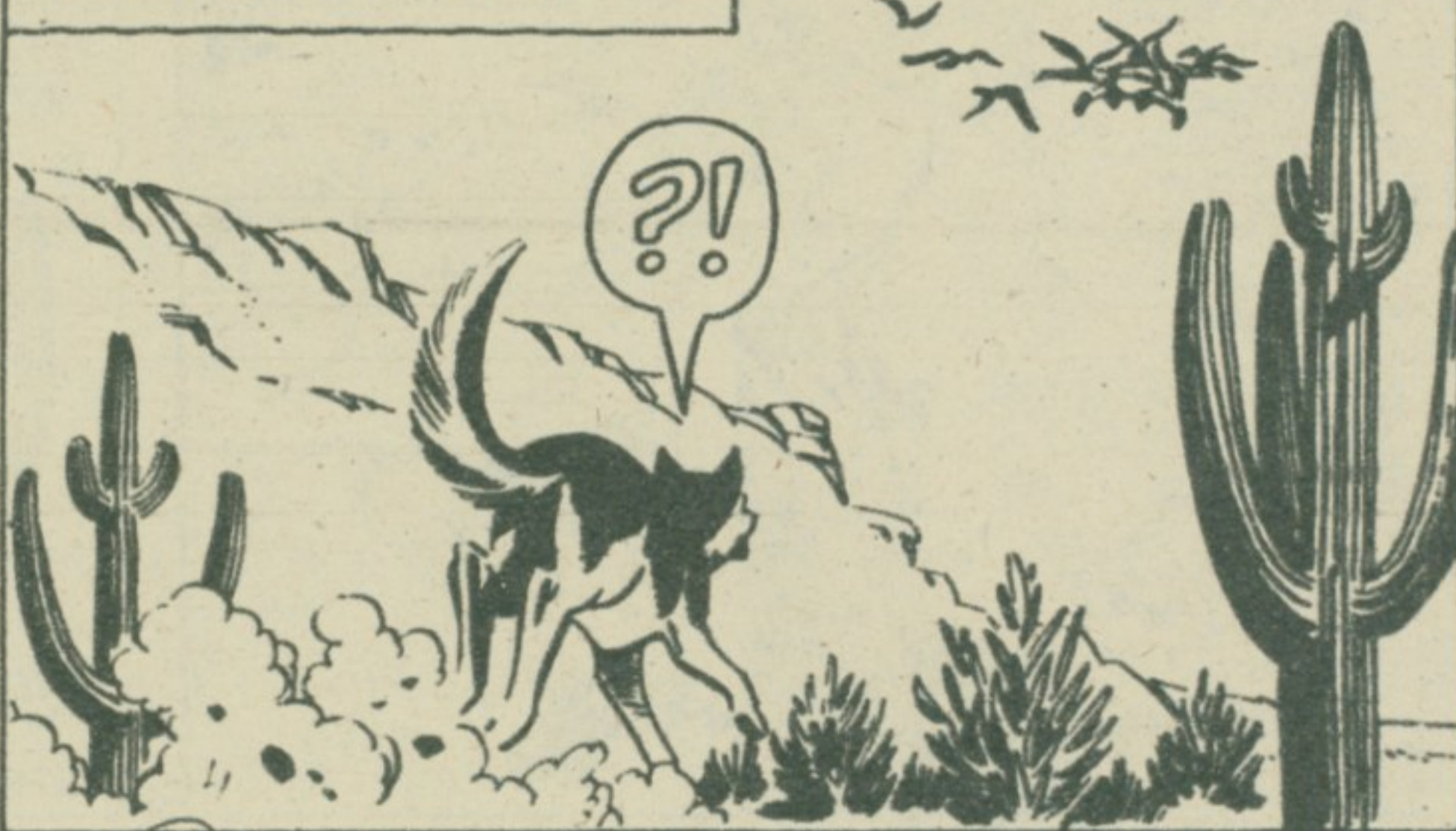

ФАНТОМ ЈЕ ГОРЕО ОД НЕСТРПЉИВОЊА
ДА ВИДИ ГДЕ ЋЕ ГА СПУСТИТИ...

ДЕМОН ИХ ЈЕ ОВЕ
ВРЕМЕ ПРАТИО...

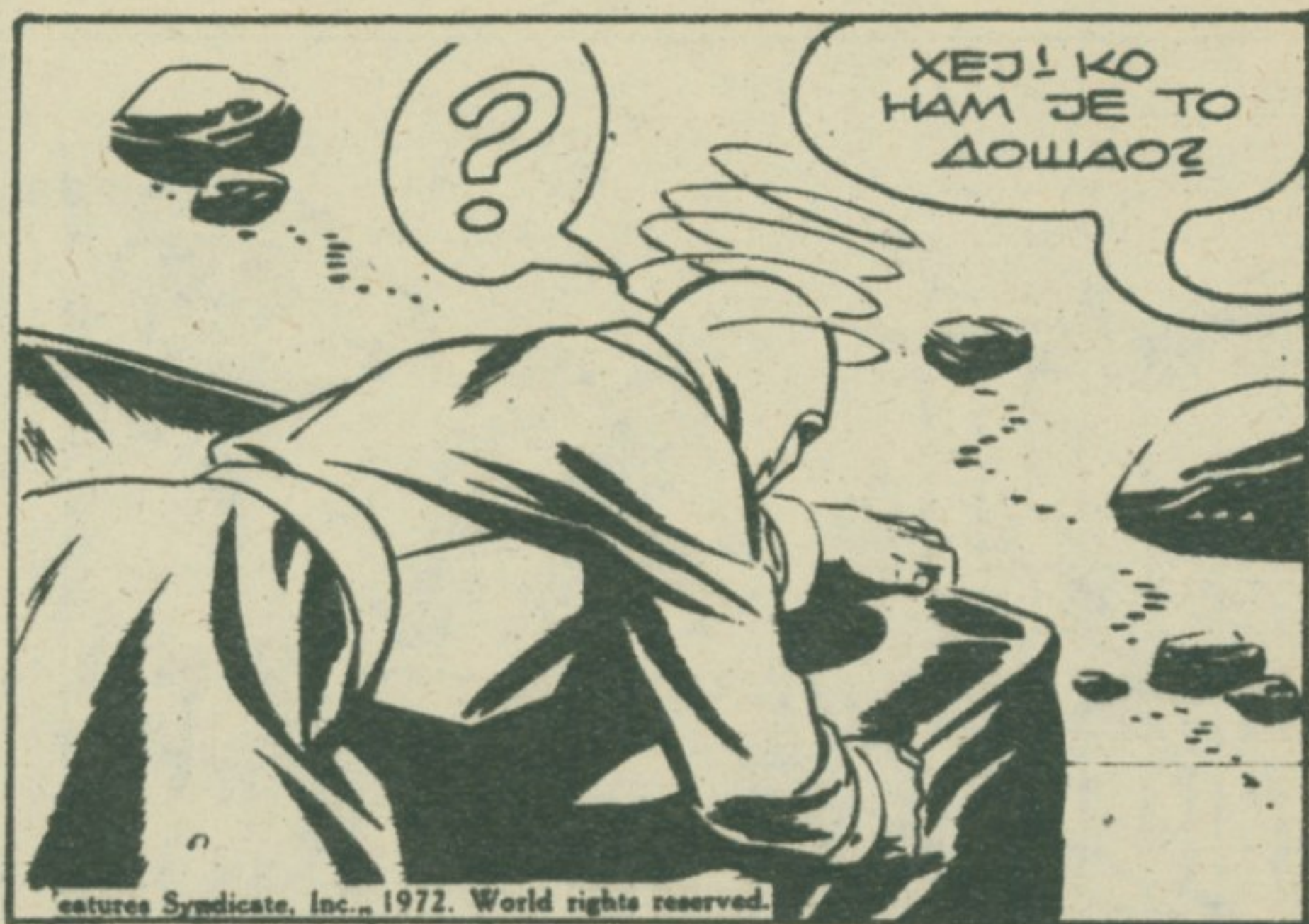

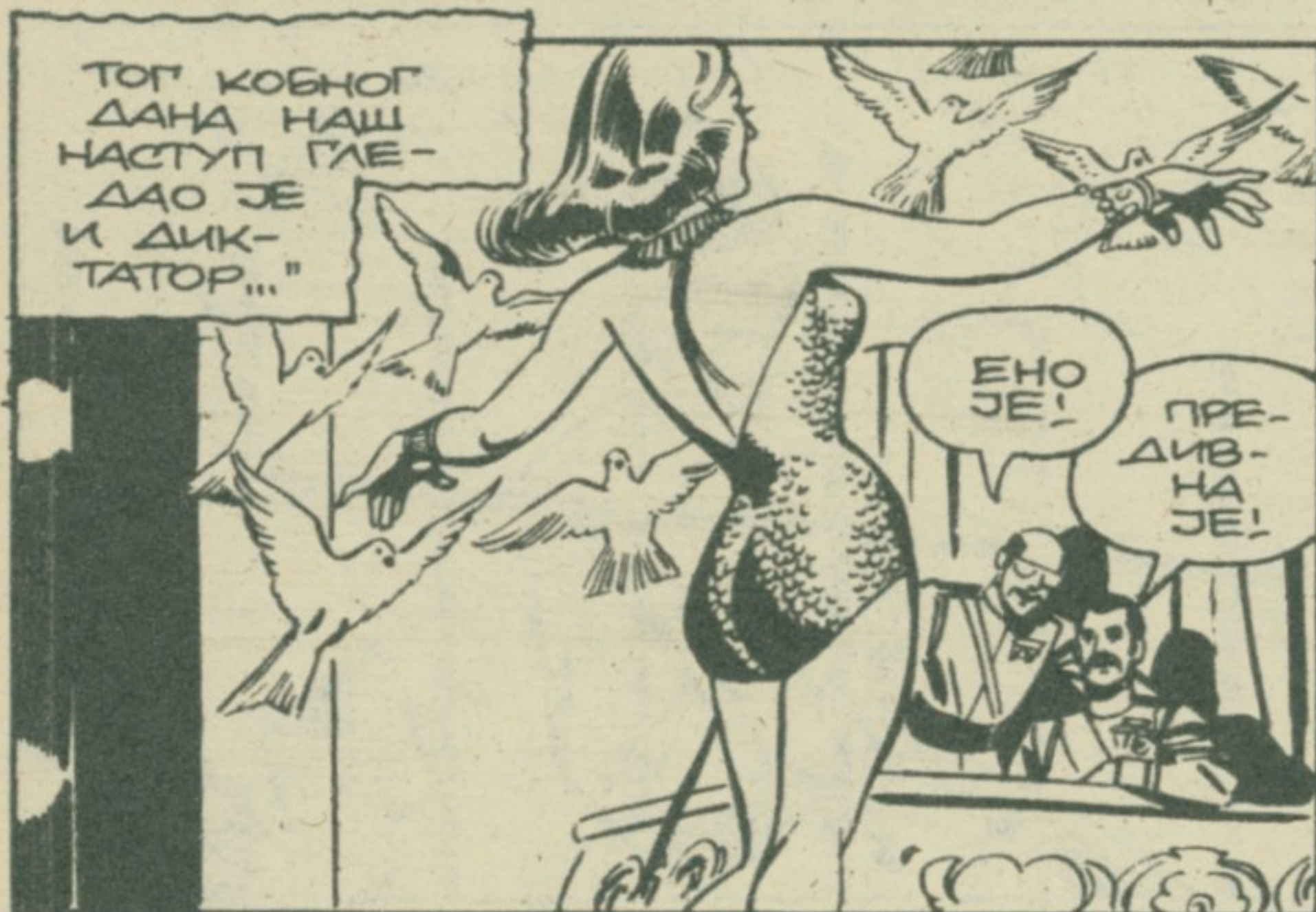
ДОК ЈЕ ПАДАО, УГЛЕДАО ЈЕ НЕШТО...

БИО ЈЕ ТО ДУШЕК...

НА РЕД СУ ДОШЛИ И
ЉУДИ!!!

САДА
САМ
СПРЕМАН
ЗА ОСВЕ-
ТУ!

АЛИ, ТО ЈЕ
СУЛУДО!

НЕ
ОДОБРА-
ВАШ МОЈ
ПЛАН
ОСВЕТЕ?

ЗЛО СЕ НЕ МОЖЕ
КАЖИВАТИ ЗЛОМ,
ВЕЋ ПРАВДОМ!

ЗАР ВЕРУЈЕШ ДА СЕ
ПРАВДОМ МОГУ БОРИТИ
ПРОТИВ ОНОГ ДИК-
ТАТОРА?

СВЕ МИ
ЈЕ ТО НЕ-
ВЕРОВАТНО!

НЕ ВЕРУЈЕШ У
МОЈУ ПРИЧУ О
ДИКТАТОРУ
КОЈИ МИ
ЈЕ ОТЕО
ЖЕНУ?
СЛУ-
ШАЈ!

... ГЕНЕРАЛ СТИЖЕ
У ПОСЕТУ НАШОЈ
ЗЕМЉИ СЛЕДЕ-
ЋЕ НЕДЕ-
ЉЕ!

ЧУЈЕШ ЛИ?
ДОШЛО ЈЕ
МОЈИХ ПЕТ
МИНУТА!

НИЈЕ ВАЖНО ШТА ТИ
МИСЛИШ! ВИДЕ-
БЕШ!

ЦАНГР!

BY
BARRY
1/28

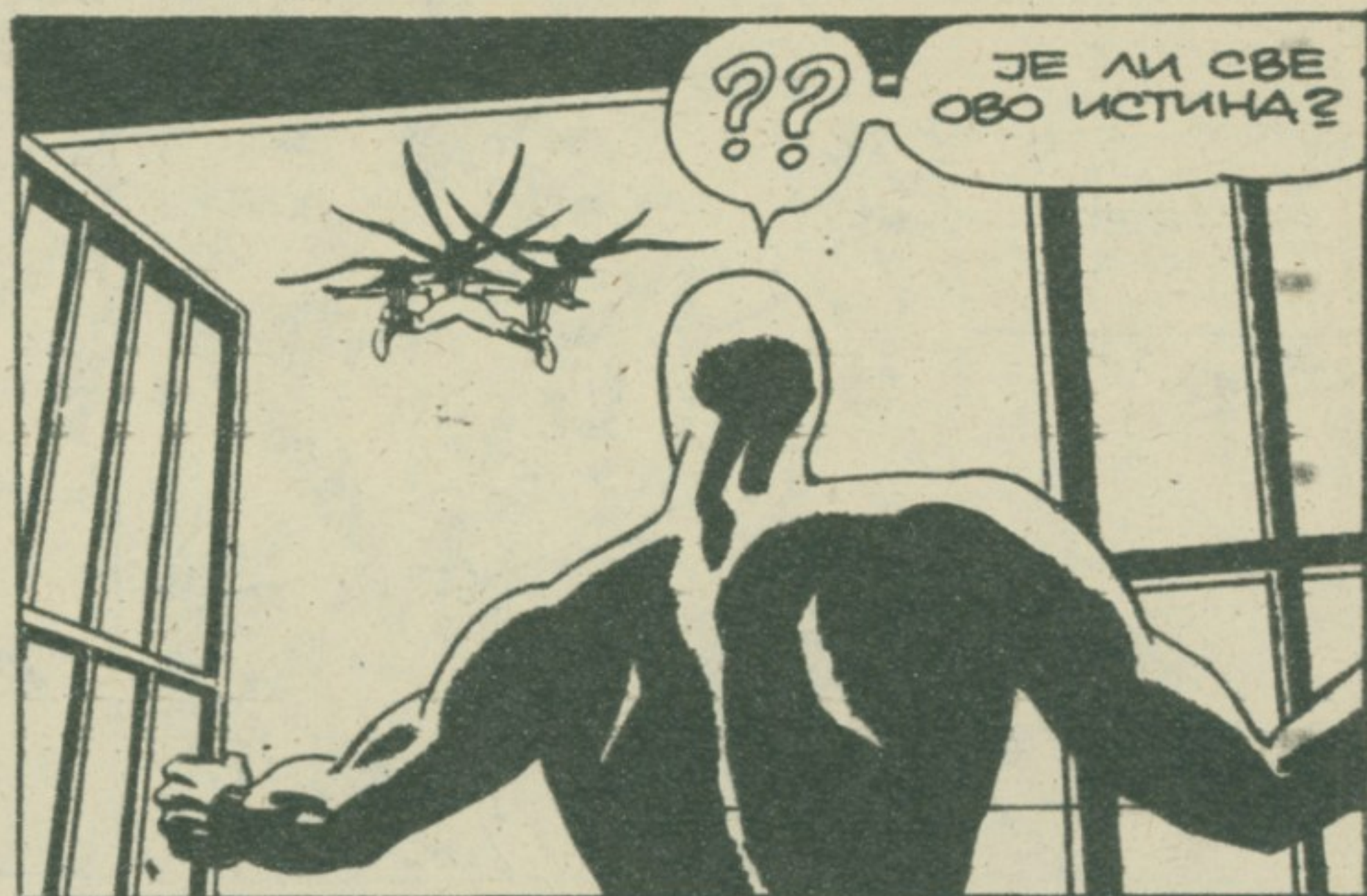
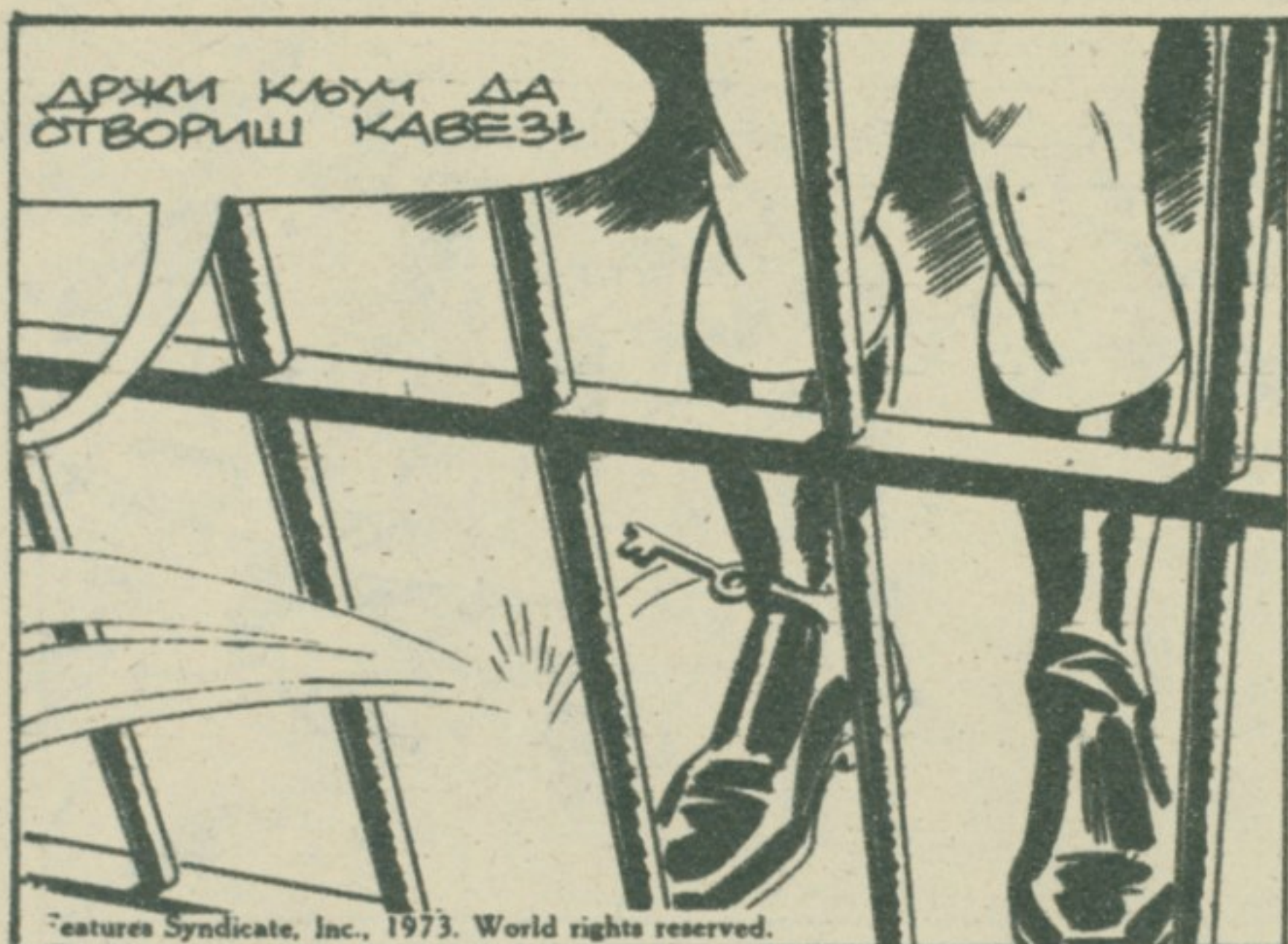
ДОБИТЕ, МОЈЕ ПТИЧИЦЕ!
ВРЕМЕ ЈЕ ДА КРЕНЕМО!

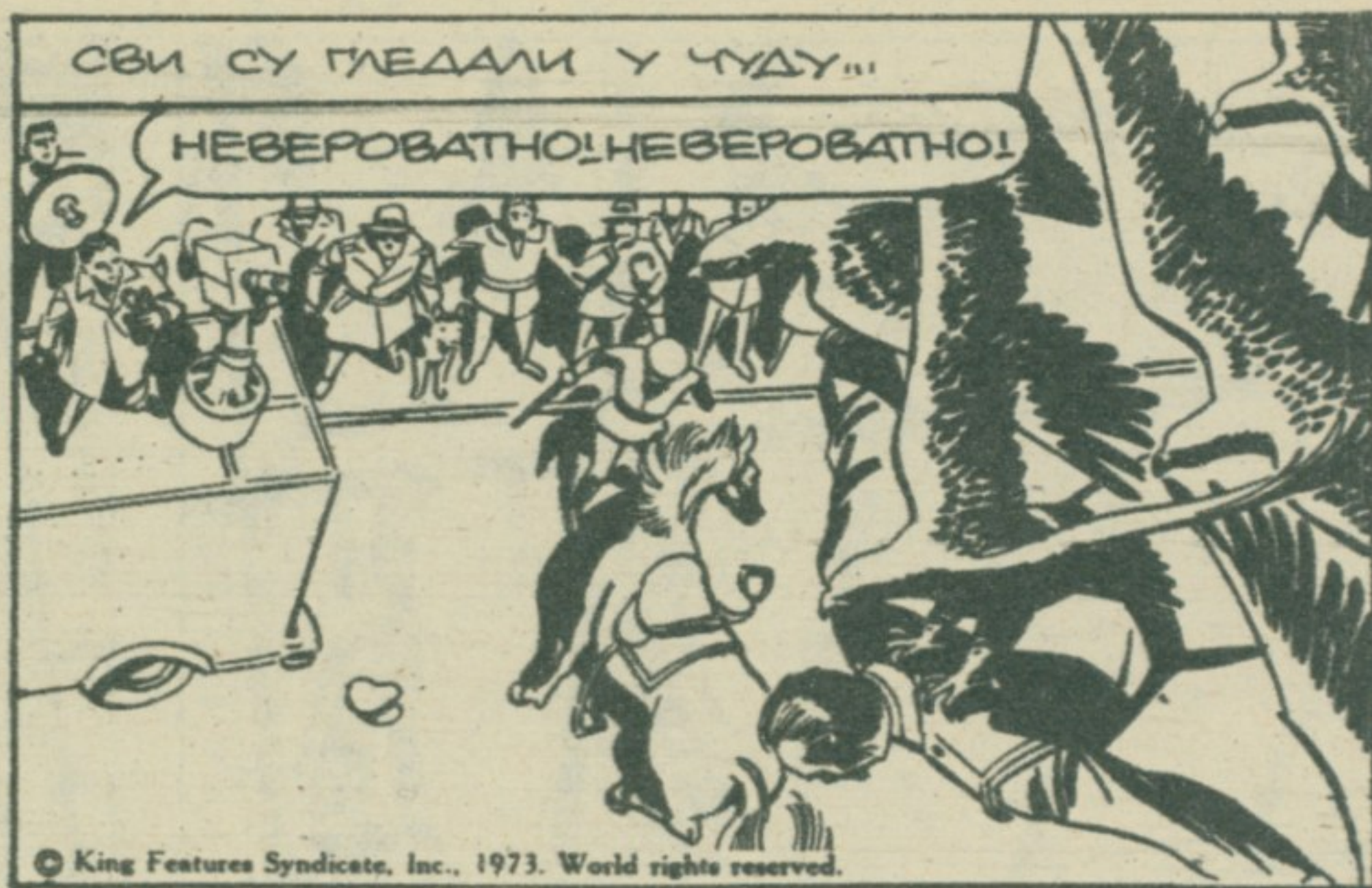

ДРЕСЕР ЈЕ САМО ЈЕДНОМ ЗВИБНУО
У СВОЈУ ПИШТАЉКУ И...

ЗВИЗ!

10

ПЕТРА

ХОБЕТЕ
ДА ВАМ
ПРИЧАМ О СЕБИ,
ДА ВАМ КАЖЕМ
КО САМ...
ЗНАЈТЕ
ДА ТО НЕРА-
ДО ЧИНИМ!

ATTILIO
MICK
1981

МОЛИМ
ТЕ! РЕКЛА
САМ МУ,
МОЛИМ ТЕ,
НЕ ТЕРАЈ
МЕ... ЗАШТО
БИХ ТО
МОРАЛА
ДА РАДИМ?

ЗАТО ШТО
УЗБУНИШ
ЉУДЕ ГДЕ
ГОД ДА СЕ
ПОЈАВИШ,
ЗАТО ШТО
СИ ПЕТРА!

УХ, КАКВА
ГЛУПОСТ! АЛИ ЈА ГА
ВОЛИМ! УОСТАЛОМ,
ТО ШТО САМ ЖИВА,
ЊЕГОВА ЈЕ ЗАСЛУГА...
ТАКО МУ МНОГО
ДУГУЈЕМ...

ЧУДНЕ СЕ
СТВАРИ
ДОГАЂАЈУ
ТАМО НА
СЕВЕРУ...

КРВ!
КРВ!
СВУДА
КРВ...
МОРА ДА
ПОСТОЈИ
ВАЉАН
РАЗЛОГ
ЗА ТО...
ЈА ВАМ
ПРИЧАМ,
А ВИ
СТЕ ВЕГ
УМОРНИ...

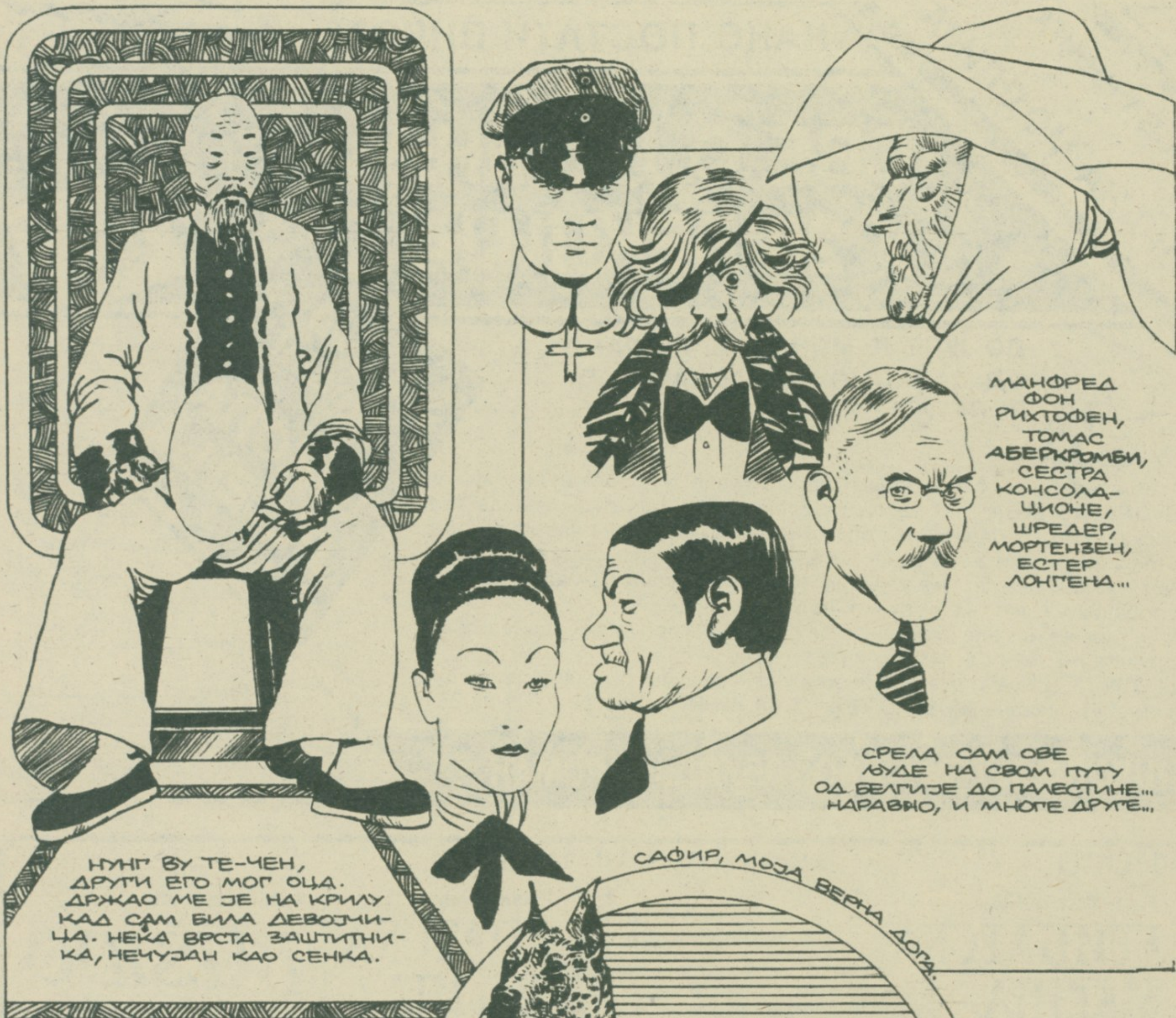
ОВО ЈЕ ОНА,
ДРАЖЕСНА ЕЛЕН,
МОЈА МАЈКА. НИЈЕ
БИЛА НАЈЛЕПША
ЖЕНА ПАРИЗА, АЛИ
ЊЕН ДОЛАЗАК У
БИРИЦ ИЛИ САЛЦБУРГ
БИО ЈЕ ПРАВИ ДОГАЂАЈ.
ОД ЊЕ САМ НАСЛЕДИЛА
ЉУБАВ ПРЕМА
МУЗИЦИ И ШУБЕРТУ.
УМРЛА ЈЕ У БЕЧУ
У 45. ГОДИНИ.
ПАРИЗ 1864. БЕЧ 1909.

КРАКОВ 1849.- ПАРИЗ 1912.

ОВО ЈЕ МОЈ ОТАЦ, ЈАН ДЕ КАРЛОВИЦ,
РОЂЕН У ПОЉСКОЈ. БИО ЈЕ ПОСЛОВАН
ЧОВЕК. БАНКЕ НА ДАЛЕКОМ ИСТОКУ,
ОСИГУРАВАЈУЋА ДРУШТВА, ТРГОВИНА
И ПЛАНТАЖЕ КАЧУКА НА БОРНЕУ
И СУМАТРИ. ЊЕГОВОЈ СЛОВЕНСКОЈ
КРВИ ДУГУЈЕМ ЗНАЊЕ ПОЉСКОГ
И РУСКОГ ЈЕЗИКА. ПОРЕД НЕМАЧКОГ,
ФРАНЦУСКОГ И ЕНГЛЕСКОГ, ГОВОРИМ
И КАНТОНСКИ ДИЈАЛЕКТ. У КИНИ САМ, У
ДЕТИЊСТВУ, ПРОВЕЛА ОСАМ ГОДИНА.

КАНТОН 1894.

ПЕТРА, КЈИ ЈАНА И ЕЛЕН. СВЕТ СМАТРА ДА
САМ ЕКСЦЕНТРИЧНА ОСОБА. ВАЖДА ЗБОГ МОЈЕ
ФРИЗУРЕ, ЉУБАВИ ПРЕМА АВИАЦИЈИ,
НЕЗАВИСНОСТИ И ЗАТО ШТО ВОЛИМ ПУТОВАЊА...
ЗНАМ ДА СУ 1913. ГОДИНЕ У ЕВРОПИ САМО
ЧЕТИРИ ЖЕНЕ ИМАЛЕ ПИЛОТСКУ ДОЗВОЛУ.
А И АКО СУ СЕ ЧЕШЉАЛЕ КАО ЈА, ЧИНИЛЕ
СУ ТО ТЕК ПОСЛЕ РАТА... НЕМАМ НИШТА
ЛИЧНО ПРОТИВ ВИХЕЛМА II НИТИ ПРОТИВ
АУСТРИЈАНАЦА КОЈИ СУ, УСТАЛОМ, ФИНИ
ЉУДИ... ТО ШТО САМ НА СУПРОТНОЈ
СТРАНИ ЈЕ... КАКО БИХ РЕКЛА...
РАЗЛОГ ЛЕЖИ ДУБОКО У МОЈМ СРЦУ.
ДА, ТАКО ЈЕ. ЧИСТА ОСЕЋАЈА.

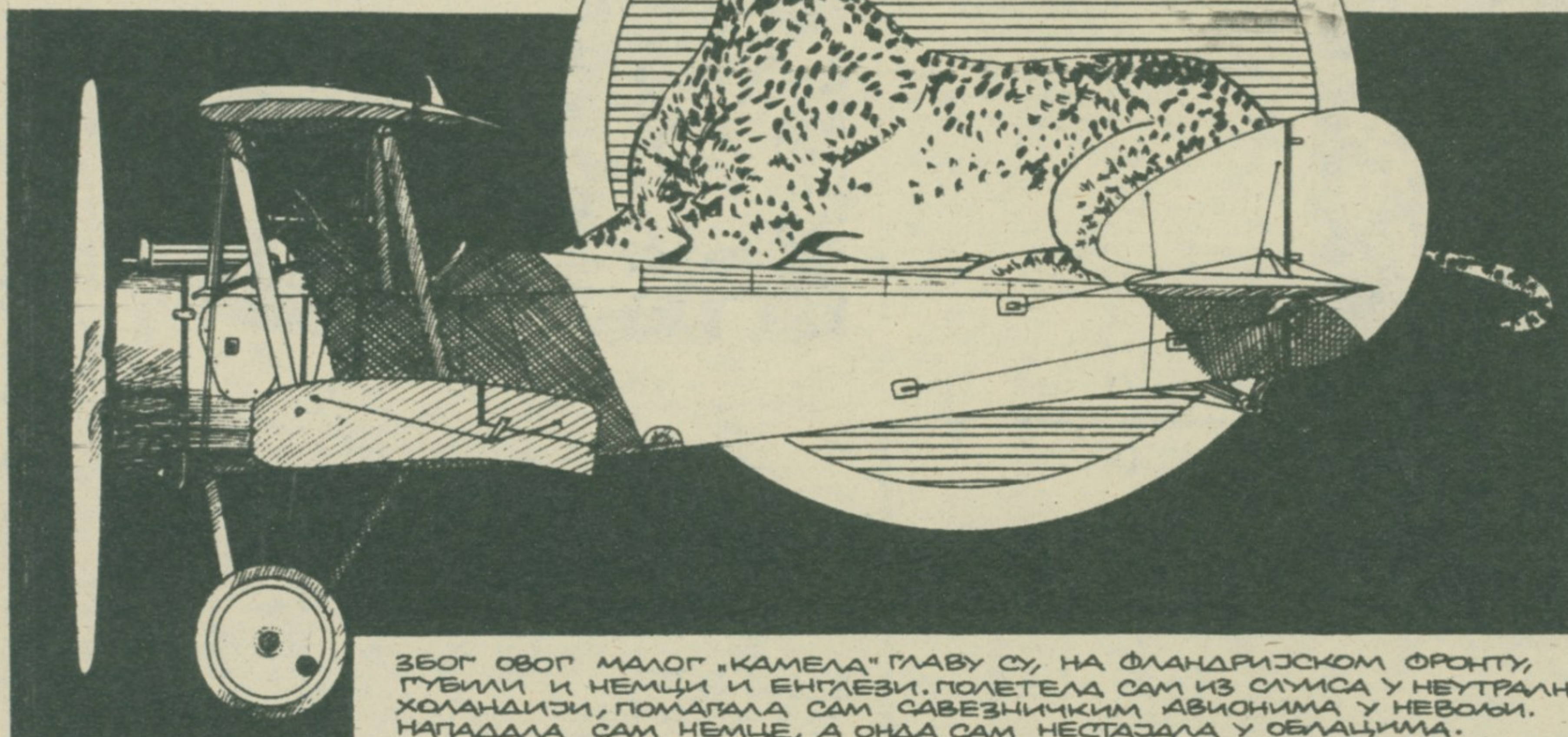

МАНФРЕД
ФОН
РИХТОФЕН,
ТОМАС
АБЕРКРОМБИ,
СЕСТРА
КОНСОЛА-
ЦИОНЕ,
ШРЕДЕР,
МОРТЕНЗЕН,
ЕСТЕР
ЛОНГЕНА...

СРЕЛА САМ ОВЕ
ЉУДЕ НА СВОМ ПУТУ
ОД БЕЛГИЈЕ ДО ПАЛЕСТИНЕ...
НАРАВНО, И МНОГЕ ДРУГЕ...

НУНГ ВУ ТЕ-ЧЕН,
ДРУГИ ЕГО МОГ ОЦА.
ДРЖАО МЕ ЈЕ НА КРИЛУ
КАД САМ БИЛА ДЕВОЈКИ-
ЦА. НЕКА ВРСТА ЗАШТИТНИ-
КА, НЕЧУЈАН КАО СЕНКА.

САФИР, МОЈА ВЕРНА ДОГА.

ЗБОГ ОВОГ МАЛОГ "КАМЕЛА" ГЛАВУ СУ, НА ФЛАНДРИЈСКОМ ФРОНТУ,
ГУБИЛИ И НЕМЦИ И ЕНГЛЕЗИ. ПОЛЕТЕЛА САМ ИЗ СЛУМСА У НЕУТРАЛНОЈ
ХОЛАНДИЈИ, ПОМАГАЛА САМ САВЕЗНИЧКИМ АВИОНИМА У НЕВОЉИ.
НАПАДАЛА САМ НЕМЦЕ, А ОНДА САМ НЕСТАЈАЛА У ОБЛАЦИМА.
НИКО НИЈЕ ЗНАО КО САМ И ОДАКЛЕ ДОЛАЗИМ ЈЕР "КАМЕЛА" НИЈЕ
НОСИО НИКАКВУ ОЗНАКУ... ДА СУ ЗА ТО ЗНАЛИ ХОЛАНЂАНИ,
НЕ БИ ИМ СЕ НИМАЛО ДОПАЛО.

НОВА КЊИГА
ЗОРНА МОДЛИЈА

КАКО ПОСТАТИ ПИЛОТ?

СВЕ О ЛЕТЕЊУ У 20 ЛЕКЦИЈА

236
СТРАНА
ВЕЛИКОГ
ФОРМАТА

ДО ЈУЧЕ ЈЕ МОЖДА БИЛО РАНО – А
ОД ДАНАС ЈОШ НИЈЕ КАСНО ДА
ПОЛЕТИТЕ

Зоран
Модли
ШКОЛА
ЛЕТЕЊА

ДА,
поручујем
поузећем књигу
ШКОЛА
ЛЕТЕЊА

У својој новој, необично занимљивој, стручној и провокативној књизи ШКОЛА ЛЕТЕЊА, ЈАТ-ов пилот Зоран Модли потрудио се да пре уласка у школски авион не пропусти ни један једини час из теорије летења, механике, навигације, метеорологије или психологије, а у ваздуху – из технике летења по школском кругу, у зони, на маршрутама, у акробацијама, летењу у групи и ноћном летењу. Први тираж књиге је ограничен, па ђам пружамо прилику да је одмах поручите по цени од 14.000 динара. ШКОЛУ ЛЕТЕЊА можете набавити у свим већим књижарама или директно код издавача: НИРО ТЕХНИЧКА КЊИГА, Београд, 7. јула 26.

Име _____

Презиме _____

Адреса _____

ШКОЛА ЛЕТЕЊА КАО УЗБУДЉИВ РОМАН

НОВО!

ПРВИ ПУТ У ЈУГОСЛАВИЈИ!

Е. А. Воллис Бац

ЕГИПАТСКА МАГИЈА

Амајлије или магични каменови који одвраћају зле духове. Опис и употреба 20 најважнијих амајлија: Живота (Анх), Скарабеја бесмртности, Срца, Златне огрлице, Два прста, Хоровог ока (Учат), Лествица, Змијске главе, Воштане фигуре, речи моћи и бацање чини. Тајна имена и магија звука.

Магичне слике и формуле, Ритуал балсамовања, Отварање уста и очију покојнику – подробан опис најважнијег погребног обреда.

Моћ Изидине крви, бела и црна магија, Египат и алхемија.

Опседнутост демонима и истеривање духова, призивање умрлих, лоши и добри предзнаци, снови, календар и одређивање срећних и несрећних дана, хороскопи, прорицање судбине, преображаји и предсказања.

Формат 13 × 20 cm, 190 стр. 20 илустрација.

Цена књиге 8.500 динара.

Е. А. Воллис Бац

ЕГИПАТСКА РЕЛИГИЈА

Египатске идеје о загробном животу

Књига једног од најчувенијих светских оријенталиста и археолога директора Одељења египатских старина Британског музеја.

Мит о стварању света. Египатски богови: Ра, Изиде, Маат, Шу, Анубис, Тот, Птах, Озирис – бог васкресења. Химне Рау и Озирису. Обичаји балсамовања и сахрањивања умрлог. Подземни свет и паклене муке најцрње таме. Последњи суд. Мерење покојниковог срца на Теразијама правде. Однос двојника, тела, душе, духа, срца и сенке. Путовање душе у загробни свет. Бесмртност и живот на Пољанама вечности.

Илустровано цртежима са папируса.

Формат 13 × 20 cm, 160 стр.

Цена књиге 8.300 динара.

Иназо Нитобе

BUŠIDO

Кодекс самураја

Пут ратника – књига закона који су више од седам векова управљали животима самураја!

Етички кодекс ратничког staleжа који је поставио стандарде понашања и идеале карактера за цео јапански народ. „Душа Јапана“ – један од кључних фактора у стварању модерног Јапана.

Књига која открива свет самураја и осветљава извор јапанске традиције.

Поглавља: Храброст, Част, Обавеза лојалности, Васпитање и обучавање самураја, Васпитање и положај жене, Самоконтрола, Харакири и света, Мач – душа самураја, ... потврдиће вам да је БУШИДО најстрожи кодекс животних принципа који је икад састављен!

Илустровано бројним фотографијама.

Формат 13 × 20 cm, 160 стр.

Цена књиге 7.800 динара.

НАРУЧБЕНИЦА

Наручујем поузећем следеће књиге:

ЕГИПАТСКА МАГИЈА _____ ком.

ЕГИПАТСКА РЕЛИГИЈА _____ ком.

БУШИДО _____ ком.

Наручбенице шаљите на адресу:

ИНТЕРМЕДИЈА, пошт. фах 20-104, 11030 Београд 8.

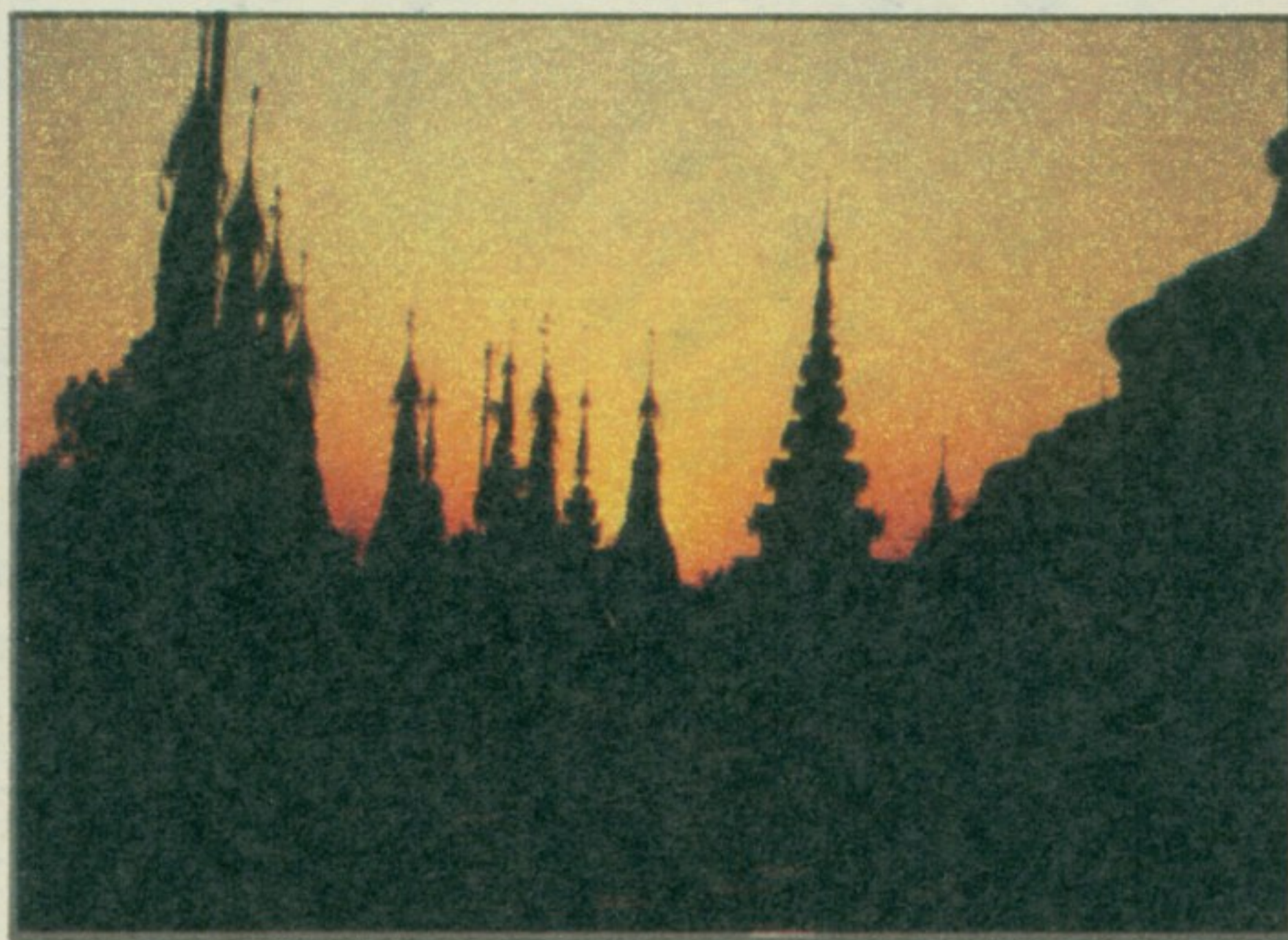
име и презиме _____

улица и број _____

пошт. број и место _____

ШВЕДАГОН - ОАЗА СПОКОЈА

Легенда о осам длака са Будине главе

У једној бурманској књижи са загонеткама (и питалицама) налази се и ова питалица: „Шта је то, личи на звоно а није звоно? Кад дуне ветар, звони хиљаду звона“. Сваки Бурманец зна прави одговор (тако да њима ово заправо и није питалица). Насмејаће се и одговорити: „То је Шведагон. Не пропустите да га видите“.

Шведагон је скуп ступа, пагода и манастира у чијем се средишту на постољу високом 70 метара налази и ступа висока 100 метара у облику сунцобрана са 1065 златних и 420 сребрних звончића. Кажу,

лих ступа). Ипак, највећа вредност Шведагона је ковчег од драгог камења у коме се чува осам длака са Будине главе. О тих осам длака и о постанку Шведагона постоји легенда:

„Краљ Окалапа од Суванабумија живео је у близини брда Сингутара у доњој Бурми у време док је Сидарта Гаутама проповедао северном Индијом. Брдо је било свето место због тога што су се на врху чувале реликвије тројице претходних Буда. Прошло је 5000 година откако је последњи Буда оставио своје реликвије и брдо би изгубило моћ светог места ако се не би појавио следећи Буда и оставио поклон.“

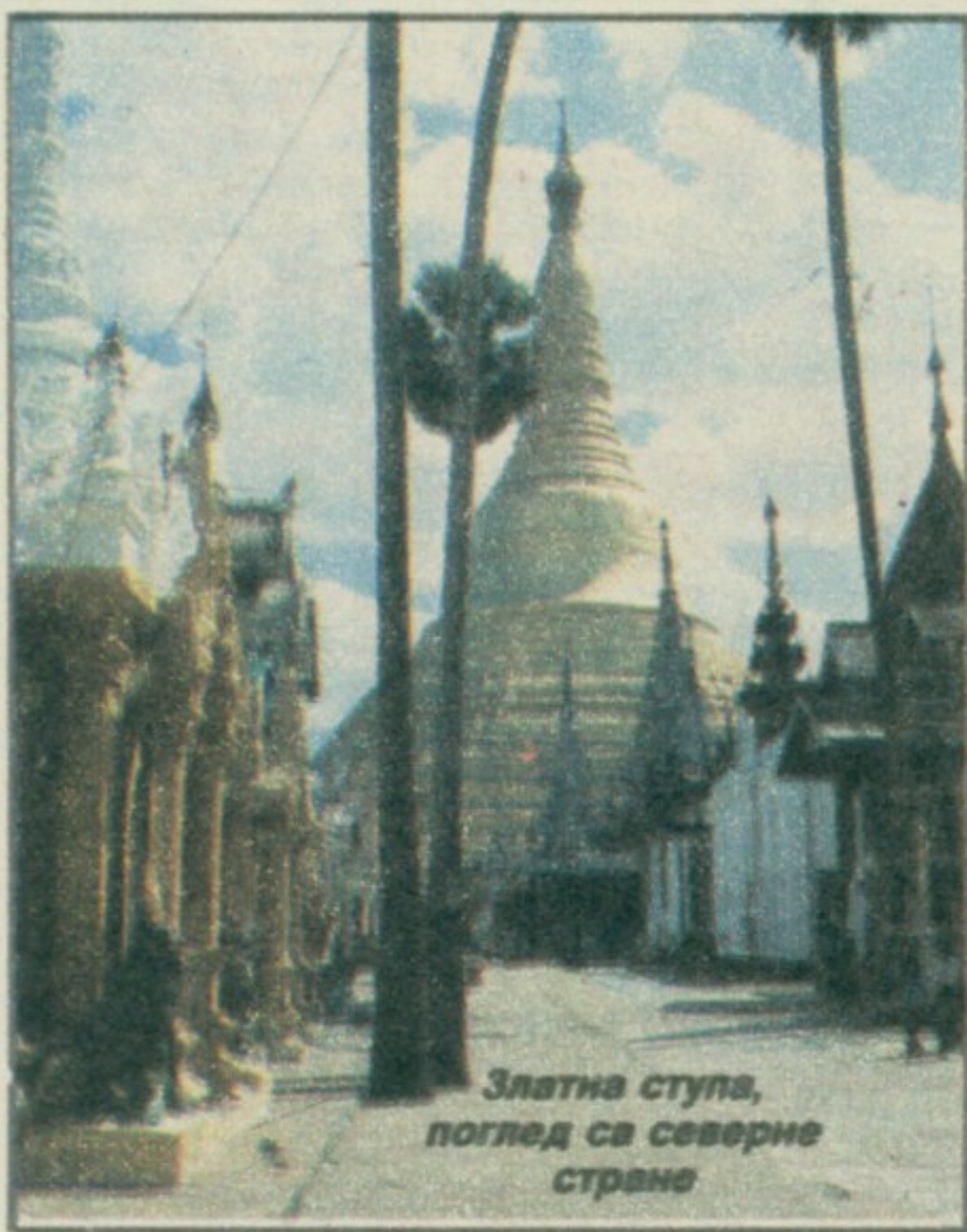
Краљ Окалапа је провео многе сате медитирајући на брду и молећи се за нове реликвије. Сидарта Гаутама је у међувремену постигао просветљење испод боди дрвета у Бодгаји и тиме постао последњи Буда. Убрзо после тога појавио се испред Окалапе и обећао му жељени поклон. Кроз Бодгају су пролазили трговци из Окалапиног краљевства и Буда је, да би испунио обећање, по њима послао осам длака са своје главе. Браћу су на путу до куће пратиле разне недаће. Напао их је краљ Ајета са војском и одузео им две длаке, а у Бенгалском заливу краљ Нагас још две.

У међувремену је краљ Окалапа уприличио састанак са „натама“ – веселим и доброћудним боговима у које су Бурманци веровали пре него што су постали будисти – да би се договорили о изградњи ступе у којој би се чувале Будине реликвије. Када је краљ добио и отворио кутију са Будиним длакама, видео је да је, неким чудом, свих осам у њој. Длаке су засијале јаком светлошћу, цвеће се расцветало и почело да пада са дрвећа. Земља се затресла, светлост је блештала на све стране, као ватромет, дрвеће је родило зрело воће а с неба падала киша драгог камења. Мала, тек направљена ступа од сребра и мермера израсла је у огромну златну ступу око које је касније никао скуп грађевина названих Шведагон“.

У Шведагон долазе Бурманци али и људи из целог света да би медитирали уз Будине реликвије. То је место мира и оаза

спокоја. У комплексу Шведагон, око величанствене златне ступе, поређане укруг, налази се још стотину мањих ступа, пагода, Будиних статуа и статуа „ната“. Ступа се налази на педесетак метара високом брдашцу и до ње се долази помоћу четири широка степеништа. Има пуно кавеза са птичицама које посетиоци купују и одмах пуштају на слободу. За срећу. Злобници кажу да су птичице дресирани да се враћају својим власницима који их поново продају...

У кругу око ступе влада мир. Људи седе или полако ходају око. Купују и лепе

Златна ступа,
поглед са северне
стране

звончићи служе да својим звуком терају птице да не би слетеле на ступу и прљале је. Међутим, истина је сасвим другачија. Они звоне у ритму у коме птице певају – дивно се друже и заједно компонују незаборавну музику. Поред златних и сребрних звончића на куполи се налази и 5.448 дијаманата и 2.317 рубина, топаза и сафира. Заједно са ступом која је опточена са више од стотину тона злата све ово представља, у материјалном смислу, највећу и највреднију драгуљарницу на свету (не рачунајући злато и драгуље околних ма-

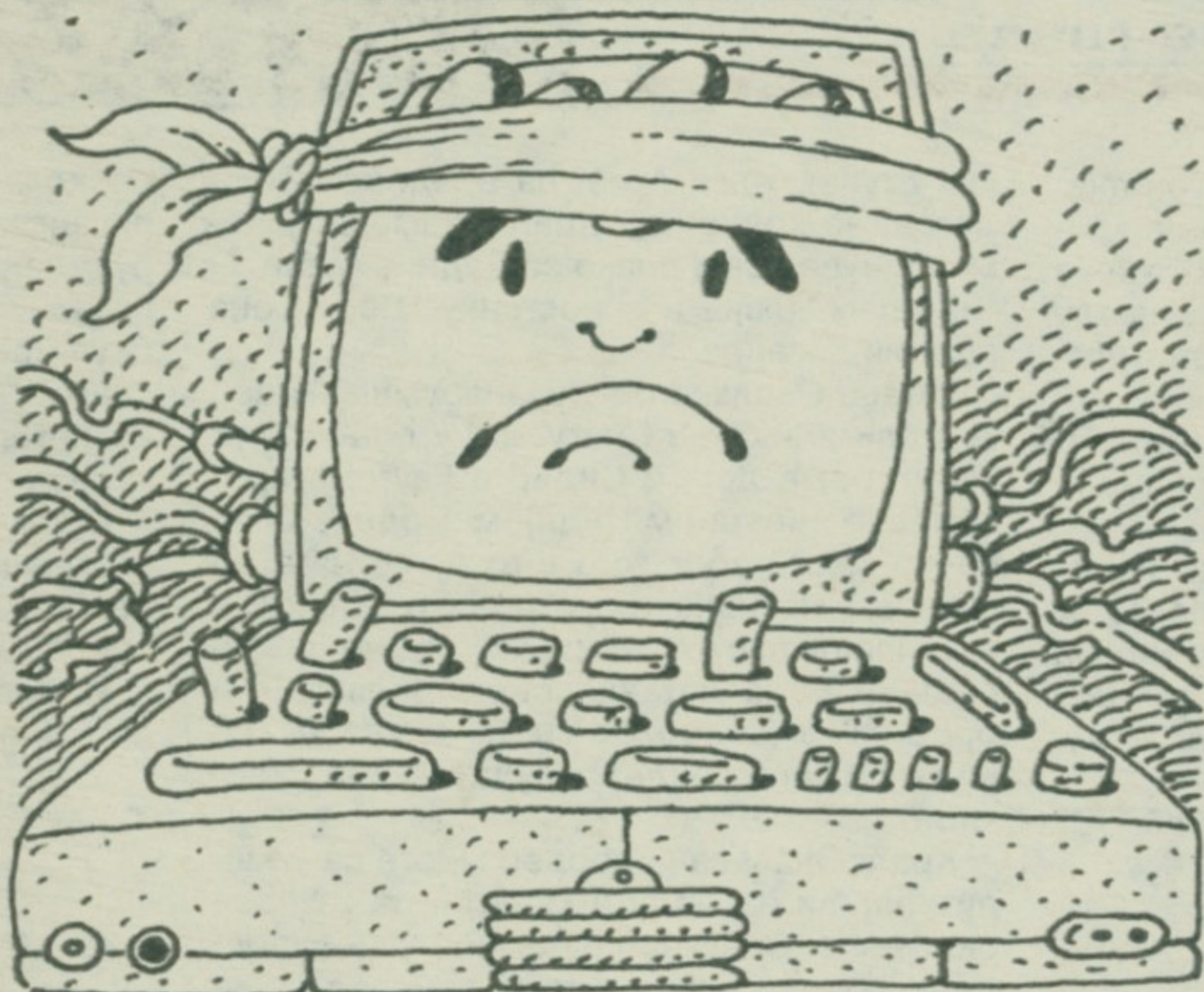
на ступу танке златне листиће а затим пале миришљавае штапиће и поливају Будине статуе водом. Овај простор је сваком доступан, било за медитацију или разговор са ламама, али исто тако и за одмор, разговор или сан.

Бурманци, љубазни и са осмехом на лицу, прилазе и нуде помоћ сваком странцу. Сатима могу стрпљиво да слушају или објашњавају, а затим се опраштају са вечитим осмехом на лицу: „Пјан до ме“ (До виђења). Поново дођите у Шведагон.

Б. Домиц

ОД ИГРЕ ДО ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ

**Рачунар
који се
улизује.
— Како машина
прати логично
размишљање**

Илустровао Љубомир Милојевић Љубац

У прошлом броју било је речи о настојањима тима стручњака да направе компјутер који ће поред способности да мисли моћи то и нама да саопшти, али не у виду компјутерских кодова или у облику било каквог рачунарског језика. Овај систем би био у стању да се понаша као човеков мозак у „сарадњи“ са органима за говор.

Још одавно су неки програмери развијали рутине које би требало да симулирају вештачку интелигенцију. Кажемо „симулирају“ јер креирање једног таквог програма чак и на најбољем постојећем хардверу није могуће. Џозеф Физенбом, програмер куће МИТ, направио је 1960. године програм ЕЛИЗА. Трбало је да ради као игра без циља која ставља човека у положај компјутерског саговорника. Програм није направљен тако да главни „штос“ буде у томе да он памти што више речи на основу којих игра састављати реченице. У том случају компјутер би изабрао неку, за њега најлакшу, реченицу, и кад год би се повео разговор о неком истом питању компјутер би увек давао исти коментар. Снага овог програма била је у томе што је он манипулисао са деловима реченице који се могу преместити и комбиновати у једној целини.

Жена – породица

Програмер је ЕЛИЗУ направио тако да се држи искључиво онога што корисник покуша да каже компјутеру (путем тастатуре). Показаћемо то на једном примеру: Корисник: већ ми је доста моје жене.

ЕЛИЗА: Теби је доста твоје жене. Причај ми мало о твојој породици.

Компјутер је овим повезао реч „жена“ (супруга) са речи „породица“, како му је наложио програмер. Тиме компјутер одмах може наставити разговор, почињући тему о породици. Проблем је у томе што је компјутер (на из-

глед) превелика улизица. Он ће прво поновити ваше речи, а тек онда почиње да поставља питања. Значи, основно је то да компјутер понавља унесене речи. Физенбом се прописно зачудио када је, на свој ужас, приметио да неки људи из жеље да докажу колико је компјутер глуп, или једноставно због својих недоличних мисли, уписују речи које нису за Забавник. И гле чуда! Компјутер, ни сам не знајући, није остајао дужан онима који су га псовали.

Ствари су данас кренуле даље, па је тренутно можда најбољи програм за разговор човек – рачунар SHRDLU, аутора Терија Винограда. Овај програм је ишао даље од једноставног програма за игру. Аутор програма се доста приближио феномену необавезног разговора. Компјутер прати неку (назови) људску логику излагања. Аутор програма је проблему разговора пришао тако што је смислио да би компјутер у ствари морао да схвати свет који нас окружује и да самим тим повезује чињенице и појмове из њега. У сваком случају, било какво одступање од чињеница које држе овај наш свет у целини доводи до обостране забуне. Уколико компјутер постане колико – толико свестан покрета у нашем свету, као и неких закона који у

њему владају, постаће задовољавајући саговорник чак и са малим фондом речи. Тај посао је аутор обавио у сарадњи са роботском руком.

За оне неупућене, роботска рука (или робот арм) у ствари је механичка направа слична онима које се користе у аутоматским лабораторијама за манипулацију са радиоактивним елементима. Сплет носача и тетива чини ову машину функционалном као што је то човекова рука, са могућношћу покретања у зглобу, шасти, лакту итд. Уз помоћ такве роботске руке програм SHRDLU је био у могућности да заиста обави нешто што му нареди корисник, да и неки коментар, а на питања (која у досадашњи програмима нису постојали као опција) одговара духовито и паметно.

Специфична меморија

Програму је могуће издавати јасна наређења која он извршава уз помоћ своје руке. За нас је најинтересантније што SHRDLU може паралелно са радом, и да разговара са корисником. Ево примера.

Корисник: Јеси ли дотакао било коју пирамиду пре него што си зелену ставио на малу коцку?

SHRDLU: Да, дотакао сам зелену пирамиду.

Корисник: Када си је узео?

SHRDLU: Када сам сложио црвену коцку, велики црвени квадрат и велику зелену коцку.

Корисник: Зашто?

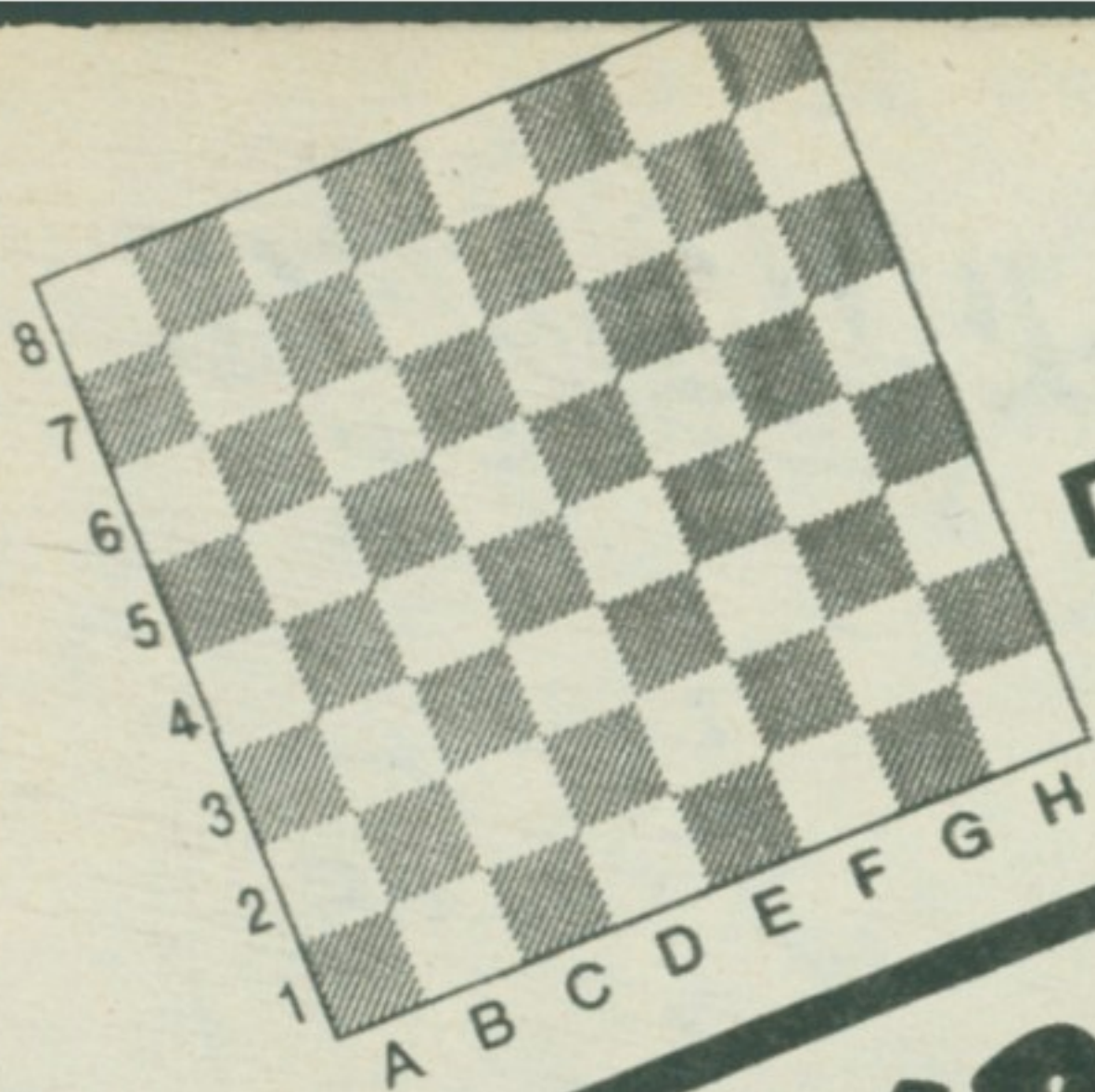
SHRDLU: Да бих је се отарасио.

Занемаримо последњу опаску рачунара: програмер је у програму сакрио много таквих ситних шала које би требало да разбију човекову одбојност према машини без осећања. Интересантна је компјутерска логика приликом првог одговора. Он је запамтио да је додирнуо зелену пирамиду, али исто тако да ју је узео и ставио на малу коцку. Када га је корисник у једној реченици запитао да ли је додирнуо неку пирамиду, и одмах да ли је зелену ставио на малу коцку, компјутер је одговорио тачно на оба постављена питања. Међутим, појам „зелена пирамида“ појављује се и у одговору у два различита контекста. Компјутер је запамтио да је додирнуо зелену пирамиду, али и да ју је узео одмах после тога. Ипак, у његовој меморији је процес „додиривања“ текао пре процеса „узимања“, па је он тако и одговорио: – Пре узимања зелене пирамиде, дотакао сам зелену пирамиду.

Научници CSLI тима труде се да превазиђу управо овакве проблеме. Компјутер јесте запамтио шта је радио раније, али шта то вреди када он не види, не разуме везе између тих неколико радњи које може да изведе.

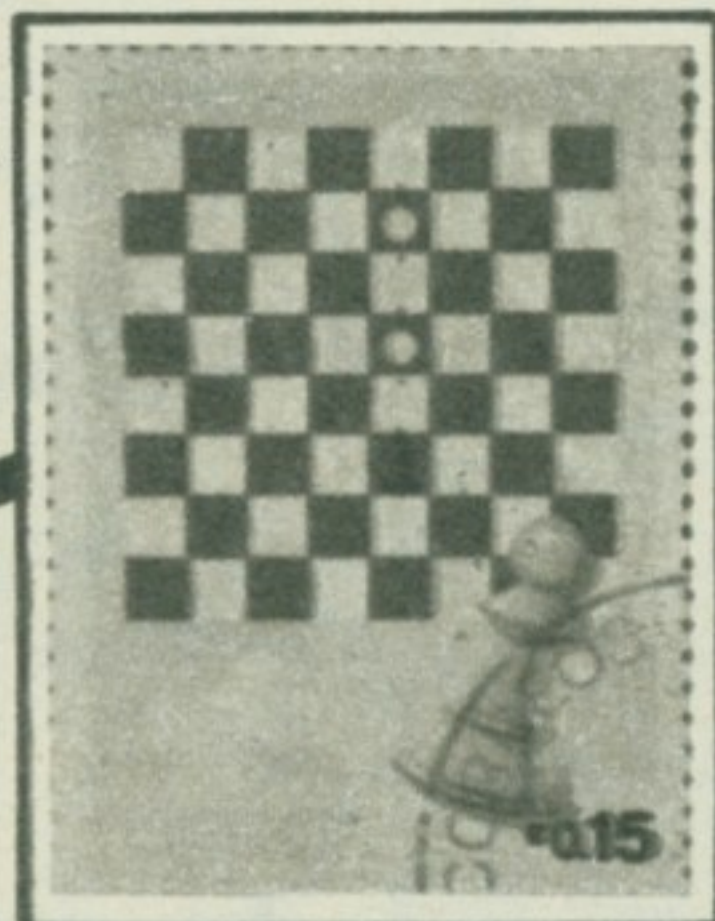
SHRDLU је програм прављен да комуницира са корисником на, за нас, мање или више познат начин: компјутер прича преко екрана, а корисник путем тастатуре. Ипак SHRDLU може радити и са синтетизатором говора, чиме је проблем разговора једносмерно решен. А што се тиче овог другог... То је још у експерименталној фази. Но, ако вас занима шта је SCLI тим урадио у својим истраживањима, прочитајте у следећем броју Забавника.

Никола Поповић

ПРИЧА
О
ШАХУ

У ГЛАВНОЈ УЛОЗИ - ПЕШАК!

Ови велики мисле да могу све и да само од њих зависи исход партије, али ја ћу вам доказати супротно. Питам ја вас – може ли се иједан рат добити без нас пешака?

осталих фигура. А нас пешака има највише.

Ја имам седморо браће и међусобно се разликујемо по почетним словима. У овој причи моје је име F2 и можда

**Изгледам
неугледно, али
у многим
драмама играм
главну улогу**

Ја сам најмањи од свих шаховских фигура и зато ме многи потцењују. Уопште им није жао када нестанем са шаховске табле. Некада ме намерно гурну у пропаст жртвујући ме за неке „више циљеве“!

Има већ више од хиљаду година како је онај мудрац који је измислио шах лепо доказао да сам краљ не може ништа да уради без помоћи

вам на следећем дијаграму изгледам мало неугледно, али уверићете се и сами да сам одиграо главну улогу у овој драми.

КАКО ЈЕ РАСПОЛОЖЕНА ВАША КРАЉИЦА?

У данашњој Монголији играју се две врете шаха, један „нормалан“ користе млади, док старији искључиво играју онај други који се овде одомаћио још пре неколико стотина година. И то је шах, али са различитом еволуцијом од „обичног“.

Шаховске фигуре, обично дрвене, изгледају типично монголски. Главна фигура је свирепи хан од кога сваког треба да ухвати ужас чим га једном погледа, а у складу с њим је и његова супруга царица.

ПРОЧИТАЈ

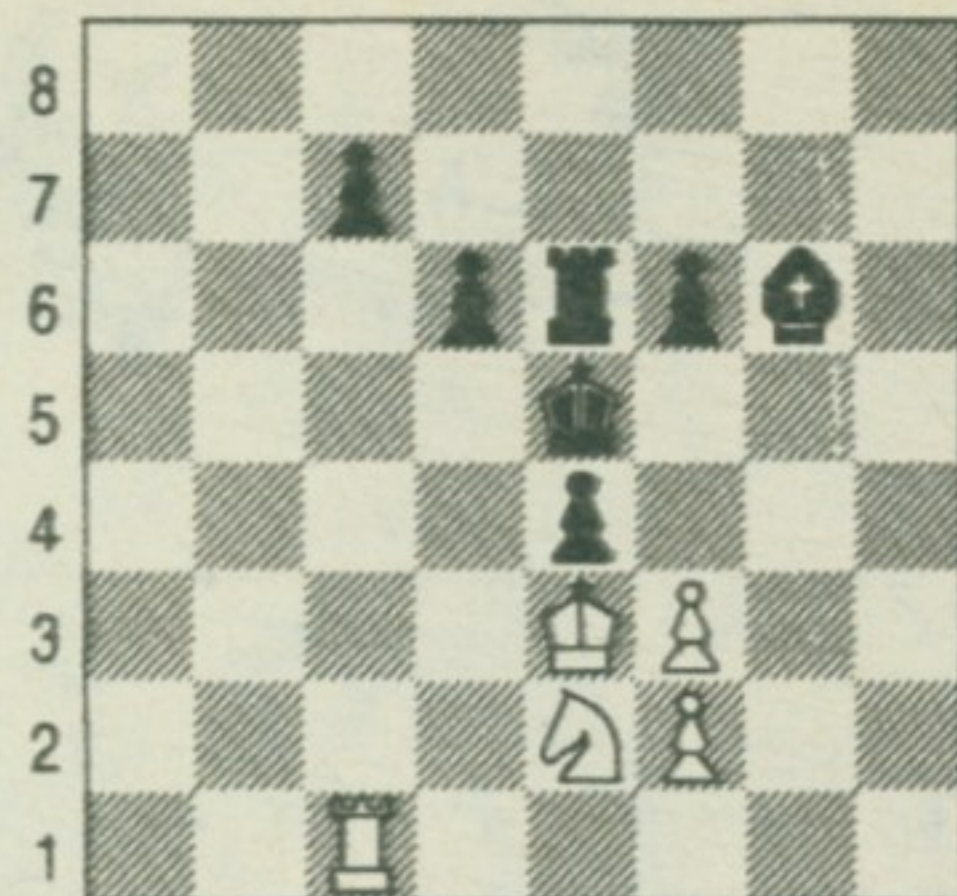

ПРОСКИТАЈ

-тигрица. Уместо топова на табли овог шаха су јачахи на камилама, коњ је, истина, остао коњ али уместо ловца ту је стрелац са луком.

Измењена су и правила игре. Коњ, на пример, не може дати мат, рокаде не постоје. Ипак, најзанимљивије у монголском шаху је то што се пре почетка партије играчи договарају о томе како ће бити расположење краљице-тигрице. Јер, она може бити мирољубива или агресивна и од тога зависи колико далеко она може напредовати и каква ће бити њена снага, а од тога колике су њене могућности зависи и тежина партије.

Илустровао: Зоран Петровић Петко

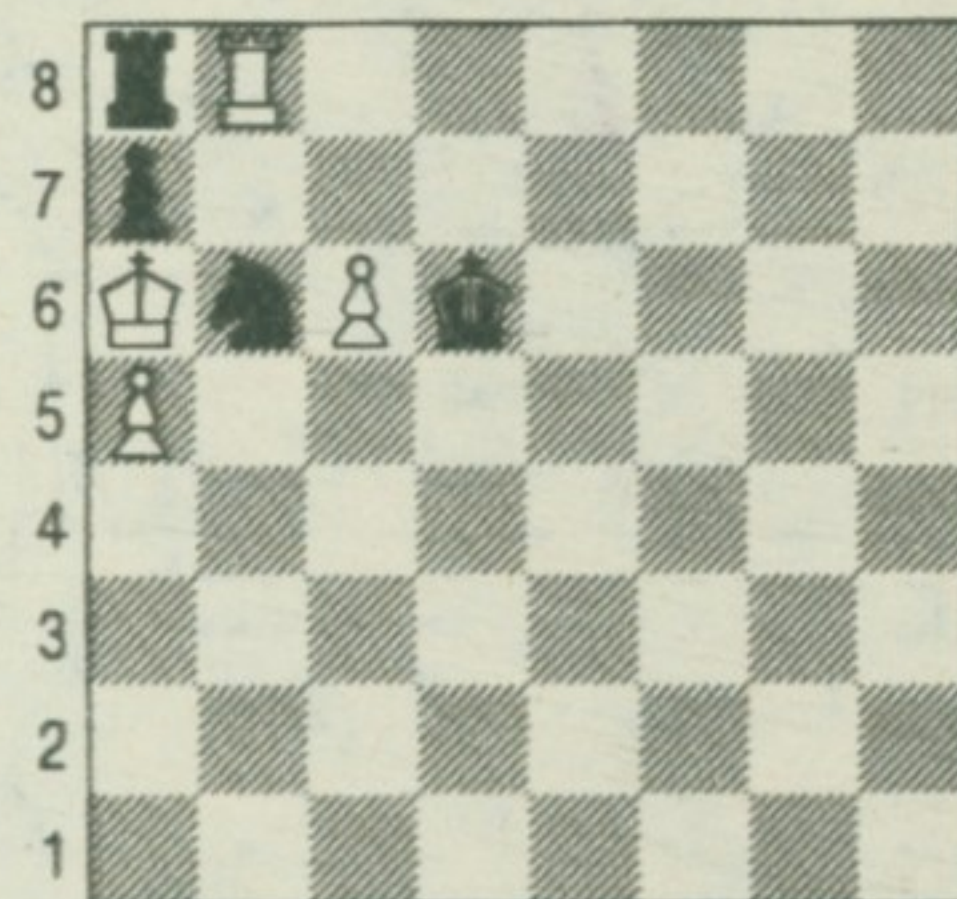
А В С D E F G H
БЕЛИ ВУЧЕ И ДОБИЈА

У акцију прво ступа мој брат близанац:

1. f3-f4+ Ke5-d5
(Наравно, црни види да би после 1... Kf5 изгубио топа 2. Sd4+)
2. f4-f5
(Жртва за опште добро!)
2. ... Lg6:f5
3. Se2-f4+ Kd5-e5
4. Tc1-d1
(Брани се! Хоћу мат Td5)
4. ... c7-c6
5. Td1-d5+! c6:d5
6. Sf4-d3+! e4:d3
(И, ето, на бојном пољу сам остао само ја...)
7. f2-f4 МАТ (Браво за мене!)

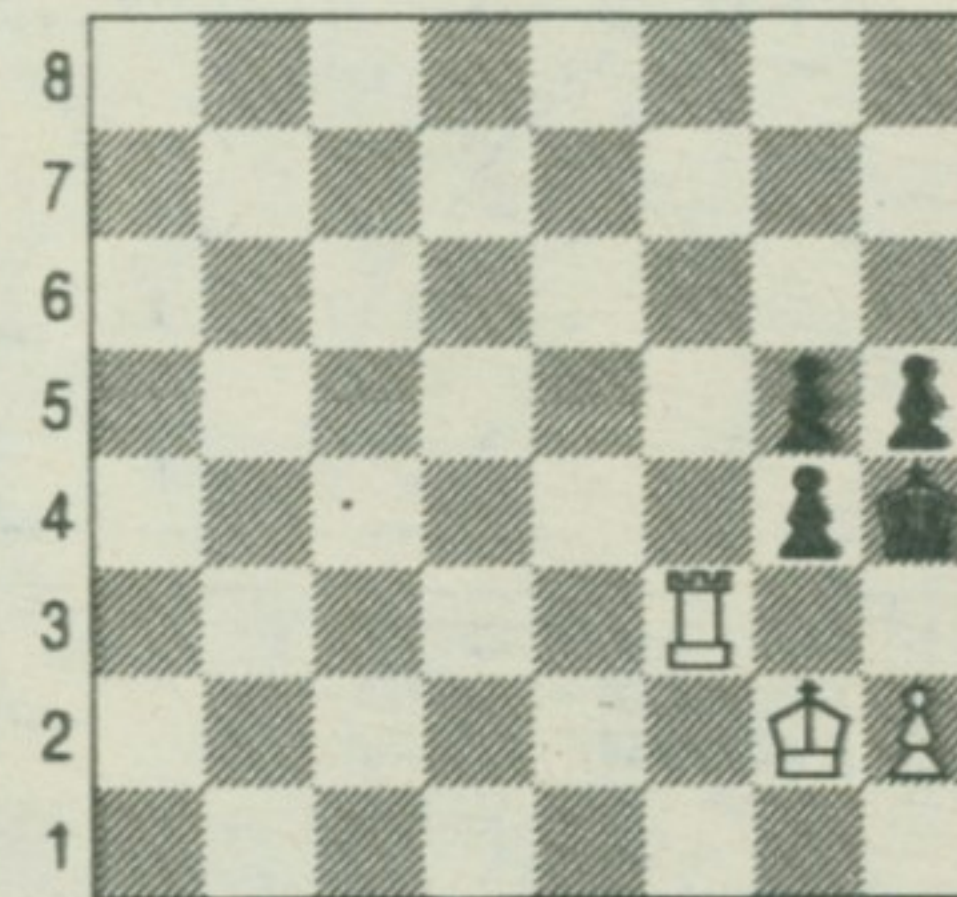
Ево још два примера у којима главну улогу играју ПЕШАЦИ!

Да вам их представим:
Моје име је А5!

А В С D E F G H
БЕЛИ ВУЧЕ И ДОБИЈА

Моје име је Н2!

А В С D E F G H
МАТ У 4 ПОТЕЗА

Интернационални шаховски
мајстор **Никола Карацлајић**

Решење:

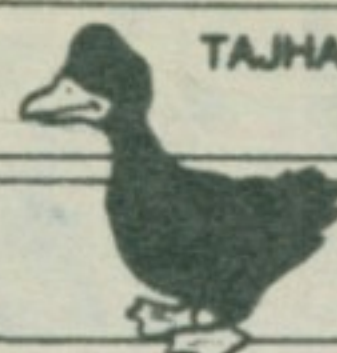
1. c7 Kc7: 2. ab6+ Kb8: 3.
b7!! добија.
Мат се даје овако: 1. Th3
+ g4: 2. Kh3 g4+ 3.
Kf4 g3 4. h3: mat!

ВОКВИ

и Милицијарска

ХИТ

Ветерани

Браћа Јелић, Жика и Драги, у тандему са гитаристом Батом Костићем и бубњарем Боком Богдановићем, заслужни су за много ствари у нашем року. Први су на прави начин увели фолк мотиве у своје песме, први су свирали у чувеном лондонском „Марки“ клубу и представљали су пионире у такозваном гитарошком звуку. Иако група не постоји већ шест година, нешто им није дало мира и ево их поново на сцени. О разлозима повратка прича басиста Жика Јелић.

— Наша последња плоча била је „Само напред гурај, гурај“ и тада смо остали у трију са бубњаром Драгољубом (сада у групи Кербер). Бата Костић се повукао јер је добио стално запослење на радију. Већ смо били припремили нову плочу кад нам је у пожару изгорела готово сва опрема и следећих пола године готово ништа нисмо радили. У међувремену је Драгољуб добио понуду да свира у групи Леб и сол и остали смо само Драги и ја. Следећих неколико година свирали смо само кад нас неко позове јер су људи знали да још увек трајемо као група.

Постепено смо престали да радимо али увек смо се надали да ће група поново почети с радом. И пре годину дана Драги се срео са Батом, свирали су мало и схватили да и даље одлично комуницирају. Они су тандем који се феноменално разуме. У мају смо наступили заједно у Загребу на концерту YU rock легенди и тамо смо стварно одлично прошли. Слушало нас је око девет хиљада људи, иако је то за нас био хаос. Пред свирку су нам свима подрхтавале ноге без обзира што иза нас стоји неколико хиљада концерата. Сам излазак на бину био је праћен одушевљењем од кога почнеш да се тресеш. А ми смо се трудили да покажемо да смо онакви као што смо некад били, па и за класу бољи. Изнашао је дупли живи албум са тог концерта и испало је заиста добро.

После тога отишли смо у Пулу да свирамо у феријалном кампу током лета и то смо искористили да увежбамо нове песме. После пет дана већ смо одлично функционисали и знали смо да смо дефинитивно опет YU група. На крају, циљ нам је био да свирамо уживо а не само да снимимо плочу. Зна се да смо ми увек највише давали на концертима.

Као некад

Неке од ових песама са плоче, тачније њихови делови, настали су 80. и 81. године кад смо планирали да снимимо ову плочу што се није остварило. Међутим, ми смо десет година свирали непрекидно и донекле се заситили, а и публика изгледа. Баш зато мислим да је ова пауза била преко потребна и сада све доживљавамо као да смо на почетку. Улазимо у посао са пуно ентузијазма и са жељом да све буде као некад. Претпостављам да публика која нас је некад слушала сада неће долазити на концерте. Они ће плочу чути преко радија и телевизије, али верујем да ће ти, сад већ породични, људи који су одрасли са YU групом са радошћу прихватити наш повратак. Схватио сам да се у међувремену нико сличан није појавио и наше место је било упражњено. Материјал који смо сад снимити сигурно ће се допасти тој генерацији и верујем да ће то они позитивним вибрацијама пренети на своја млађа поколења. Мислим да ће клинци бити знатижељни да виде како то изгледа кад се стари рокери попну на сцену и засвирају.

Пеглање забрањено

Откако су се студији модернизовали, процес снимања је такав да се сваки инструмент снима посебно, тако да крајња атмосфера снимљене песме није имала никакве везе са

ПОНОВО НА ПУТУ

YU-група је један од најважнијих југословенских састава. Иза њих је много одличних хитова, сећање на сјајне концерте и слободно се може рећи да су обележили домаћу сцену седамдесетих година. Последњи албум снимили су 1978. године а сада су ту са повратничком плочом „Од злата јабука“

оним како смо уживо звучали. Сад је техника отишла напред и све може много верније да се репродукује па смо решили да ову плочу снимимо из цуга и сви заједно, што су многи с неверицом примили јер је довољно да свако од нас погреши неколико пута па да се то

растегне и ништа да не урадимо. Међутим, плочу смо снимили за 75 сати што је за данашње услове врло мало. Од тога смо матрице (само музичка подлога, без певања) снимили за непуних 20 сати. Снимили смо плочу онако како би је одсвирали на концерту и нико не би приметио да то није живи албум. По мени, ова плоча је надахнута, на њој се осећа атмосфера. Соло деонице су излазиле онако како су Драги и Бата у том тренутку осећали и ништа се није пеглало. Тачно смо знали шта желимо да урадимо. На ранијим плочама на нас су доста утицали сниматељ, продуцент или неко са стране. Није било реда, а на овој плочи га има.

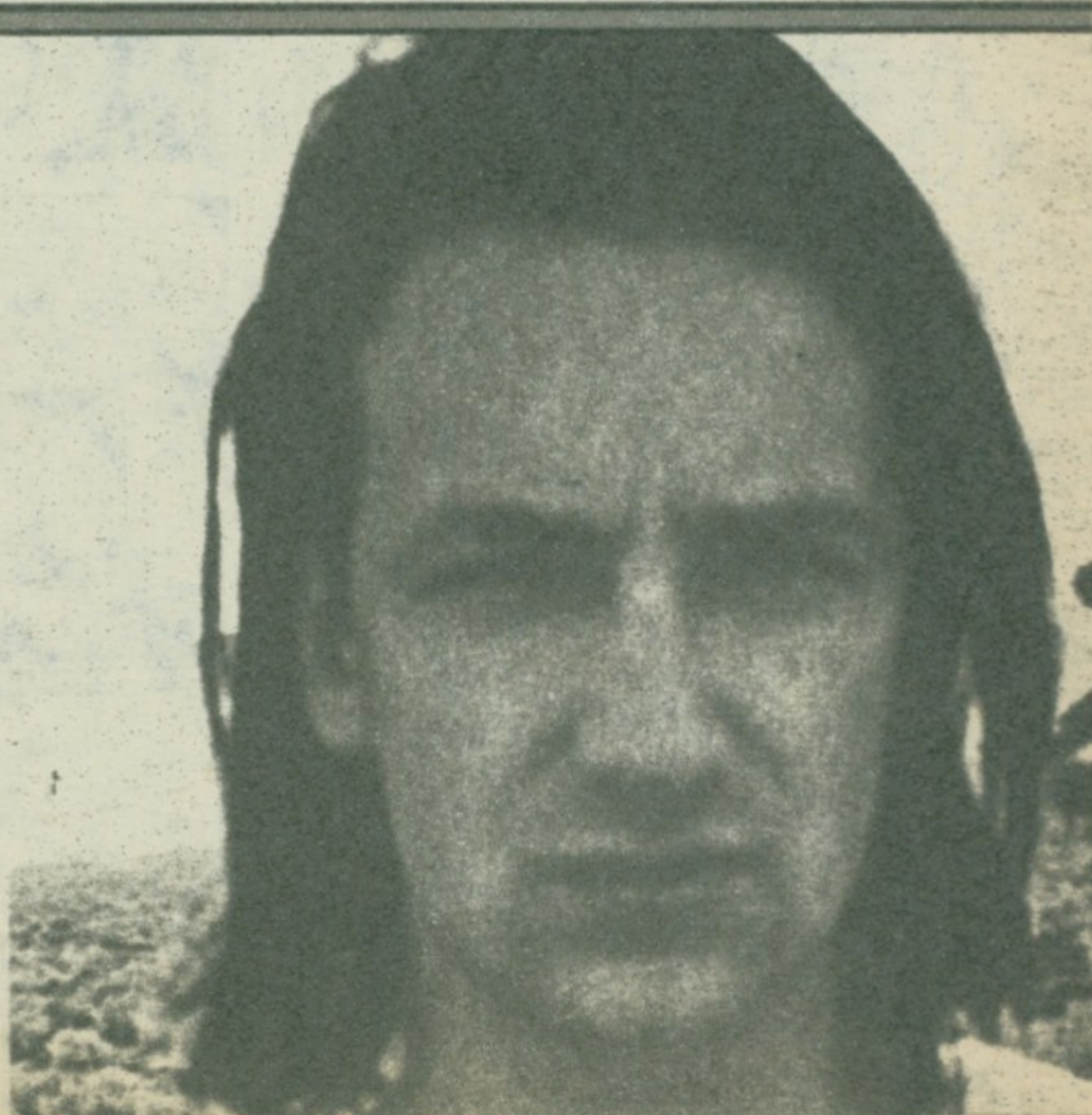
Ми смо увек кубурили са текстовима а пошто смо последњих година много времена проводили са Рибљом чорбом, нама се Никола Чутурило, њихов гитариста, сам понудио да пише текстове јер му је наша музика блиска. Он је YU-групу пратио још као клинац и мислим да је добро осећао ту музику тако да је направио текстове који јој одговарају. И по мени се то одлично уклапа иако је Чутура доста млађи од нас. Надам се да ће то и публици одговарати.

П. Ј.

Изјава недеље

„Rock'n'roll је у 1987. години доспео у овакву ситуацију због тога што музички посао више не воде заљубљеници у музику већ заљубљеници у новац.“

Bono Vox (U2)

КРАДУ ЛИ ОБЕСНИ МОМЦИ

Тренутно врло популаран амерички састав Beastie Boys оптужен је за крађу. Џими Кастор и Џон Пруит из састава Jimmy Castor Bunch траже 750.000 долара одштете јер тврде да су Beastie Boys копирајући њихов хит из 1967. године „The Return Of Leroy” направили песму „Hold It, Now Hit It” и ставили је на свој изузетно тиражан албум „Licensed To Ill”. Адвокат Бојса објашњава да се копља ломе око кратког инсерта из песме „The Return Of Leroy” што је иначе уобичајено у рап музици, чији су предводници Beastie Boys. Он такође сматра да ће, ако изгубе процес, то довести у кризу комплетну рап музику јер ће се остали аутори бојати да употребе било који део из туђе песме. А главна виталност овог правца управо лежи на духовитим и динамичним спојевима различитих музичких праваца, тако да њихов адвокат сматра да ова судска тужба може у потпуности да угрози уметничку форму рап музике. У међувремену се јавио и музичар Џери Томас, такође са судском тужбом против Бојса у којој тврди да је у песми „Brass Monkey” са истог албума потпуно покрадена његова тема на саксофону.

ТРАЖИЛИ СТЕ ПЕСМУ

Спори ритам

Срце пуно је дима
Ноге лепе се за улицу
Црна музика свира
Сеје ритмове по плочнику
Носим пламен за собом
Зубе ајкуле на грудима
Тешке звуке у руци
Ова музика ме разбија
Црне ноте лако лете
Уносе немир у вече
OOOOOO спори ме ритам
изломно
Носим пламен за собом
Зубе ајкуле на грудима
Тешке звуке у руци
Ова музика ме разбија
Црне жене око мене
Уносе немир у вене
OOOOO спори ме ритам
изломно
Свуда чује се тама
Потражи рукама да ли сам
ту
Ова ноћ је у нама
Тихо спуштам те на улицу
Црне очи испод мене
Уносе немир у вене
OOOOO спори ме ритам
изломно

Музика: Дејан Цукић,
Драган Митрић
Текст: Васа Зелени
Изводе: Дејан Цукић и
Спори ритам банд

Иако је овогодишњи Омладински фестивал у Суботици завршен крајем маја, његови трагови још нису нестали. Недавно је издат албум на коме су се нашле најуспешније групе Фестивала са снимцима направљеним у суботичкој Хали спортова. Жири је свих пет група које су стигле у финале прогласио укупним победницима, тако да су на овој плочи групе: Град, Индуст баг, Тужне уши, Мизар и КУД Идијоти. Иако је плоча снимана у прилично скромним условима звучи сасвим солидно и представља прави документ о квалитету ових група. На тај начин је обновљена стара традиција да сваки суботички Фестивал објави плочу са најбољим песмама учесника.

Фестивал ће се одржати и маја месеца

следеће године, а ако желите да се пријавите ево услова конкурса:

На конкурс се примају необјављиване композиције поп и рок музике група или појединаца који раније нису учествовали на Фестивалу а досад нису издали ЛП плочу. Право учешћа имају аутори до 30 година старости. Композиције треба да буду достављене на касети (најмање три композиције) у трајању 15-30 минута. Текстове песама приложити у четири примерка. Радове потписати пуним именом и презименом, са датумом рођења и адресом. Све то послати до 1. марта 1988. године на адресу РУ „Вељко Влаховић”, Трг цара Јована Ненада 15, 24000 Суботица са знаком: за Фестивал „Омладина 88”.

Суботички фестивал „ОМЛАДИНА 88”

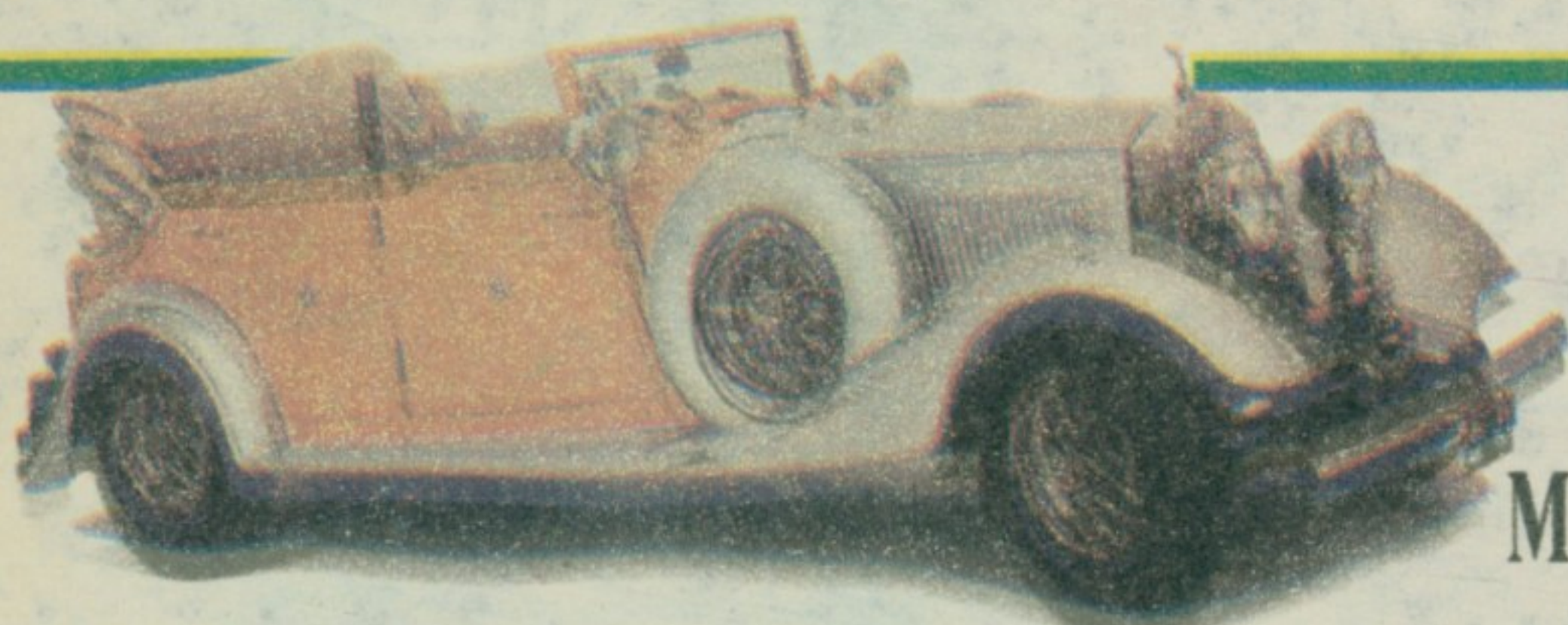
**ПРОЧИТАЈ,
ПРОСКИТАЈ**

ПИСАЉКЕ СА МУРАНА

Лепе и провидне: то је можда најједноставнији опис који одговара овим перима од стакла која потичу са острва Мурано крај Венеције, чувеном по уметничкој изради стаклених предмета. Чудно је само што у време компјутера и шкрабања хемијском оловком међу купце стижу овако префињени предмети за писање, крхки и елегантни.

Пера су ручно израдили мајстори

стаклари, обојивши их са пуно маште. Али, ова пера могу и јако добро да пишу: перце на врху се посебно припрема и накнадно намешта. У њему су минијатурни канали који омогућавају правилно изливање мастила које не прави мрље. Сваки примерак је уникат и кошта по 38 хиљада лира. Уз перо можете купити и специјалну провидну мастионицу (стаје 52 хиљаде лира) која се пуни разним бојама мастила. Све се, наравно, продаје само у књижарама које држе до угледа.

РОЛС ЗА МАХАРАЦУ

За колекционаре модела аутомобила овај „ролс-ројс торпедо кабриолет Фантом II“ прави је драгуљ јер се у оваквом, само правом, возио махараца од Рајкота, купивши га 1934. године од чувених произвођача – Трапа и Маберлија. Жеља да модел буде веран оригиналу створила је право

ремек-дело, чак и у најситнијим детаљима: волан, стакла, кочнице, карданска осовина, све савршено ради. Отварају се кров и врата, чак и управљачки механизам одговара на команде волана. У чему је онда разлика од историјског претка? У томе што је овај модел урађен у пропорцији 1:8, што

значи да је укупно дугачак 72 центиметра. И што, као и остали модели из серије „Покер“, може да се купи у деловима у кутији и склопи по принципу „уради сам“. Комплет за овај ауто састоји се из 2.905 делова, што захтева савршено стрпљење конструктора, али и дубок цеп.

ТЕПЕСКОУИТЕ – поново откривен чудотворни лек

Није ни лепо ни мирисно мада припада породици мимоза. Древне Маје назвале су га исцелитељем коже, а модерна фармакологија приводи крају испитивање његових невероватних својстава

У самом дну Мексика, код Јукатана близу Гватемале, где се уздижу тајновите развалине царства Маја, налази се област Чијапас која је од пре неколико година у центру пажње највећих светских фармаколошких института, лабораторија и болница.

То је једино место на свету где расте *Mimosa Peaniflora*, како је регистрована у ботаници, или тепескоуите, „дрво коже“, како га и данас називају житељи Чијапаса.

Мада је из породице прекрасних мимоза, тепескоуите је неугледно жбунасто дрво бодљикавих листова које може да порасте до висине од осам метара. Толико је неугледно да су га сељаци Чијапаса ретко секли и то само за понеку ограду.

Сада је друга ствар: мексички радио и телевизија толико су прославили „дрво коже“ да би дошло до правог помора да се гувернер државе Чијапас није изборио за закон којим је тепескоуите проглашен националним благом.

Да би закон деловао убедљивије, свако дрво, а има их много, ограђено је бодљикавом жицом поред које даноноћно стражаре полицајци. То је сигурно једина биљна врста на свету под непрекидном полицијском присмотром.

Експлозија у фабрици гаса

На основу неких сачуваних барелефа сматра се да су древне Маје добро познавале лековита својства коре тепескоуите. Маје су му и дале име. Каснији становници Чијапаса, као и њихови данашњи потомци, кору овог дрвета загревају на плочама од теракоте на којима иначе пеку кукурузне лепиње, до температуре од 160° С да би уништили прљавштину и бактерије, затим је мељу и фини прах стављају право на ране или од њега справљају лековите чајеве и масти.

Доктор Марио Дорија, директор Црвеног крста из Тлалнепантле у близини Сао Хуаника, тврди на основу искуства да су две супене кашике праха коре тепескоуите довољне да се брзо потпуно исцеле чак и опекотине трећег степена од којих се често умире.

ПОЛИЦИЈА ЧУВА ДРВО

Национално
благо – ограђено
и под
стражом

Новембра 1984. године дошло је до велике експлозије у фабрици гаса код Сао Хуаника. У пожару је изгубило живот више од пет стотина људи, а на хиљаде повређених пренето је, с тешким опекотинама, у најближе болнице.

„Тада сам се сетио“, прича доктор Марио Дорија, „да ми је инжењер Роке Леон, родом из Чијапаса, једном поменуо да се, као дете, по рукама и грудима опек као кипућим уљем и да му је спасао живот прах коре тепескоуите којим га је посула мајка.

Како у болници нисмо имали довољно серума и другог материјала за толики број повређених у пожару, предложио сам једном броју људи са опекотинама трећег степена да их лечимо прахом „дрвета коже“. За већину њих били смо сигурни да ће умрети. Прах смо сипали право на опекотине.

Неколико дана касније на њиховим ранама направила се мрка корица а болови су сасвим престали. Затим се кожа потпуно регенерисала и, месец дана касније, сви су пуштени кући без најмањег ожиљка.

Они други, лечени на класичан начин: у стерилној средини, серумом, редовним превијањем... остали су у болници месецима и изишли с гадним ожиљцима.“

Прочуло се после земљотреса

Сличан је и случај таксисте из Тланепантла. Њега је прво опекла пара кључале воде из аутомобилског хладњака који је, затим, експлодирао и ошурио га. У болницу је стигао полумртав са опекотинама трећег степена на лицу, грудима и рукама. Отпуштен је пар недеља касније без икаквог трага на регенерисаној кожи. Ле-

**„Дрво коже“
које је сасвим
обичног
изгледа,
ни налик
на мимозу
из чије је
породице**

чен је, наравно, прахом коре „дрвета живота“.

Да ли је у питању чудо? Наравно. Нарочито ако се има у виду да је тај јединствени прах спасао на стотине људских живота после катастрофалног земљотреса који је гадно уздрмао Мексико 1985. године. Повређени су лечени у свим болницама које нису биле срушене, а страни лекари, који су притекли у помоћ, нису веровали очима да прах добијен од самлевене коре дрвета чини таква чуда.

Тако се „дрво коже“ прочуло по целом свету.

Према подацима мексичког Црвеног крста, прахом коре тепескоуите спасено је око три хиљаде људи са опекотинама трећег степена. Под покровитељством тамошњег Министарства здравља организована је екипа на челу с доктором хемије Розом Мартом Перес Гутијерес да испита својства коре „дрвета коже“.

Екипа је установила да кора тепескоуите садржи моћан аналгетик (супстанца која ублажава болове), више антибиотика и тајанствени агенс који обнавља људско ткиво.

Покојник на телефону

Амерички стучњаци, хемичари, фармаколози и дерматолози, још врше детаљна испитивања тепескоуите и, према ономе што су досад открили, сматрају да ће зна-

чај овог праха бити раван револуцији коју је, својевремено, у медицини направио пеницилин. Они су и у својој земљи имали прилике да виде једно „чудотворно“ лечење.

Када је у Сједињеним Америчким Државама недавно дошло до авионске несреће, једна од жртава, мексичког порекла, задобила је такве опекотине да су јој лекари давали највише два дана живота. Тада је доктор Гевара из болнице у Ногалесу у Аризони хитно затражио од својих колега у близини Чијапаса извесну количину праха тепескоуите.

Праш је брзо стигао, др Гевара га је применио и трећег дана се јавио телефоном др Дорији у Мексико: „Мој покојник хоће с вама да разговара“, рекао је и предао слушалицу рањенику. „Хвала вам“, казао је осуђени на смрт због опекотина. „Жив сам и ускоро ћу кући!“

За тепескоуите су, поред Американаца, заинтересовани и Французи, Британци, Немци, Швеђани... У њиховим лабораторијама приводе се крају испитивања после којих ће прах, у овом или оном облику, бити одобрен за општу употребу.

За то време, свако дрво тепескоуите и даље, мотри полиција. Да се не би поновили огласи следеће садржине:

„Продајем две тоне коре тепескоуите. Цена по договору.“

Б. Дожић

Цео Ксатил кључао је од узбуђења. Широки ауто-путеви, завојите рампе које су водиле на јавни форум били су закрчени телима стотина хиљада становника који су се гурали, док су у настамбама главног града милиони оних који нису могли непосредно да присуствују том спектаклу нестрпљиво чекали поред својих менавизора на вести.

Необична коцка се отворила. Тај циновски комад мермера, чији су усправни сјајни зидови стотинама стопа надвисивали највише Ксатилијанце, са четвртастом основом чија је дужина премашивала стотину ширина кућа, отворио се пре неколико часова... један добро подмазан блок повукао се унутра и открио зјапећу јаму таме.

Скупина одважних, добро наоружаних истраживача већ је продрла у дубину ове необичне коцке. Ускоро ће се вратити да поднесу јавни извештај, и то је било оно што су сви Ксатилијанци без даха очекивали.

Нико жив није знао сврху... нити се усуђивао да нагађа застрашујућу старост... ове необичне коцке. Записи који сведоче о њеном постојању потичу још из најранијих библиотека Ксатилијанаца, и у њима се износе претпоставке о њеном божанском пореклу или конструкцији. Јер извесно је да чак ни савршене руке земаљске доминантне расе нису биле у стању да саграде једну овако циновску структуру. То је дело Титана или Бога.

И тако, са менавизорима укљученим на форум ради примања првих менталних слика које ће одатле емитовати чланови истраживачке екипе, Ксатил је зујао од нервозне активности.

Изненада, бледозелена светлост преплави рефлекторске екране менавизора и гледаоце проже дрхтај. Истраживачка екипа се вратила. Тал, шеф свих ксатилијанских научника, управо се пео на кружни подијум, набораног широког и интелигентног чела и задубљен у мисли. За њим су се вукли његови следбеници. И они су једва вукли ноге.

Тал ступи пред јединицу за пројектовање слике. Када је то учинио, треперави приказ поче да продире у умове оних који су га гледали... слика која је постајала све јаснија и одређенија како је ментални контакт јачао.

Сви Ксатилијанци видели су себе како корачају иза светлости снажне бакље дуж неког дугачког, правог, мермерног пролаза, кроз високо надсвођен ходник од камена на коме се није видела ниједна пукотина. Вековна па-

ГЛАС ИЗ НЕОБИЧНЕ КОЦКЕ

Нелсон
Бонд

учина и прашина лагано се подизала под његовим стопалима а ваздух је био тежак од даха давно умрлих година. Бакља се извила према крову пролаза и њен сноп светлости изгубио се у пространству горње одаје.

Затим се пролаз проширио у један велики амфитеатар... једну невероватно велику просторију према којој је широки ксатилијански форум био безначајни патуљак. Сваки гледалац је телепатски видео сам себе... као што је то био случај са Талом... како журно хита напред, а затим се зауставља и бакљом прелази

преко најчуднијег призора који је људско око икада видело. Низ за низом протезале су се уметнуте ладнице, са бронзаним поклопцима препуним хијероглифа... ето, то је садржала та необична коцка. То и ништа више.

Слика је затреперила и избледела. Замениле су је Талове мисли које су директно комуницирале са сваким гледаоцем понаособ.

„Нема сумње да је пред нама нека велика тајна везана за необичну коцку, коју треба решити. Ми не знамо шта се налази у тим ладницама. Можда је то архива неке давно изумрле

Илустравао Бранислав Марковић

расе. Али биће нам потребно много година напорног рада уз помоћ најбоље и најмодерније опреме да отворимо макар једну од тих моћних полица. Њихова циновска величина и сложена конструкција поражавају нас. Ако су ту необичну коцку саградила нека жива бића... а слободно можемо претпоставити да јесу... структура њихових тела била је у тој мери већа од наше да ми уопште нисмо у стању да схватимо сврху њихових инструмената. У коцки смо пронашли само једну ствар која се на неки начин могла упоредити са машинеријом која нам је позната и којом се служимо".

Тал се окренуо и климнуо двојици својих помоћника. Они приђоше посрћући под тежином огромне камене плоче кружног облика постављене у овећи квадрат од неког чудног, влакнастог материјала. За то циновско постоље било је закачено огромно, савитљиво, челично уже, чија је ширина за половину премашивала ширину оних који су га носили.

"Кабл причвршћен за ову плочу", настави Тал, "веома је дугачак. Сеже до самог средишта необичне коцке. Очигледно има неке везе са самом тајном, али какве, то не знамо. Наши инжењери ће морати да раставе плочу како би открили чему служи. Као што видите, чврста је..."

Тал закорачи на камен...

А чим је Тал стао на дугме за укључивање, струја потече из резервоара који су вековима били успавани и из тамних дубина необичне коцке јави се снимљени глас којим се управљало електронским путем...

"Људи..." јави се људски глас... "људи из педесетог столећа... потребни сте нам, својој браћи из двадесет петог. Ради хуманости, тражимо од вас помоћ."

Док ово говорим, наш Сунчев систем урања у угроман хлорни облак из кога неће изићи стотинама година. Цело човечанство осуђено је на пропаст. У овој нарочито конструисаној комори похранили смо десет хиљада највећих земаљских умова, херметички их затворили да спавају у индукваној каталепсији до педесетог века. До тада ће опасност проћи.

Врата наше коморе коначно су се отворила. Ако још има живих људи, и ако је ваздух чист, повуците полугу поред портала наше гробнице и ми ћемо се пробудити.

Ако ову молбу не буде чуо ниједан човек... ако више нема живих људи... онда – збогом, свете. Успавани остаци људске расе наставиће да спавају довека".

"Чврста је", понови Тал. "Па ипак, као што видите, изгледа да је и незнатно гипка". Он замишљено настави: "Грађани Ксатила, и ми смо збуњени овом тајном исто као и ви. Али, можете бити уверени да ће ваш савет научника учинити све што је у његовој моћи да је разреши".

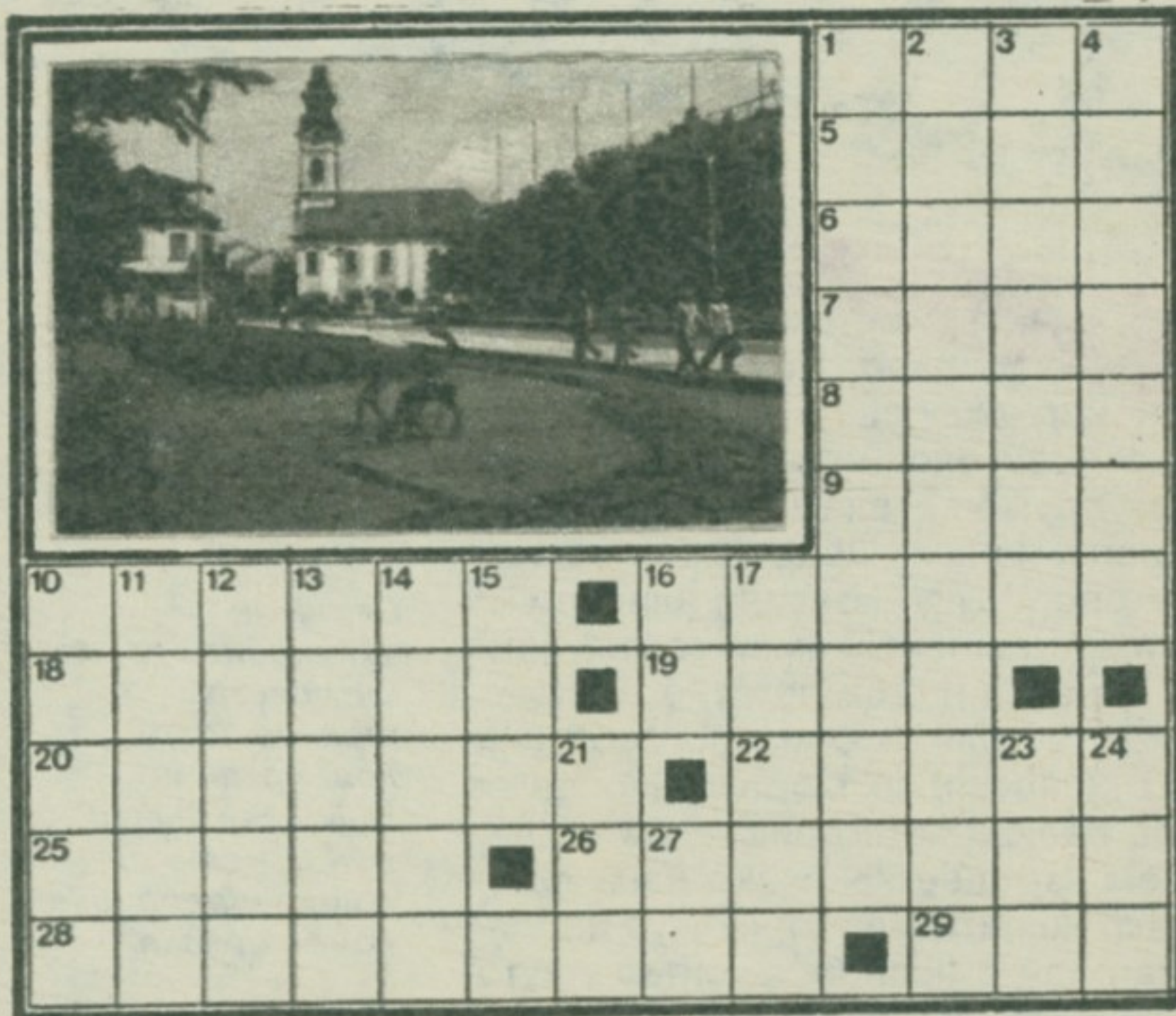
Зелени сјај менавизора избледе. Ксатил се, сав збуњен и задивљен, вратио свом дневном послу. На уличним ћошковима и по дворанама, домовима и канцеларијама Ксатилијанци су накратко застајали да би се додирнули антенама и продискутовали то необично чудо.

Јер, глас из необичне коцке није чуло ниједно живо биће. Једини владари у педесетом веку били су мрави... а мрави не чују.

ЕНИГМАТИКА

Припремају: М. Јеленковић и З. Зељковић

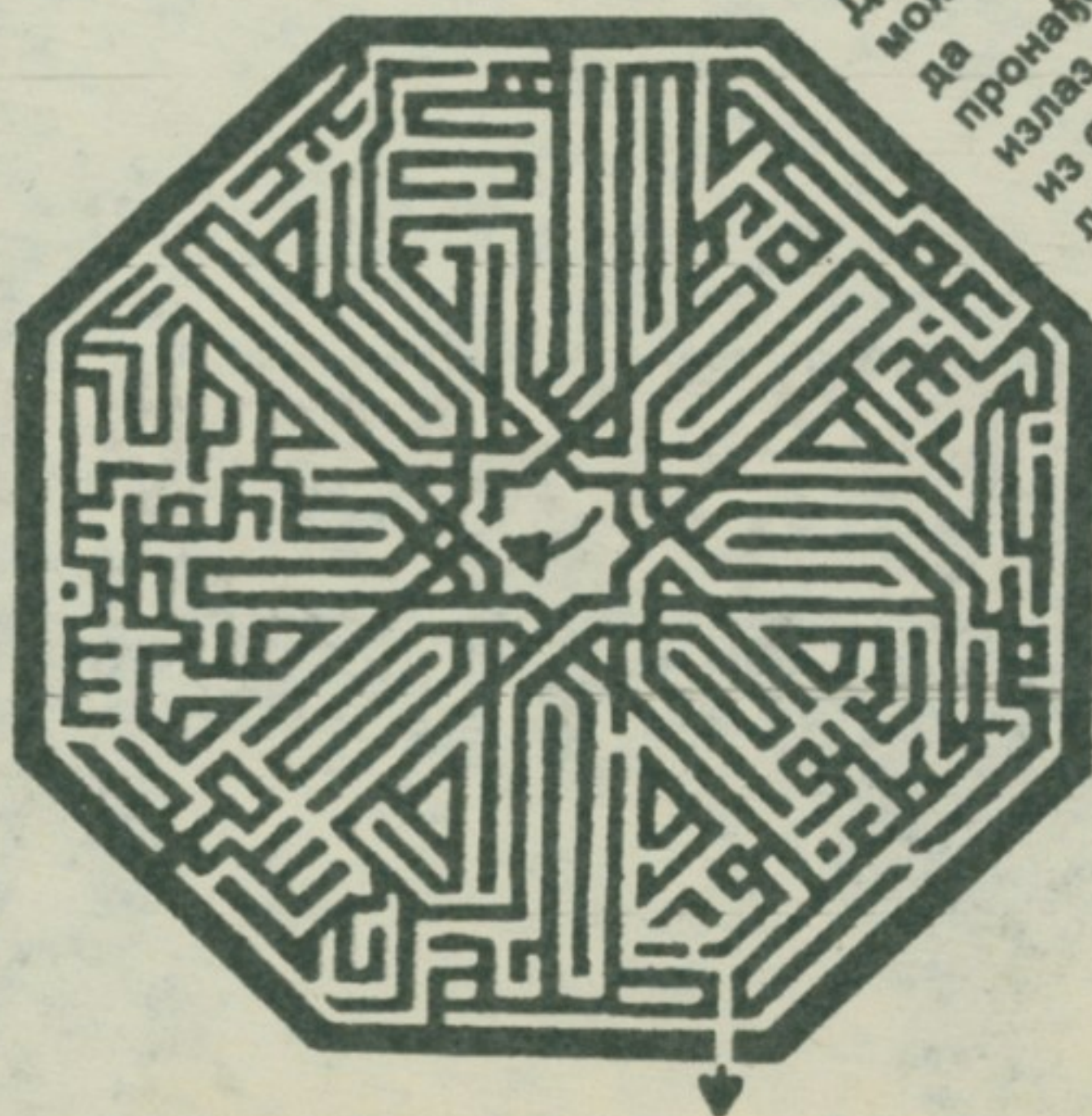
УКРШТЕНЕ РЕЧИ

ВОДОРАВНО: 1. Немац из Пруске, 5. Остатак (стр.), 6. Једнака, 7. Пребивалиште, 8. Име америчког глумца Кертиса, 9. Четинарско дрво, 10. Град у Бачкој са слике, 16. Пертла, учкур, 18. Повреда, 19. Прастановник Велике Британије, 20. Општина, бриткост, 22. Штампарски радници, 25. Познавалац естетике, 26. Наш историчар, Иларион, 28. Бранити се, 29. Било ко.

УСПРАВНО: 1. Следбеник, присташа, 2. Власници ресторана, 3. Учесник у устанку, 4. Име певача врањанског мелоса Стошића, 10. Вински камен, 11. Електрин брат из грчког мита, 12. Масноће, 13. Струк цвећа, 14. ОВОЈИ, ПАКЕТИ, ;", Престоница старе Рашке, 16. Река и градић у Србији, 17. Гужве, тиске, 21. Једноцифрен број, 23. Водени љускар, 24. Име карикатуристе Вољевце.

ЛАВИРИНТ

Да ли можете да пронађете излаз из овог лавиринта?

Решење на странама Мале поште

АУТОМОБИЛ ИЗ НАЈЛИБИХ СНОВА

Док најчувенији светски дизајнери аутомобила (Ђуђаро, Лининфарина или Бретон) конструишу своје славне аутомобиле на основу оног што од њих тражи продајна служба Фиата, Пежоа или Фолксвагена, Франко Збаро ради сасвим сам и на своју руку. Његови клијенти су они ретки сретници који имају гомилу новца да плате неки његов потпуно „непредвидљив“ ауто, али то само по себи није довољно. Збаро прво мора лично да се упозна са својом муштеријом, да проведе са њом најмање неколико дана да би видео како живи, какав јој је укус и да ли се заиста ради о правом љубитељу аутомобила. Тек кад се у то увери, Збаро вади своју бележницу од које се никад не одваја и, на први поглед, нешто жврља. Али, ту се већ налази оно основно: линија, снага мотора, вуча, „ентеријер“.

Лош цртач, ненадмашан „вајар“

У ствари, Збаро сам признаје да лоше црта, али му зато сви скидају капу кад треба директно моделирати прототип од полиестера. Кажу да нема бољег „аутомобилског вајара“ на свету. При свему томе за овај посао који он уради левом руком, једном нормалном конструкторском бироу биле би потребне године и године рада!

Серијски аутомобили га не интересују: Франко Збаро, лош цртач и генијалан „вајар“. Пун је идеја од којих ниједна није конфекцијска.

Мотор „мерцедес“ од 350 КС, тежина само тона и по, а цело чудовиште („monster“) постављено је на четири точка са – боинга 727. Изванредно сигурно возило за нег. тван терен.

Генијални
механичар
**ФРАНКО
ЗБАРО**

И као што каросерију прави по мери клијента, Збаро и мотор бира према личности купца. За почетак, он не признаје мотор испод 250 КС. Иначе, његови клијенти јесу обавезно врло богати, али то нису само емири из петролејских калифата (модел Збаро могу се видети у САД, Јапану и Европи) и готово сви редом временом постају лични Збарови пријатељи. Разлог: сви они сматрају да им је Франко приредио невероватно изненађење јер им је направио тачно онакав аутомобил какав су желели још од детињства.

У Грандсону, на обали швајцарског језера Нојшател, у његовој фирми „АСА SBARRO“ уопште не постоји сервис јер за то нема ни разлога. Збарови модели толи-

ко су вредни и скупи да их њихови власници уопште не возе и не излажу ризику!

Изазов се зове „челинц“

После Женевског салона аутомобила 1984. један француски лист објавио је: „Салон нас је разочарао, чак је и машта Франка Збара, изгледа, пресушила“. Збаро се наљутио и пуних месец дана није изашао из свог атељеа. У ствари, основну идеју он је већ имао у глави: четири погонска точка и облик положене капљице воде. „Челинц“, као ни остали Збарови аутомобили, није уобличен на цртаћој табли већ у макети, у три димензије.

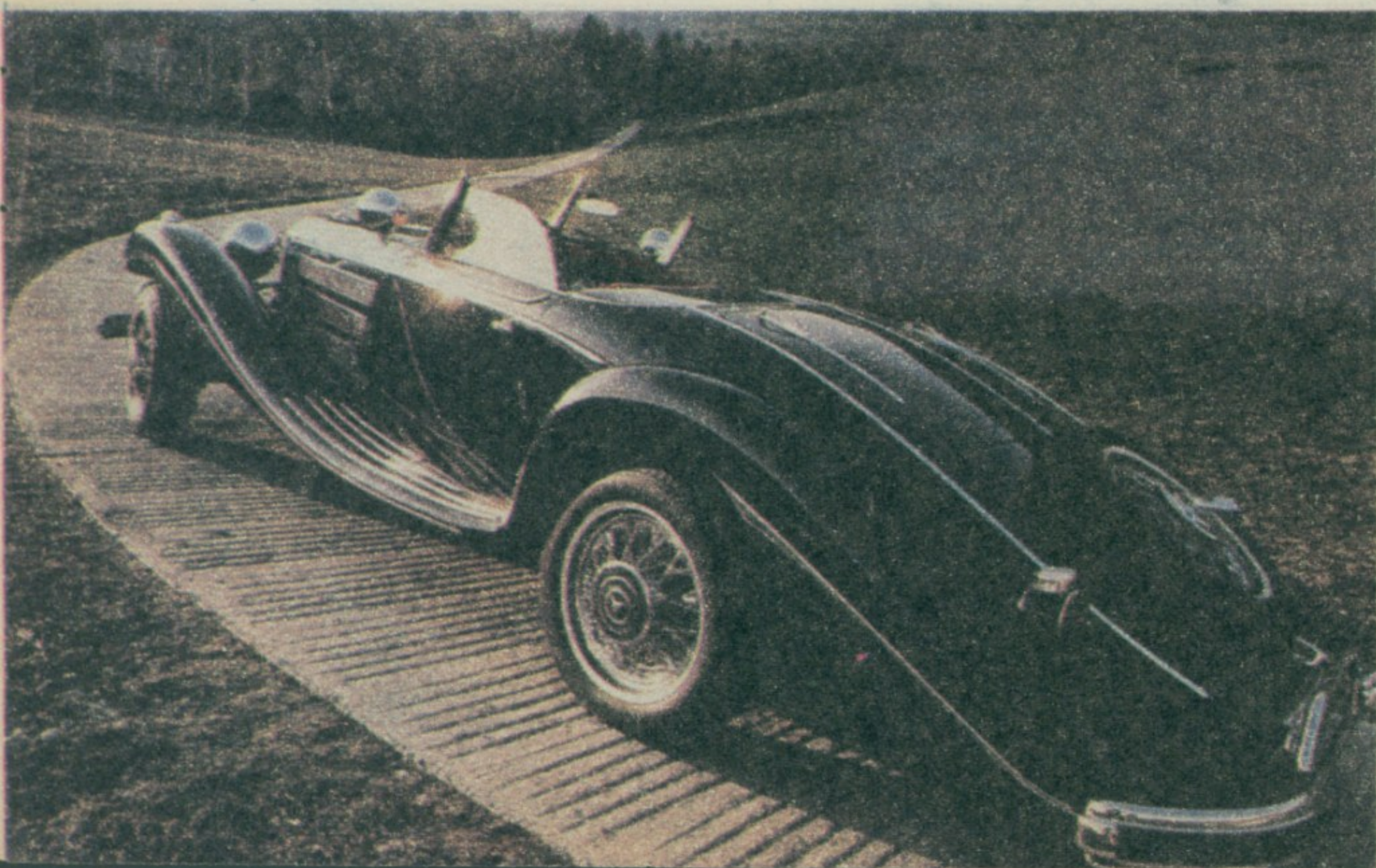
Фантастични ауто добио је свој облик уз помоћ гвоздених жица и бетона као и

„CX record“ у облику капљице воде: Збаро највећу пажњу посвећује побољшању аеродинамичког облика возила.

Најлепши од свих: „мерцедес 540 К“. Пуне четири године биле су потребне Збару да направи овај изванредан ауто, копију код које је верно поштовао и најситнији детаљ.

металних шипки које су елегантно изувијане помоћу пиштоља за заваривање тако да се на крају прототип нашао у густој мрежи око целе каросерије. Кад је костур био готово, Франко Збаро га је одозго прекрио са две полушкољке од полиестера. У исто време направљена је макета у размери 1:5 која је прошла кроз ваздушни тунел фабрике „Ситроен“. Облик и запремина били су одређени, Франко Збаро направио је још једно изузетно возило.

Процените и сами: погон на сва четири точка, Поршеов мотор од 350 КС, двоструко смањен број обртаја тако да се може возити по сваком терену. Кућиште, мотор и диференцијал у савршеном су складу са шасијом. Вешање је хидропнеуматско, чак постоји могућност да се подешава висина каросерије. Ово снажно чудовиште снабдевано је двоструким ваздушним кочницама. У унутрашњости аутомобила возач и сувозач имају испред себе мали телевизијски екран, а уместо класичног ретровизора камера снима све што се дешава иза возила.

Бочно упаркивање?

Франко се не интересује за аутомобиле од јуче. Још у четрнаестој години, кад му је бицикл постао мали, Франко је решио да га претвори у морски скутер! Али, море је било удаљено пет километара и бицикл је зато морао да се преобрати у нешто треће – амфибију. Ланчани погон, два пловка, продужен рам... Углавном, Франково возило ишло је и по води и по сувом.

У седамнаестој је емигрирао у Швајцарску где је нашао посао као машиниста на дизалици. Чим је нешто уштедео, купио је стари „алфа ромео супер спринт“, потпуно га расклопио и преуредио. То је одредило његов живот: аутомобили су му постали све – и љубав, и посао и хоби. У слободно време крао је занат код једног мајстора који је дограђивао моделе бродова од готових полиестерских шкољки. Године 1968. основао је конструкторски атеље АСА у Грандсону. Данас зарађује баснословно и све опет улаже у аутомобиле.

Збаро, кажу, има решење за сваки проблем. Недавно му се један клијент пожалио како тешко вози градом и још теже нађе место за паркирање. Желео је мали али јак аутомобил, тако да може да „полети“ између два семафора, а да може да се паркира без специјалних маневара. Збаро је својим пројектом управо то и постигао: каросерија од три метра, мотор од 350 КС, погон на сва четири точка, ергонометријско седиште (које омогућава идеалан однос човек-машина) и хидраулична дизалица. Шта ће она ту? Па, њена је улога једноставна: она испушта четири мала точка од тефлона који стоје под углом од 90 степени у односу на ауто тако да он може бочно да се упаркира у најмањи слободан простор. Возач овог малог и осетљивог аутомобила који стартује као луд може све то да учини а да практично и не додирне волан.

* * *

У свету тренутно постоји 67 аутомобила марке „збаро“, али их у ствари има око стотину – неки су направљени у више реплика. Што се самог Збара тиче, он вози стари добри „мерцедес“ јер, каже, нема времена да себи скроји неко „ново чудо“.

В. М.

Први број Политикиног Забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

В. д. директора НО „ПОЛИТИКА“
др Живорад Миновић

Руководилац ООУРа и главни и одговорни уредник „Политикиног Забавника“
Дарко Рибникар

Заменик главног и одговорног уредника
Зефирино Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

Сима Беговић, Бранка Булатовић, Милојко Ђоковић, Љубинка Ђуровић, Љиљана Златковић, Милан Илијин, Милован Кљајић, Нада Михаиловић, Душан Петровић (председник), Драгољуб Петровић, Радован Поповић, Зора Продановић, Радомир Ристић (заменик), Верица Смиљанић и Никша Стипчевић. Чланови Савета из Редакције: Дарко Рибникар, Зефирино Граси, Соња Јашовић, Мирјана Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:

Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукановић, Душан Глушац, Бојана Дожић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић (графичко-технички уредник), Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Иванка Миладиновић, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патригић, Зоран Петканић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Војислав Стаменовић, Недељка Сташић, Даринка Тодоровић, Миленко Тодоровић, Милош Томић и Бранислава Црномарковић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:

Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Поштански фах 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 400 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

Тромесечна 4.416 динара, полугодишња 8.832 динара, годишња 17.664 динара

ПРЕТПЛАТА

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Тромесечна 8.832 динара, полугодишња 17.664 динара, годишња 35.328 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НО „Политика“ ООУР „Продаја“ – претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО

У СТРАНОЈ ВАЛУТИ

ГОДИШЊА:

САД	\$ 39.-
СР НЕМАЧКА	ДМ 70.-
ШВЕДСКА	Шкр. 247.-
ФРАНЦУСКА	Ффр. 235.-
ШВАЈЦАРСКА	Шфр. 59.-

Уплате из иностранства слати на девизни рачун НО „Политика“ код „ИНВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун број 60811-620-63-257300-00054 уз обавезну назнаку ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

За штампање овог броја Забавника одговара: Миливоје Весовић, руководилац ООУР-а „Дубока штампа“.

Насловна страна:

Хоћу ракуна и то што пре!

Ти си изванредан и не треба да се мењаш. Желео бих да ми кажеш нешто више о ракуну и да одговориш да ли он има грубу длаку? Да ли може опасно да уједе? Да ли гризе намештај? Колико живи? Молим те одговори што пре, важно ми је!

ВИКТОР
Београд

Све нам се чини, Викторе, да желиш необичног кућног љубимца, али стрепиш да не направи штету у стану. Збиља, ко би предвидео шта све може да уради један ракун по теписима, међу за-

весам или у остави! Питали смо за мишљење директора београдског зоолошког врта Вука Бојовића. Ракун је, каже он, изузетно умиљата и љупка животиња пореклом из Северне Америке. Ако се узме млад може и да се припитоми и тада је умиљат и весео. Припада породици медведа и воли да једе све: воће и поврће, хлеб, птичија јаја, а највише рибу и шкољке, ракове и пужеве. Ракун је запањујуће спретан. Својим предњим шапицама служи се готово као и човек, а храну пре јела – опере! Уопште, чист је и стално се глади и лица своју лепу сјајну и меку (не оштру!) длаку. Али, мада је чист, ракун тешко успева да попут пса или мачке научи да на једном, увек истом, месту пишки и каки. Зато стан није идеално место за њега, наоко је Вук Бојовић видео да га у Америци понеко и држи као

кућног љубимца. Осим тога, овај живахан и весео другар сигурно би једва дочекао да се узвере по свим стварима и при том би се вешто помагао оштрим канџама... А тек његови зубићи! Вероватно би понешто и грицнуо. Што се тиче дужине његовог живота, она није велика. Ракуни живе шест, највише осам година. Па Викторе, размисли добро пре него што доведеш оваквог госта у кућу.

О. К.

Волео бих да знам шта значи реч О. К. (о кеј) и како је настала!

БОРИША ФАЛАТАР
Омера Маслића 10
Сарајево

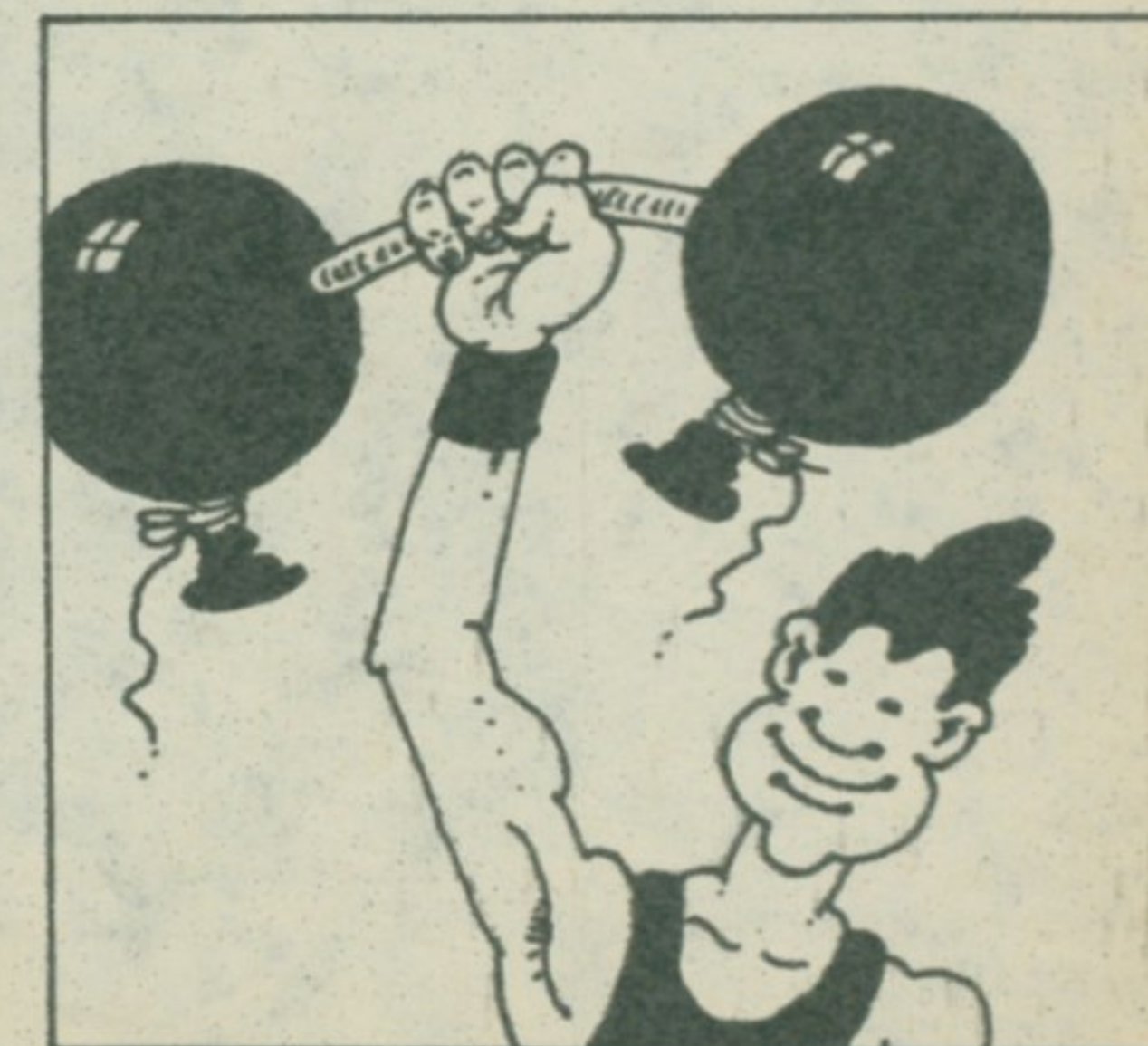
Сигурно не постоји реч толико позната у целом свету, као што је О.К. Свако данас разуме, кад се каже „о кеј“, да то значи „у реду“, „важи“ или нешто у том смислу. Али, порекло те речи није са сигурношћу утврђено иако се она употребљава безмало већ век и по! Постоји неколико претпоставки. По једној, ово је скраћеница од „ол корект“, што значи „све тачно“. По другој, то је реч на жаргон – језику а значи потврђивање. Најзад, многи су уверени да овај израз потиче од „Демократског О. К. клуба“, а њега је чинила група људи која је 1840. године подржавала Њујорчанина Мартина ван Берена у његовој кандидатури за председника. Иницијали О.К. означавали су Ван Беренов надимак „Олд Киндерхук“, настао према називу његовог родног села. Све ове податке наводи Енциклопедија Британика, па свако нека поверује претпоставци која му се највише свиђа, о кеј?

Теретана није за тинејџере

Имам 15 година, висок сам 175 центиметара и желео бих да радим вежбе у теретани неколико месеци, да бих развио мишиће. Да ли би ми то успорило или омело раст? Ово ми је веома важно и желео бих да добијем одговор неког лекара специјалисте.

Читалац из Ваљева

Одговор на питање када треба почети са вежбама у теретани добили смо од доктора Душана Угарковића, специјалисте за спортску медицину који је запослен у Спортско-рекреационом центру „25. мај“ у Београду. Ево о чему мора да се води рачуна. Ако је дечак од

НАГРАЂЕНИ ЧИТАОЦИ У БЕОГРАДУ

Авионима ЈАТ-а 4. децембра у Београд су из целе земље допутовали читаоци „Политикиног Забавника“ који су били најбољи на литерарном конкурс у „Мој лет авионом“. Са њима су се дружили и млади из Београда који су на истом конкурс награђени путовањем у Дубровник. Њихови домаћини: „Политикин Забавник“, ЈАТ и Дом пионира припремили су богат програм за дводневни боравак у Београду. О томе ћемо у једном од наредних бројева објавити репортажу, а сада прочитајте писмо најмлађег награђеног читаоца Марка Михајића који је овог пута био најбржи. Његово писмо је прво стигло у нашу Редакцију.

Драги „Забавниче“

Желим од срца да Ти се захвалим за предивно дружење и богат програм, који си нама читаоцима „Политикиног Забавника“, најбољима на литерарном конкурс у „Мој лет авионом“, приредио у току два дана када смо били твоји гости. Такође се захваљујем и осталим нашим домаћинима: ЈАТ-у и Дому пионира. Својим пригодним и лепим поклонима много сте ме обрадовали. Ја сам се дивно провео, и дружећи се са децом из целе Југославије стекао нове пријатеље: Маријану, Емира, Недељка, Енису, Слађу, Јелену, Снежану, Маурицију, Регину, Тамару, Исидору, Ненада... и друге. Драги чика Драшко Костић све нас је одушевио својим изванредним познавањем авијације. Посебно нас је обрадовао сусрет са глумицом Јелицом Сретеновић-Коком из „Бољег живота“ и посета Телевизији Београд.

Био сам пресрећан што сам могао да видим како се прави мој омиљени лист „Политикин Забавник“. То ми се много допало и желео бих да у њему сарађујем. Зато вам шаљем неке од песама које сам написао.

Пуно те поздравља,

Михајић Марко

ученик 1/3 разреда О. Ш. „Веселин Маслеша“ Београд

15 година у последње две године знатно растао, никако се не препоручује да почне са вежбама у теретани. Па чак и они који су привидно престали да расту не би требало да повећавају мишићну масу јер то заиста зауставља раст. Младићи, објаснио нам је доктор Угарковић расту све до осамнаесте године па чак и после тога, па се стога не саветује да пре пунолетства одлазе у теретану. Иначе, за старије који би да се баве атлетском гимнастиком у „25. мају“ у Београду то могу да раде три пута недељно. За мушкарце је месечна цена 8.000 динара – јер вежбају без тренера – а за жене 12.000 пошто оне имају на располагању и стручног тренера и базен.

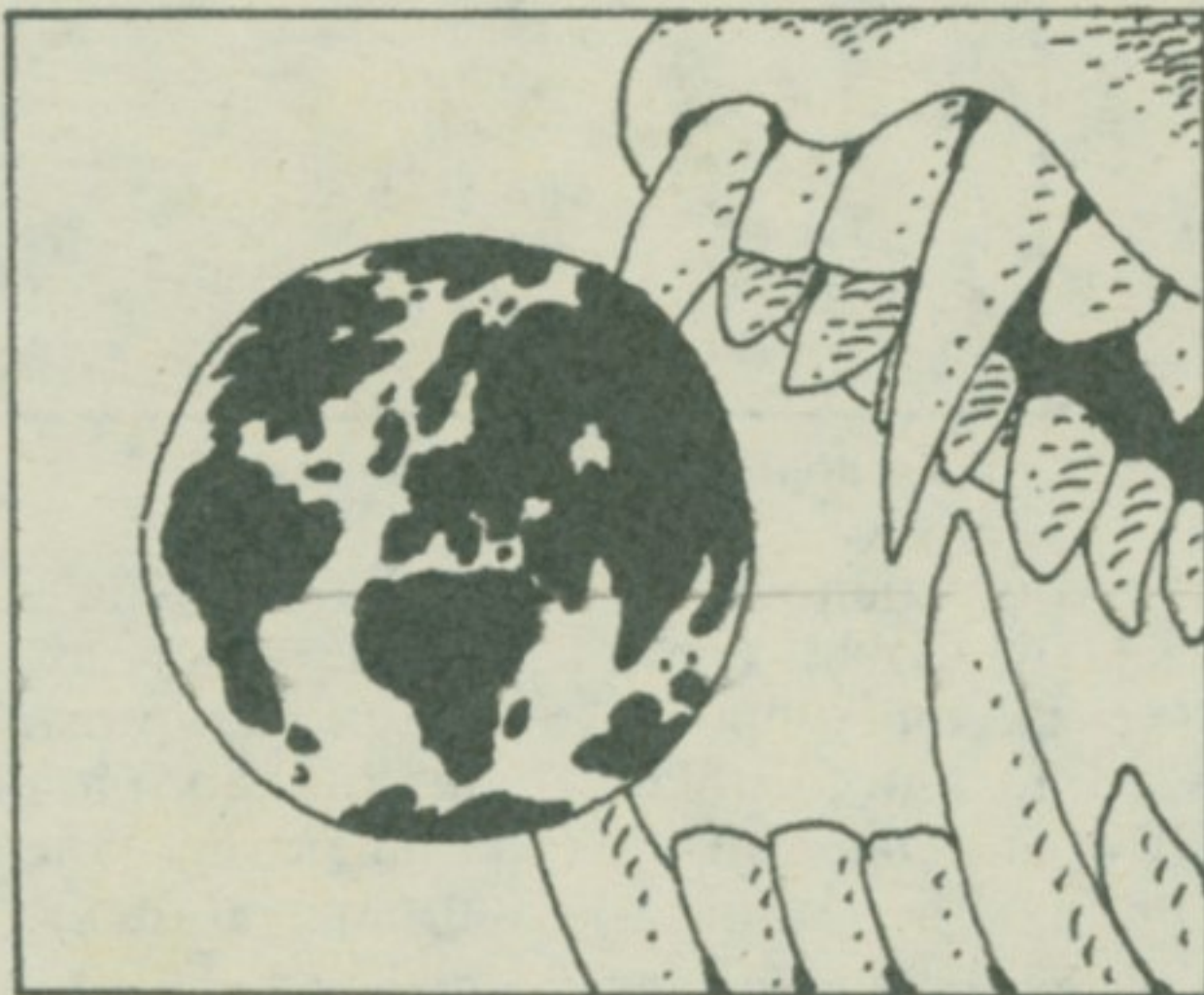
Смак света, на грчком

Занимају нас три ствари за које још нисмо нашли прави одговор: шта је то апокалипса, шта значи слово Р у кругу на лековима и који је највиши и најјачи човек на свету?

ВЛАДА и КАЋА из Лешнице

У ствари, ви тражите четири одговора! Пошто смо пре неколико бројева одговорили на питање ко је највиши човек на свету, сада ћемо одговорити ко је најјачи. Пре тога, ево одговора на прва два питања.

Апокалипса је грчка реч и значи откровење, објава. То је књижевно дело у којем се „откривају божије тајне“ и где се даје пророчанска визија будућих догађаја, а нарочито „смака“ света. Апокалиптичка литература цветала је код Јевреја, као и на почетку хришћанства и у исламу. У ствари, у апокалиптичној литератури дошла је до изражаја мржња покорених народа према Римском Цар-

ству и очекивање његове скоре пропасти. Језиком мистике и тајанствених знакова описује се друштво огрезло у неправди и греху које ће „на крају дана“, у ужасима свемирског огња доживети преврат после кога ће наступити „ново небо“ и „нова земља“, то јест ново друштво засновано на правди и истини. Постоје још и такозвана „четири јахача апокалипсе“ који доносе рат, глад, кугу и смрт.

Слово Р у кружници значи – на лековима исто као и на другим производима – да је лек под тим именом регистрован у Заводу за патенте или, како још кажемо, да је „заштићен“.

Према подацима из „Гинисове књиге рекорда“ најјачи човек на свету је Американец Пол Андерсон, рођен 17. октобра 1932. године, који је подигао тачно 2.844 килограма! Пол је тај подвиг извео још 1957. године и изгледа да га до данас нико није надмашио. Иначе, постојала је и чудо-жена, Американка Џозефин Блат која је подигла 1.616 килограма још 1895. године (живела је од 1869–1923).

EDICIJA N°1

PRVI PUT U JUGOSLAVIJI!

Velikog francuskog crtača Mebijusa (Žana Žiroa) jugoslovenski čitaoci su imali priliku da upoznaju samo preko stripa sa Divljeg zapada BLUBERI. Međutim, svetu slavu ovaj crtač je stekao svojim SF stripovima. Njegov najnoviji, i po mnogima najbolji strip iz ovog žanra, u saradnji sa čuvenim scenaristom Žodorovskim (OČI MAČKE, prva verzija DUNE), serijal DOŽIVLJAJI DŽONA DIFULA, objavljujemo premijerno u formi albuma.

Albumi su štampani na najfinijem vebedo papiru od 135 grama u punom koloru, na 48 do 56 strana 20 x 30 cm, sa plastificiranim koricama u boji.

NARUDŽBENICA

Ovim neopozivo naručujem primeraka albuma CRNI INKAL po ceni od 5000. din.

Ovim neopozivo naručujem primeraka albuma INKAL SVETLOSTI po ceni od 5000. din.

Ovim neopozivo naručujem primeraka albuma ONO ŠTO JE DOLE po ceni od 5000. din.

Ovim neopozivo naručujem primeraka albuma GORE po ceni od 5000. din.

ime i prezime

ulica i broj

mesto

Plaćate poštaru kada vam do-
nese knjigul
Narudžbenice šalјite na adresu:

EDICIJA No 1, p. fax. 586,
11001 BEOGRAD

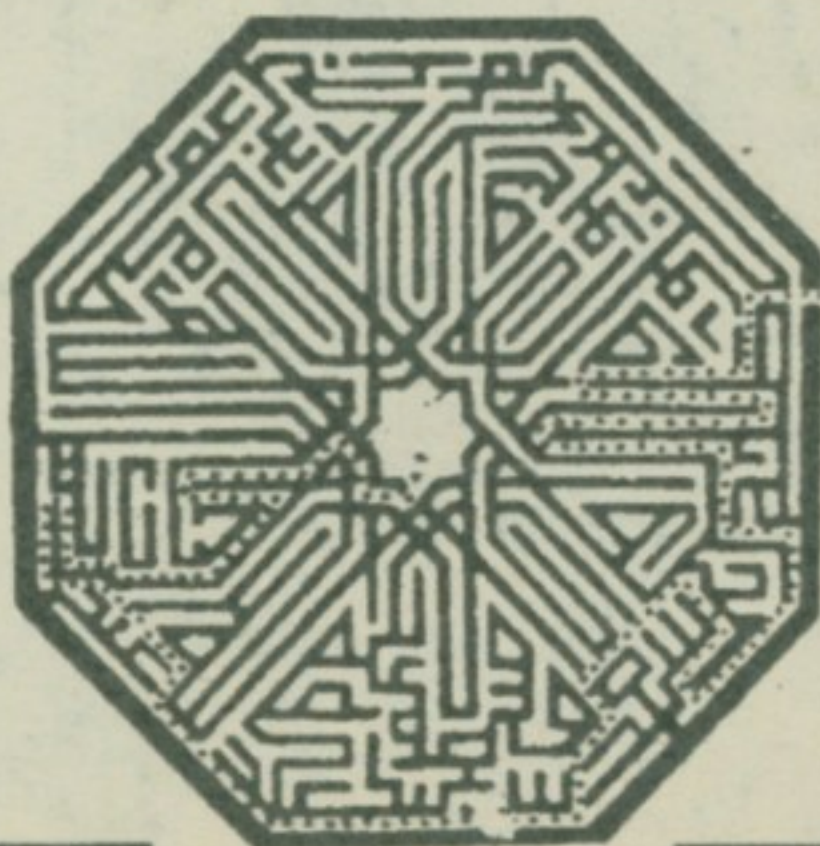

ŠAMPION JUGOSLAVIJE U BODI BILDINGU BRKIĆ NENAD

vam pomaže da razvijete i oblikujete telo u kratkom roku pomoću brošura: BODI BILDING ZA MUŠKARCE, cena 1.800 din; BODI BILDING ZA ŽENE, cena 1.800 din. Uspeh garantovan, plaćanje pouzecom. Porudžbine slati na adresu: BODI BILDING, P. P. 118, 54000 Osijek

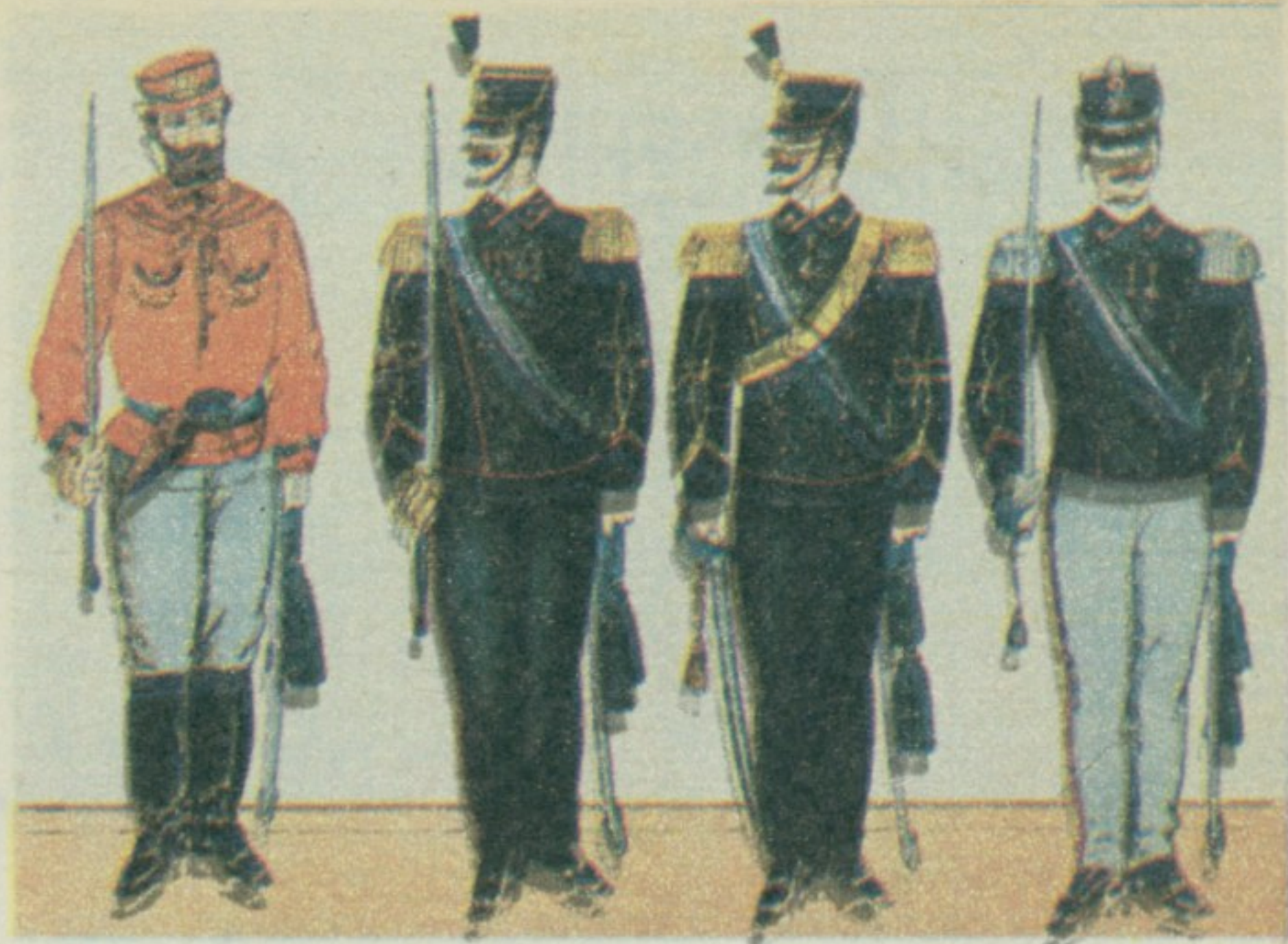
РЕШЕЊЕ ЕНИГМАТИКЕ

УКРШТЕНЕ РЕЧИ: прус, рест, иста, стан, тани, ариш, сомбор, увлака, траума, брит, рескост, ецери, естет, руварац, штитити се, ико.

За дечаке (и
покоју девојчицу)
од 5 до 150
година

ДА САМ ЈА НАПОЛЕОН!

Војници италијанске минијатурне армије из 1880. године

Француска војска у Алжиру

Руски војници с краја 18. века.

Није баш уобичајено да се рат добије захваљујући игри, односно генералној проби, али и то се догодило 1870. године. Пруски генерали су постројили пукове минијатурних војника играчака, наменили им улоге пруских на једној и француских на другој страни и заратили. Војсковође великог немачког царства помно су изучавале сваки могући покрет непријатеља и изненађења ни у правом рату није било. Пруси су победили Французе на бојном пољу користећи ис-

куства стечена при ратним играма на столу.

Минијатурни војници, познатији као оловни без обзира на материјале од којих су направљени воде порекло из Енглеске. Тамо су се појавили негде у 16. веку, да би се убрзо раселили и по Европи. У почетку то је била забава намењена краљевима, а тек касније нашла се и у народу.

По богатим збиркама малих војника, израђених и од скупocenих материјала, нарочито су се истицали француски краљеви. Марија Ме-

дичи поклонила је своје сину, будућем краљу Лују XIII изузетно лепе моделе војника од обојеног дрвета. Желела је да их њен син користи за изучавање ратне стратегије. Међутим, он није постао чувени војсковођа, већ колекционар. Своме сину Лују XIV оставио је изузетно вредну и богату збирку. Касније је то постала традиција коју је прихватио и Наполеон.

Ватрени сакупљач био је и аустријски државник Метерних који је поседовао око две хиљаде оловних војника. Немачки цар Виљем Други поконио је руском цару Николи Другом целу армију од 20.000 војника играчака.

Минијатурним ратницима посвећен је и велики број књига, а прва је објављена у Лондону 1913. године. Аутор књиге Х. Г. Велс „Малератове“ посветио је „дечама од 15 до 150 година“, нагласивши да је само за оне који су паметнији од девојчица!

Да би игре биле садржајније и занимљивије, објављиване су и књиге са описом важних битака и продавали су се војници са одговарајућом униформом и оружјем. Свакоме учеснику ратне игре на столу пружала се могућност да буде Наполеон, Кутузов, или нешто треће и да оствари своју исконску потребу за оним чувеним „да сам ја био на његовом месту!“

Највећи произвођачи оловних војника у 19. веку били су Аустријанци. Најскупценији примерци израђени су у природној величини и лакирани. Свим моделима, од дрвета до најскупценијег метала, заједничко је то што су до танчина верни оригиналима. Чак и војници од папира које су почетком нашег века почели да израђују Италијани.

С. Е. С.

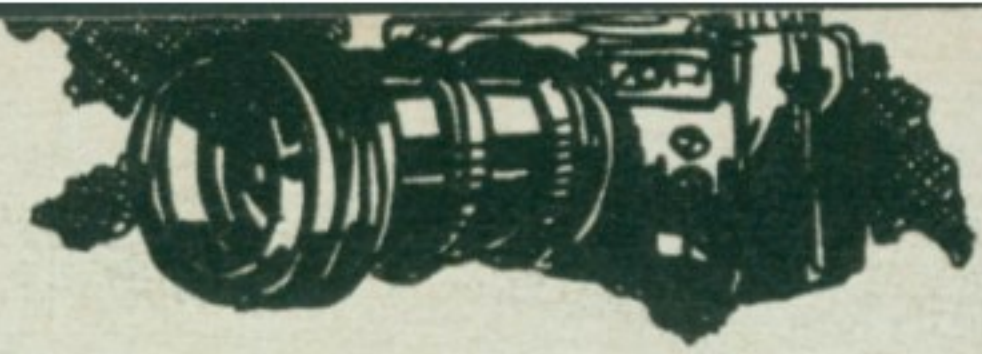

Шпански војници из 1808.

Енглески војници – 1815.

КОНКУРС за читаоце фото-репортере

ОБЈЕКТИВОМ – ОБЈЕКТИВНО

Ако сте љубитељ фотографије, прочитајте овај текст! Можда ћете баш ви освојити неку од вредних награда. INEX CINERHOTO сваког месеца поклања пет фото-апарата, пет дигитрона и друге награде. Али, ту су и супернаграде...

За све заљубљенике фотографије, чланове фото-секција и клубова, појединце који се баве фотографијом, „Забавник“ од следећег броја покреће велики наградни конкурс за најбољу фотографију!

Наградни циклус ће трајати три месеца (до средине априла), из три тематске области: „ЗИМА У МОМ КРАЈУ“, „ОД СРЦА САМ СЕ НАСМЕЈАО“ и „У СУСРЕТ ПРОЛЕЋУ“. Најуспешнијим ауторима, на крају сваког циклуса, једном месечно, зависно од теме, INEX CINERHOTO додељује вредне награде – по пет фото-апарата, исто толико дигитрона и утешних награда, очекује најбоље ауторе, групе и појединце.

Међутим, то није све! На крају тромесечног циклуса „ОБЈЕКТИВОМ – ОБЈЕКТИВНО“, предвиђене су СУПЕРНАГРАДЕ – од фото-апарата до целе фото-лабораторије. Најуспешније секције, фото-клубови, групе и појединци на тај начин стичу шансу да освоје и једну од СУПЕРНАГРАДА.

Од следећег броја на овој страни објављиваћемо ваше прилоге, црно-беле фотографије на тему „ЗИМА У МОМ КРАЈУ“. Не заборавите, наша адреса је: **Политикин ЗАБАВНИК, Македонска 29, Поштански фах 124, 11000 Београд**, са ознаком **За конкурс „ОБЈЕКТИВОМ – ОБЈЕКТИВНО“**.

И док се бавите ЗИМОМ У ВАШЕМ КРАЈУ, размишљајте и о осталим темама: „ОД СРЦА САМ СЕ НАСМЕЈАО“ и „У СУСРЕТ ПРОЛЕЋУ“.

Наградни
фонд
акције

ТРАЖИМО ИМЕ

У протекле четири недеље стигло је много ваших предлога за име радне организације која се бави производњом меда. Тражили смо од Вас и предлог слогана за наступ на тржишту и називе за две групе производа. Најбоље предлоге наградиће Пчеларски комбинат „Београд“, спонзор ове акције

Као што смо обећали, у овом броју објављујемо списак награда које очекују ауторе најуспешнијих предлога:

1. МЕД У КОЛИЧИНИ СОПСТВЕНЕ ТЕЖИНЕ – две награде за најуспешније предлагаче имена радне организације и слогана за наступ на тржишту;

2. ЗИМОВАЊЕ ОД СЕДАМ ДАНА НА ВЕЛЕБИТУ ЗА ДВЕ ОСОБЕ – друга награда за најуспешније предлоге имена радне организације и слогана;

3. ТРИ КОШНИЦЕ СА ПЧЕЛАМА, ОПРЕМОМ и ОБУКОМ – главна награда за најуспешнији колективни предлог имена радне организације;

4. ПОСЕТА ПЧЕЛИЊАКУ – утешна награда за колективни

предлог имена радне организације;

5. МЕДЕНА КУЋНА АПОТЕКА – осам комплета награда, по две за најуспешније предлоге имена радне организације, слогана за наступ на тржишту, назива групе производа који представљају додатак храни и лековите препарате;

6. МЕДОМ ДО БОЉИХ РЕЗУЛТАТА – двадесет награда, по пет у сваком колу;

7. БЕСПЛАТНО ПИЋЕ ЗА РОЂЕНДАН – двадесет награда, по пет у сваком колу и

8. НИЗ УТЕШНИХ НАГРАДА КАО ИЗЕНАЂЕЊЕ

Списак добитника објављујемо у последњем јануарском броју

